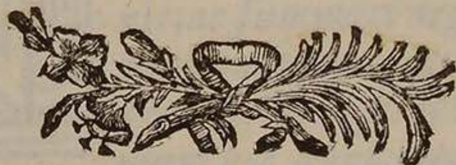
JURIS NATURÆ, ET GENTIUM
PRINCIPIA, ET OFFICIA
AD CHRISTIANÆ DOCTRINÆ REGULAM
EXACTA, ET EXPLICATA
A DOCTORE EXIMIO
FRANCISCO SUAREZ S.J.

Digessit, Notisque perpetuis illustravit

JOANNES BAPTISTA
GUARINI
S. J. PANORMITANUS, ETHICES PROFESSOR.

PUBLICE' DISPUTABUNTUR
A COMITE
PETRO PETRASANCTA;
ETHICES, ET SACRÆ THEOLOGIÆ AUDITORE,
IN AULA ACADEMIÆ PANORMITANÆ S.J.

PANORMI MDCCLVIII.
EX TYPOGRAPHIA FRANCISCI FERRER,
SUB SIGNO S. CALCIDONII M.

Superiorum facultate.

EXCELL. DOMINO

Regni Siciliæ Proregi, & Capitaneo Generali &c.

MARCHIONI

JOANNI FOGLIANI DE ARAGONA.

PETRUS COMES PETRASANCTA.

FELICITATEM

Emo planè, JOANNES PRINCEPS EXCELLENTISSIME, *qui veterem in te Patris mei observantiam nò-rit, ac summam erga eum humanitatem tuam, quæret, cur Tibi præ ceteris inscriptum velim primum hoc qualecunque studiorum meorum specimen, & argumentum. Istud autem hujusmodi est, ut, etiam si nullæ forent peculiares rationes meæ, non alteri magìs deberetur, quàm Tibi,*

nec

nec certè alteri dicatum optaret cùm Suarezius ipse, ut opinari fas est, qui operi huic primam contulit materiem; tum is maximè, [quem plures annos habeo Præceptorem] qui novum præstitit ordinem, ac dispositionem. Est enim Uterque ex inclyta Jesu *Societate; cujus quidem grata adeò Tibi sunt studia, ut & Ejusdem litterarum fructus nomini plerique tuo dicati prodeant in dies; & omnia certè Tutelà, at Patrocinio tuo foveantur. Sed quid Ego hæc aliunde quæsita commemorem? Quasi verò optima, ac justa satis Causa ad id officii præstandum Res ipsa, de qua agitur, non esset. Profectò* Juris Naturæ, ac Gentium Principia, & Officia *hìc exhibentur; non quidem qualia ab Heterodoxis Protestantibus nobis propinantur, quę sanè meticuloso semper animo sunt excipienda; sed ad veram Christianæ doctrinæ regulam exacta, & explicata. Jam Tibi, Ethicæ, Oeconomicæ, Politicæque partes omnes Verbo, & Exemplo egregiè tuenti,* PRINCEPS OPTIME, *quod amplius poterat, aptiusque impartiri munus eo, quod in præsentiarum Tuæ Excellentiæ sistitur? Quare dubitare non potui, quin opusculum hoc benignè acciperes, singulari voluptate percurreres, & publicæ disputationi propositum a me, quem juxta ac Parentem meum summà benevolentià complecteris, præsentia tuà assereres, & cohonestares. Illud tandem ipse optatissimum consequar, ut mei erga Te,* PROREX AMPLISSIME, *obsequii publicum, ac perenne extet monumentum.*

PANORMI XVIII. KAL. SEXTILES MDCCLVIII.

AD JURIS NATURÆ, ET GENTIUM PRINCIPIA, ET OFFICIA

DISSERTATIO PRÆLIMINARIS.

I. Uæ Morum doctrinam ſpectat, præclariſſima eſt Philoſophiæ pars, & ad cognitionem animi pulcherrima, & ad inſtituendos mores perutilis: Quæ verò Jus Naturæ & Gentium attentè ſcrutatur, ea Philoſophiæ totius Moralis baſis eſt, ac fundamentum. Nemo ſanè vel mediocriter eruditus ignorat, quanti ſemper hanc morum Philoſophiam fecerint cujuſcunque ætatis Sapientes Viri, quorum longum eſſet vel nomina recenſere; nonnullos tamen juvat commemorare.

§. I. De Philosophis Græcis.

UT Ægyptios, Chaldæos, & Perſas prætercam, quorum Ethicen Gundlingius perſecutus eſt *in hiſt. Phil. Mor. c.* 1. Pythagoræ philoſophiam omnem ad virtutis ſtudium fuiſſe comparatam, (erat enim illi finis ὁμοίωσις τῷ θεῷ) neminem latet. Eminere deinde inter Græcos viſi ſunt complures; & ipſi quidem ob Philoſophiæ moralis excellentiam. Sic illorum ſeptem, quos Sapientes vocabant, effata non niſi mores reſpiciunt. Socratem, *virum* Ciceronis *l.* 1. *de Orat.* judicio *Omnium Sapientiſſimum*, & *Sanctiſſimum*, ad mores hominum formandos, vitamque ritè inſtituendam Philoſophiæ ſtudium omne tranſtuliſſe, accepimus. Ejus Doctrina Morum vel hominem ſolum ſpectandum docet, vel ut eſt Paterfamilias, vel ut Civitatis eſt Membrum. Ad primum ſpectat *Ethice* ejus; ad hominem, qua Pater eſt familiæ, *Oeconomice* ejus pertinet; hominem in ſocietate verſantem *Politice* ejus re-

respicit. Ejus dogmata habes *ap. Stanlejum in hist. Phil. tom.* 1. *p.* 3. *c.* 15.

De Platone quid dicam? Etsi placitis suis moralem Philosophiam corrupisse ab aliquibus censeatur, (ἄτοπα enim de animi substantia docuit); nihilominus solidas adeo de virtutibus præsertim, ac de summo bono protulit sententias; ut ex Ethnicorum numero, qui propiùs ad Christianæ moralis doctrinæ præcepta accederet, fuerit nemo. Aristotelis Ethicorum ad Nicomachum libri decem, Magnorum Moralium libri duo, & Moralium ad Eudemum libri septem totam exhibent Philosophi hujus Morum Philosophiam. De viri hujus Ethice idem dici potest, ac de ejus fortuna penes homines ejusdem ætatis diversos. Apud aliquos enim summum humanæ sapientiæ fastigium attigisse creditus est: aliis vicissim ejus philosophia nugacissima visa est, litibusque serendis unicè accomodata. Buddeus *Isag. hist. Theol. l.* 1. *c.* 4. §. 31. in ea est opinione: cùm Plato ad internam animi purgationem respiceret; Aristotelem contrà vitæ tantùm civilis sibi habendam rationem putàsse, eòque Philosophiam suam moralem comparatam esse voluisse. Atque hanc, subdit, fuisse eorum opinionem, qui accuratiùs mentem Aristotelis introspexerunt, civilem potius, quàm moralem *Philosophiam* tradidisse, hoc est, *viri politici*, & ad honores, magnasque dignitates adspirantis. Verùm Buddeo subscribere non placet; ex Aristotelis ipsius libris melior videtur Stanleii sententia *Hist. Phil. tom.* 2. *c.* 7. ubi ait „ Ethice addidit Aristoteles: felicitatem nec in bonis exterioribus constare, sicut Polyenus ait, nec in animo solum, sicut Plato dicebat: sed habere quidem formam in anima, coinquinari autem, & constrictari solum ipsam ab exterioribus non benè se habentibus „ Peculiaria moralium præcepta ex Aristotele Stobæus congessit. Videatur apud Stanlejum *loc. cit.* ratio totius Ethices Aristotelis; ut inde manifestum fiat, quàm vana sint, ac falsa, quæ jactat Bud-

deus,

deus, (ubi ſupra) ſcilicet „ ejuſmodi virtutes civi-
„ les cùm in quemlibet hominem, quantumvis ſolis
„ naturæ viribus inſtructum cadant; ratio intelligitur,
„ cur Ethica iſta Ariſtotelica cum dogmatibus Pelagia-
„ norum egregiè conſentiat, utpote qui itidem non
„ alias virtutes, quàm ad quas naturæ vires ſuffice-
„ rent, admittebant „ Siquidem vanum eſt velle, ab Ethnico virtutes admitti, quas ſolis naturæ viribus non conſequi ſe poſſe, affirmet. Deinde falſum eſt, ut Stanlejus oſtendit, non alias ab Ariſtotele in tota Ethica niſi civiles agnoſci virtutes. Quare Buddeus ſuo Martino Luthero hæc ſcribens blandiri voluit; cujus apud ipſum nota erat Vox: *Tota ferè Ariſtotelis ethica peſſima eſt, gratiæ inimica. Error eſt, Ariſtotelis ſententiam de felicitate non repugnare doctrinæ catholicæ &c.*

Qui deinde conſecuti ſunt e Græcis Morum Philoſophiam non omiſerunt; ipſi etiam Cyrenaici, atque Epicuri Sectatores, corporis voluptatibus omnia tribuentes, magis videri, quàm eſſe morales Philoſophi cupiebant. De Cynicis verò, ac Pyrrhonicis rerum omnium ἀδιαφορίαν propugnantibus, illud conſtat, moralitatis modos admiſiſſe, eos tamen quos civiles leges tantùm ſtatuerent. Peſtifera ſanè dogmata, quæ tamen Hobbeſius, Spinoſa, Tolandus, Jerieus, aliique ex Hollandia, Angliaque Scriptores renovàrunt, Honeſtatis principia, & Religionis fundamenta ad ſtatum merè civilem referentes: unde *Prudentiam*, ſeu citiùs *Simulationem* exigunt, ſeſe ad Cultum civilis Societatis accommodandi. Id patet in libro: *L'Eſprit des Loix*.

§. II. De Romanis.

2 ROmani verò in Morum doctrina, & J. N. præſtantiores, quàm in reliqua philoſophia fuere. Unum, aut alterum proferre ſufficiat. Marci Tulli libros hac ſuper re quis ſine laude commemoret? *De finibus bonorum, & malorum* expendit Epicuri, Stoi-

corum, ac Peripateticorum de ſummo bono, ſummoq; malo ſententias. *Tuſculanarum quæſtionum* liber primus *de contemnenda morte*, ſecundus *de tolerando dolore*, tertius *de ægritudine lenienda*, quartus *de reliquis animi perturbationibus*, & quintus *quòd virtus ad beatè vivendum ſe ipſa ſit contenta*, agit. *De Legibus* libri tres ad civilem prudentiam referri poſſunt: *De officiis* libri tres *ad Juriſprudentiam naturalem*. Quot pulcherrima ad omne honeſtatis genus continent, *Cato Major*, ſeu *de ſenectute*; *Lælius* ſeu *de Amicitia*; *&* *Stoicorum Paradoxa*? Illum omiſimus, cujus titulus *Hortenſius*, ſive *de Philoſophis*; cui Auguſt. fatebatur, debere ſe prima melioris mentis ſemina. Plutarchus inter Romanos Philoſophos, etſi græcè ſcripſerit, accenſetur: cujus ethicen referunt *Vitæ parallelæ*, *&* *Moralia*.

Quæ de morali Philoſophia in univerſum ſpectata retulimus, de *Juriſprudentia naturali* dicta potiſſimum intelligimus. Etſi enim, ut Jo: Fr. Buddeus *loc. cit. c.* 4. advertit, Juris naturalis principia per rectæ rationis uſum facilè innoteſcant, immo juxta Apoſtoli phraſim omnium cordibus inſcripta ſint; adhuc plures extiterunt ex illis ipſis, quos ſupra commemoravimus, qui juris naturalis præcepta & ſedulò excogitàrunt, & optimè tradiderunt. Commune apud hos ſcriptores juris naturæ vocabulum *officiorum* titulo περὶ καθηκόντων exprimebatur. At verò τοῦ καθήκοντος nomen aliquando apud Ipſos ſolas actiones honeſtas, aliquando etiam decoras, immò etiam utiles, ac noſtræ conſervationi inſervientes indicabat. Hoc verò ex ſingulorum peculiari ſyſtemate eſt dignoſcendum, ut certum ferri poſſit judicium. Sic apud Theodorum, illum ἄθεον non aliud *officii* nomen exprimit, quàm corporis voluptatem. Idem apud Pyrrhonios, ſeu Scepticos, nihil diſcriminis interni inter honeſtum, & turpe agnoſcentes; idem fermè obtinebat apud quoſdam Academicos. Epicurei verò officia, ut pote remoto Numine, non niſi utilitate metiebantur. Contrà verò reliqui, cùm graviſſi-

vissima incommoda reputarent, quæ ex prædictorum sententiis traherentur, in eam ingressi sunt opinionem, dari quædam per se turpia, aut honesta citra omnem ad quamcumque legem respectum. Hoc autem ab eo differt quàm maximè, dari scilicet per se jus aliquod naturæ, si vel maximè ponatur, *non esse Deum*; & Catholici primum illud asserentes, quemadmodum & Grotius asseruit, non affirmant tamen hoc, quemadmodum nec Grotius affirmavit: In quo cum Pufendorfio, & Barbeyracio fallitur etiam Jo: Fr. Buddeus. Atque hæc quidem de Ethnicorum in morali Philosophia studio, ac labore.

§. III. De Cristianis, et Sanctis Patribus.

3. QUod Christianorum respicit tempus, sive Ecclesiæ Patres spectes, sive Scholasticos, defæcatiorem invenies moralis scientiæ doctrinam.

Accedente siquidem ad lumen naturale rationis, peccati originalis tenebris nimium quantum obscuratum, superno Fidei lumine, factum est, ut e veterum Ethnicorum documentis plurima dignoscerentur absona, & cum hominis fine non convenientia: plurima item ad hominis felicitatem consequendam necessaria. Rursus, explicatis per firmiorem Revelationis sermonem hominum officiis, moralis illa nuda, ac naturalis Philosophia non in pristino stetit necessitatis, utilitatisque gradu. Quare & primorum Ecclesiæ seculorum Patres, ubi de moribus, eorumque honestate sermonem instituebant, plura e Philosophiæ moralis hauriebant fontibus; & Scholastici etiam de naturali lege, atque honestatis principiis differentes complura e divinæ revelationis dogmatibus exceperunt. Quo quidem fiebat, ut Christianorum flagitia, propositis vel ex ethice argumentis acerbiùs exagitarentur: & veterum Philosophorum errores circa morum principia ad trutinam divinæ vocis revocati certiùs detegerentur.

Audire liceat Suarezium *l.* 1. *de Leg. c.* 3. „ Est ad-

 „ ver-

„ vertendum, Philosophos non agnovisse supernatu-
„ ralem hominum finem, sed solùm de hujus vitæ ali-
„ quali felicitate, vel potius convenienti statu ad il-
„ lam in pace, & justitia transigendam tractàsse, &
„ in ordine ad hunc finem de legibus consideràsse, &
„ ita naturalem legem solùm ab humana, quàm nos
„ civilem appellare possumus, distinxisse. At verò cùm
„ Fides doceat, homines ad finem supernaturalem vi-
„ tæ futuræ per convenientia media in hac vita exe-
„ quenda ordinari, rectè Sacra Theologia infert, lon-
„ gè aliter esse necessariam hanc legem naturalem „
Quare alteram ab altera prudentissimè non sejunxerunt.

§. IV. De Acatholicis, eorumq; in Catholicos Scriptores calumniis.

4. Hanc verò sapientissimam Juris naturalis investigandi rationem modis omnibus coarguere conati sunt Acatholici. Hinc horrenda sunt, quæ vomunt contra Scholasticos Scriptores non alia sane de causa, nisi quia Juri naturali luculentiùs explicando nonnulla e sacris Litteris mutuàrunt.

Jo: Fr. Buddeus Isag. *Hist Theol. l.* 1. c. 4. §. 32. ait
„ Scholastici Doctores itidem lumen rationis, & om-
„ nino Philosophiam Aristotelicam cum lumine Reve-
„ lationis conjunxerunt, turpiter ita cuncta inter se
„ miscentes, & variis erroribus jurisprudentiam divi-
„ nam contaminàrunt „ Quasi verò citra lumen revelationis possent ex solo rationis lumine certa omnia derivari. Similia habet Pufendorfius in *Præf. Oper. De J. N. & G.* Et *in specim. Controv. c.* 1. §. 2. „ Illi docto-
„ res, *ait*, qui in Episcopi Romani verba juràrunt,
„ queis omnia ad potentiam, & quæstum Sacerdotum
„ vertere labor est, (*quanto livore scatent dicta hæc*
„ *Pufendorfij!*) legi naturali, & universæ de mori-
„ bus doctrinæ magnam caliginem offudere. „ Unde verò tanta caligo? Non nisi quia legis naturalis principia ad solidissima Sacrarum litterarum lumina

„ re-

revocant? Et idcirco Catholicos Scriptores versari *in Regno tenebrarum* affirmat frequenter Pufendorsius Capite 2.*specim.contr.*§.V.quot injuriis cumulat Scholasticos primæ notæ Scriptores S.Thomam,Suarezium, Vasquium,Valentiam, Conimbricenses? Eorumque doctrinam appellat „ frivolæ subtilitatis speculationibus adorna- „ tam , scientiæ prorsus inanem , astutissimo consilio „ nutritam ad otiosa ingenia vanis disputationibus di- „ stinenda : &c.

5. Nec dissimilia sunt , quæ ceteri fermè J. N. Scriptores heterodoxi de Catholicis Auctoribus impudentissimè scribunt , ut sine stomacho legi non possint. Audiatur Christianus Thomasius *Hist.J. N. c.* 4. §. 17. „ In his omnibus commentariis tam super sententias „ Lombardi , quàm super summam Thomæ frustra „ quæres doctrinas utiles , & a sana ratione profe- „ ctas , sed omnia repleta sunt auctoritatibus , sub- „ tilitatibus , inanitatibus „ *& c.* 5. §. 9. „ Itaque ini- „ tio Sæculi XVIII. doctrina de virtutibus , & vitiis , „ sive de differentia justi , & injusti , boni , & mali , „ de jure naturæ &c. tam apud Pontificios , quam a- „ pud Evangelicos miserrimo , & penè incurabili morbo „ laborabat. (*Proh fatum verè lacrymabile* !) Scholasti- „ ci Pontificij in libris , qui titulis de Justitia , & Ju- „ re , vel finibus insigniebantur , talia dogmata insi- „ nuabant Animis discentium , quæ solum inserviebant „ incremento Papatùs , & Clericatùs , (*evolvit un- „ quam hos libros Thomasius* ?) & supprimebant au- „ ctoritatem Principum , & ordinum politicorum , & „ laicorum . Præterea diversissimas res inter se misce- „ bant , jura naturæ , gentium , mosayca , judaica , „ græca , romana , imperialia , pontificia , colligendo „ videlicet ex istis , quidquid inde peti poterat ad „ scopum modò memoratum „ At,qui publicè circumferuntur Catholicorum sub his titulis libri , quàm enormiter mentiatur Thomasius , demonstrant. Jo: Fr. Buddeus *Hist. J.N.* §. 12. de nostrorum Scriptorum & quidem in J. N. libris sic habet „ subtili , & spinoso

 „ di-

„ dicendi genere, quæ fortè propria illorum homi-
„ num laus eſt. Sine ordine tamen cuncta tradunt, in-
„ firmo, aut lubrico fundamento, quæ docent, ſu-
„ perſtruunt. Divina, humanaque jura miſcent. Ratio-
„ num momenta aut planè non, aut jejuna quandoq;
„ & ridicula afferunt „ Quàm perfrictæ frontis homo ſit, oportet, Buddeus, qui in Auctoribus noſtris ſpinoſum dicendi genus criminatur, cùm Puffendorfius, Cumberlandus, Grotius, aliique J.N. egregii Scriptores, ipſorum heterodoxorum judicio, vix queant intelligi? Teſtis ſit, Schvvartzius cujus verba ipſe refert Pufendorfius *Erid.Scand.*§.14.*ar.* 9. „ Siquis penitiùs inſpexerit Pu-
„ fendorfij opus, non diffitebitur, Pufendorfium non
„ modò entia moralia, verùm etiam totum fermè pri-
„ mum librum tam obſcurè tractare, ut ipſe vix in-
„ telligat „ Teſtis ſit Gundlingius in Diſc. Præl. cujus hæc verba „ ſi Grotium, & Pufendorſium aſpicimus, ij
„ jam civilis, jam naturæ Jus, jam Gentium proponunt: (*& hic eſt ille Pufendorfius, cujus clariſſimum, ac diſtinctiſſimum ingenium confuſa ſcribendi ratio noſtro-*
„ *rum Auctorum nimis vexabat*) Proinde mihi Pufendorfii
„ pertæſum eſt, quoties ipſum explicavi. Perturbat e-
„ nim homines, & meipſum initio perturbavit „ De Cumberlando non ſuadent paſſim ejus Fautores, in gallica traductione Barbeyracii legendum ejus librum, quàm in nativo latini ſermonis genere? Adeò malè mentem ſuam explicat; quin & Barbeyracius identidem cogitur, latinum auctoris vocabulum apponere, veritus, ne non illius ſententiam tenuerit.

§. V. De Acatholicorum in SS. PP. Conviciis

6. Verùm & ferenda eſſet eorum audacia, modò in Scriptores tantum ſcholaſticos mendacia conflaverint. Sed omnem vincit patientiam, quæ paſſim contra Sanctos Patres indigna vomunt convicia. Unum, aut alterum commemorabo, quid enim inſanientem turbam in ſcenam inducam? Primum ſibi locum vindicat

dat Joannes Barbeyracius, cujus in Sanctos Patres animi furor in Præfat. ad versionem gallicam Op. Pufendorf. a §. ix. impudentissimè erupit. Neque enim unum, aut alterum carpit, sed a primis Ecclesiæ sæculis ad Scholasticorum tempora plerosque SS.PP. saltem auctoritate præcipuos notat, & quasi J.N.ignaros pariter irridet. Athenagoram sæc.II.carpit;Clementem etiam Alexandrinum eodem sæculo exeunte, quem idcirco reprehendendum putat, quòd *regulas vitæ nimis severas, rigidasque, & ab hodierna vitæ consuetudine alienas præscribit*. In Tertulliani libris etiam ante lapsum scriptis quærit, quod accuset: Illum videlicet nimis rigidè censuisse: *qui improborum facinora promovent, aut qui quacunque ratione ad malum concurrunt, peccare*. Ubi putat auctoritate Du Pinii non esse principium hoc extendendum adeo, ut vult Tertullianus: At in utriusque hujus Patris censura Barbeyracius ipse reprehenditur a Jo: Fr. Buddeo *Isag. theol. l.post. c.* 4. §. 4. Plura, ait Barbeyr; se desiderare in Cypriano, præeunte Jo: Clerico, præsertim modum in laudanda continentia, evehendo martyrio, commendandis eleemosinis; & quod nimis auctoritatem Episcoporum extulerit; in qua quidem accusatione socium habet Jo: Fr. Buddeum *loc. cit.* Lactantio tribuit Barbeyr. sententiam, *hominem probum nec militare debere, nec Commerciorum causa peregrinas petere oras*: cùm revera Lactantii *lib. V. de Just.c.*18. verba hæc sint „ Cur enim, (homo verè justus) „ naviget, aut quid petat ex aliena terra, cui suffi- „ cit sua? „ quibus verbis indicat, non dari Justo necessitatem ea faciendi; non verò vetitum esse Justo ea facere. At Barbeyrac.ingenio suo carpendi SS.PP. libenter indulget, quod quidem ipsi Buddeo non probatur. Quemadmodum sibi displicere ostendit Buddeus *loc. cit.* quæ contra Athanasium, & Cyrillum Hierosolymitanum pronuntiat Berbeyracius. Basilii causam contra ipsum Barbeyracium tuetur ipse Buddeus, rectamque habet Ceillerii defensionem. Quid in

Gre-

Gregorio Nazianzeno arguit Barbyeracius? Illud nimirum, quod in ſuo erga hæreticos zelo modum, juſtoſque limites exceſſerit. Sed hìc ſuam cauſam agebat Barbeyracius; ideoque modum, ac limites juſtos tolerantiæ hæreticorum ignorabat. Quid verò in Joanne Chryſoſtomo? Illud idem, quod Petrus Bælius V. *Abimelech*, & *Sara*, homo quidem non tam facetus, quàm ad ſcribendum procax riſui exponit: quàm indoctè autem, atque adeò inique, oſtendit Ceillier *in ſua Apolog. c.*12. In Ambroſio diſplicent laudes Cælibatùs, ac Virginitatis; hoc etiam diſplicet in Hieronymo: Et quidem, ut ait, ex Jur. Nat. Auguſtini ſententias confert, malè etiam explicat, ut occaſionem improbandi habeat, præſertim ubi de Abrahami, & Saræ conſenſu reſpectu Agar agit Aug. *lib.*16. *de Civ. c.*25. At Auguſt. non ea docet, quæ objicit Barbeyrac. ut probat Ceillerius *loc. cit. c.* 14. Sed hìc, omnium Patrum à Barbeyracio iniquè congeſtos in doctrina morum errores recenſere, longum eſſet, ac tædio plenum; refellere verò calumnias, & mendacia propè ſuperfluum, cùm id præſtiterit Remigius Ceillier *Apolog. de la Morale des Peres &c. an.* 1718. Interim tamen ipſe ſibi plaudit Barbeyracius, aitque §. 10. ſperare ſe, ſæculum tandem venturum fore, in quo Patres, & eorum ſtudioſi Admiratores immodicam, qua fruuntur, exiſtimationem ſint amiſſuri. Et §. 11. gaudio exultans ſubdit, *Legislatores Lutherum, & Calvinum non modo Religionem, ſed moralis doctrinæ, J. N. ſcientiam redintegraſſe*. At quantà opus eſt cæcitate, (quamquàm non, quo par erat, uſus ſum verbo;) quanta opus eſt inſanià, audacià, temeritate, ut quis ſibi perſuadeat, aliiſque velit imponere, Chriſtum, de Eccleſia ſua adeo ſollicitum, non Sanctorum Patrum, (quorum mores incorrupti, intemeratique fuere) voce, & libris; ſed Luthero, & Calvino, hominibus quidem omni vitiorum genere inquinatis præeuntibus, voluiſſe nova, inauditaque præcepta, ac leges promulgare? Sed neque in omnibus Calvinus idem,

alii-

aliique Lutheri aſſeclæ Barbeyracio arrident: dolet enim, eos crudele dogma de hæreticorum pænis defendiſſe, atq; *Tolerantiſmum* in religionis negotio oppugnaſſe.

7. Chriſtianus Thomaſius *in hiſt. J. N. c. 3.* contra Eccleſiæ Patres invehitur, aitque, poſt Chriſti Aſcenſionem, & Apoſtolorum mortem extinctam Chriſtianam Eccleſiam jacuiſſe uſque ad Lutherum. §. 4. ſubdit „ Multi Proteſtantium Theologorum, in primis verò B. „ Lutherus noſter, & alii de hoc abuſu interpretationis, „ ab Eccleſiæ PP. commiſſo conqueſti ſunt, & adhuc con„ queruntur „ §. 22. laudat Barbyeracium, qui „ clariſſimè „ monſtravit, quod Athenagoras, Clemens, Alexandrinus, „ Tertullianus, Origenes, Lactantius, Cyprianus, Baſi„ lius, Gregorius Nazianzenus, Ambroſius, Chriſoſto„ mus, Hieronymus, Auguſtinus, Leo, Gregorius Ma„ gnus (*en quot Sanctos Patres impudentiſſimus homo* „ *contemnit!*) non ſolum in doctrina morali parùm, „ aut nihil ſciverint, ſed & in explicatione Scripturæ „ Sacræ, aut aliâ occaſione ita ferente, varia noxia, „ et erronea, ac non ſolum luci Evangelii, ſed & juri „ naturæ adverſantia dogmata in animis Auditorum, „ ſuorum diſſeminaverint „ His ſimilia habet Heinnecius *in Elem. hiſt. Phil.* c. 4. *a* §. 99. *ad* 102. ubi plures Catholicos Doctores, ait, „ non modo faſtu ſcho„ laſtico, & maleſanâ curioſitate, ſed & abſonâ dicen„ di, docendiq; ratione cordatioribus hodie riſum ex„ citare meritò. Hinc cognomina ridicula, dum Haleſius „ Magiſter *irrefragabilis*, Richardus de media villa *Au„ ctoratus*, Scotus *ſubtilis*, Bonaventura *Seraphicus*, „ Thomas Aquinas *Cherubicus*, alii aliter vocati. „ *Vid. Tribbech. de Doctr. Schol. c. 6. p.* 152. & ta„ men (*en ut eumdem deſpicientiæ locum diutiùs* „ *urget*) hi Doctores *Angelici*, *Cherubici*, *Seraphi„ ci* non modo univerſam Philoſophiam, ac Theolo„ giam (*atqui hìc non agitur de hiſtoria theologica, ſed philoſophica: quid tum? Contemnendi ſunt Ca„ tholici Scriptores: nunquam ergo non eſt locus*) er-

„ ro-

„ roribus quamplurimis coinquinàrunt; verùm etiam „ in Philosophiam moralem invexere sacerrima ista „ principia (*quænam illa? Lutheri ne, an Mellanctonis, an Calvini, jura omnia divina, & huma-„ na susdeque vertentium?*) Probabilismi, methodi „ dirigendi intentionem, reservationis mentalis, pec-„ cati philosophici, (*sunt enim vero hæc omnia uno „ fasce colligenda? Triticum, & Zizania?*) quibus „ Jesuitæ etiamnum mirificè delectantur: (*scilicet quo Auctore hæc de Jesuitis asserit Heinnecius? Sub-„ dit statim*) conferri hìc oportet Lud. Montaltii E-„ pistolas ad quemdam ex Provincia (*conferri autem oporteret cum responsionibus Gabrielis Danielis ad prædictas litteras, contra Antonium Arnaldum, „ aliosque Jansenianæ Sectæ assertores*). Et quam-„ vis Lutherus, (*en excucullatum, uxoratumque „ Animorum moderatorem!*) ut illis Scholasticorum sor-„ dibus Ecclesia purgaretur, nihil fecerit reliqui, tan-„ tum tamen abest &c. „ Quanti facienda sit Scholastica Theologia non ab uno damnato capite nimirum Luthero, qui etiam Scriptores istos inter σκύβαλα ut asserit Pufendorfius *in Specim. Controv. c.* 2. §. 6. numerabat; sed ab electissimo tot doctissimorum virorum Tridentino Concilio, cui Divinum Pastorem præfuisse certò novimus, reputare debemus.

§.VI. De recto Juris Naturæ Usu.

8 HÆc itaque cùm apertè satis noverimus; ne a recto dignoscendi Juris naturalis tramite deflectamus, omne studium est collocandum. Clament idcirco Acatholici, vociferentur, atque in nos cujuscunque generis convicia jactent, ac maledicta; malumus cum Ambrosio, Chrysostomo, Augustino, item Thoma, Bonaventura, & si fas est etiam dicere, Suarezio inter indoctos accenseri, quàm cum Pufendorfio, Thomasio, Barbyeracio, Heineccio inter summos homines adnumerari? Quinam vero sit rectus Juris na-

tura-

turalis addiscendi modus; quinam optimæ hujus moralis scientiæ Usus? Modum hunc rectum, rectum etiam usum, quò dissertatio tota collimat, explicabo sine mora; utrumque postquam explicavero, operis totius ideam, & rationem nemo non probabit. Erit autem rectus Juris naturalis usus, si recti definientur lumini naturali, seu rectæ rationi limites: rectus erit addiscendæ hujus facultatis modus, si probati consulentur Auctores.

9. Profectò primum quod respicit: Inficiari debet nemo, duplex in præsenti humanæ naturæ statu dari lumen, quo homines moraliter agant, & appositè ad suam ipsorum felicitatem agant: naturale alterum, alterum verò supernaturale: illud *Ratio naturalis*, hoc *Revelatio* audit; Illud naturæ debitum, hoc verò nullatenus debitum, sed merè gratuitum. Rursus nemo, nisi planè desipiat, in controversiam vocabit, lumen rationis minus esse lumen, ac illud revelationis, & consequenter illud esse huic subjiciendum. Habemus hoc ex Paulo II. *Cor.* 10. Nec ipsi sanioris judicii Acatholici negant: Jo: Fr: Buddeus *Is. theol. l. prior. c.*4. §.31. sic habet „ In ethicæ, seu doctrinæ „ moralis philosophicæ utilitate, & necessitate rite æstimanda, ita incedendum; ne quidquam dignitati, ac „ præstantiæ ejus detrahamus, nec tamen rationis viribus apud eos, qui Christianorum nomine veniunt, „ in vitæ directione plus, quàm decet, tribuamus. Minus „ enim lumen præferre majori *Fidei*, stolidum foret „ Ratio autem est: tum quia revelationis lumen immediatè a Deo procedens infallibiliter rei veritatem, atque honestatem ostendit: tum quia objecta etiam repræsentat, quæ lumini naturali impervia sunt, & longe superiora. Hoc utique verum Ethnicis Philosophis obscurum fuit, ac Fidei divinæ unicè debemus. Præclarè Suarezius rem hanc explicavit *l.*1. *de Leg.c.*3. „ Circa legem naturalem docet Theologia, hominem „ secundùm duplicem naturam, & duplex rationis „ lumen considerari posse. Primò secundum puram

„ na-

„ naturam, seu substantiam Animæ rationalis, & con„ sequenter secundum rationis lumen illi connatura„ le: Secundò juxta naturam Gratiæ desuper homi„ ni infusæ, & secundum divinum, ac supernatu„ rale lumen Fidei, per quod pro statu viæ regi„ tur, & gubernatur. Et juxta hæc duo principia „ distingui duplicem legem naturalem; aliam, sim„ pliciter naturalem respectu hominis; aliam, quæ li„ cèt supernaturalis sit respectu hominis (quia totus „ ordo Gratiæ illi supernaturalis est); nihilominus „ naturalis dici potest respectu Gratiæ, quia etiam „ Gratia habet suam propriam essentiam, & naturam, „ cui connaturale est lumen infusum; cui etiam con„ naturale est, non solum dirigere homines ad re„ ctam, & honestam, ac debitam operationem su„ pernaturalem, sed etiam depellere tenebras, & er„ rores circa ipsammet legem purè naturalem, & sub „ altiori ratione præcipere ipsiusmet legis naturalis „ observationem.

10. Atque hìc est advertendum, lumen Revelationis esse absolutè necessarium quoad ea officia, quæ respiciunt objecta non nisi per lumen Fidei cognita; quæ quidem officia hominem obligant ad æternam sibi comparandam felicitatem; atque hoc ne heterodoxi quidem diffitentur. Idcirco lumen Fidei appellari posse *connaturale generi humano*, docet Suarezius *loc. cit.*, eo modo, quo naturale dicitur, quod cum natura concreatum est, semperque in ea perseveravit. „ Quia lex Gratiæ semper in humano genere fuit, & „ nunquam in hominibus universis, seu in tota Eccle„ sia lumen Fidei defuit, neque homines caruerunt „ unquam lege divinà supernaturali, sine qua non „ potuissent in supernaturalem beatitudinem tendere. „ Unde quando distingui solent status hominum per „ leges, scilicet in statum legis Naturalis, Scriptæ, „ vel Gratiæ; in primo statu per legem naturalem „ intelligenda est tam lex solius naturæ, quam lex „ connaturalis Gratiæ, seu lex Fidei. Non potuit e-

„ nim

,, nim Mundus unquam carere omnino hac lege secun-
,, dum ordinariam Providentiam, cùm factores legis
,, semper potuerint cum divino auxilio justificari, ut
,, sumitur ex Paulo ad *Rom. c.* 2. & 3. Atque ita e-
,, tiam patet, quæ fuerit necessitas, & utilitas legis
,, naturalis in hoc posteriori sensu declaratæ;nimirum,
,, quia Gratia, & Fides semper fuit necessaria, & hæc
,, lex est illi connaturalis. Item, ut haberet homo le-
,, gem, per cujus observantiam posset consequi re-
,, missionem peccatorum, ac vitam æternam cum di-
,, vino auxilio ,, Illud verò obscurius est, esse etiam necessarium lumen Fidei ad aliqua legis *officia* naturalis quidem propria, & rectam rationem in se, & revera non excedentia; minus tamen cognita ex originariæ Culpæ tenebris, quibus & rerum veritas, & objectorum honestas, non eo, quo fuerant primùm collocata, bono mentis lumine permanserunt. Atque hoc in causa fuit, cur ethnici Philosophi de hominis summo bono tam absonas, & inter se oppositas protulerint sententias: inde etiam factum est, ut de ipsius Dei natura dignoscenda tot inter opiniones quereretur Tullius *de nat. Deor. l.* 1. ,, Ita fit, ut Deus,
,, quem mente noscimus, atque in animi notione tan-
,, quam in vestigio volumus reponere, nusquam pror-
,, sus appareat ,, Inde etiam plurima observamus penes Historicos exempla Nationum, quibus Fidei lux nondum affulsit, iniquissimis moribus viventium. Sic Mulieres apud Indos igni se tradunt, defuncto Marito: Iroquenses Parentum senescentium carnibus aluntur: Ægyptii nuptias cum sororibus, & cum Matre etiam celebrant: Apud Parthos nemo de regia stirpe Arsacidum jus habet legitimum ad thronum, nisi ex incestu Filii cum Matre natus sit: In Guienna Insula compertum est, Maritum lecto accumbere, Uxore pariente, & enixa; eamqne puerperam tunc viro sine causa jacenti famulari. Hæc, aliaque hujusmodi fieri novimus apud Barbaros, Ethnicosque, quin aliquid advertant naturalem rationem aut dedecens, aut minus sibi conveniens.

11. Su-

11. Superius autem dicta officia hominem obligant & qua homo est, & qua civis etiam est. Quare non ierit omnino adprobandum, quod Acatholicorum plerique suadent, posse scilicet integrum tradi Jus naturæ, & Gentium, & omnia hominis, & civis officia posse ritè explicari, nullo habito ad Fidem respectu. Ut putat Pufend. *De J. N. & G. l.* 2. *c.* 3. § 13. „ Ubi „ illud manifestum judicamus: etsi divinæ litteræ liquidiùs cognoscendo juri naturali plurimam lucem „ adferant; illud tamen etiam citra hoc adminiculum „ per vires rationis homini abs Creatore concessæ, „ & adhuc superstitis posse investigari, & solidè demonstrari „ Hoc enim Jus per vires rationis *adhuc superstitis* posse plenè demonstrari, falsum est citra revelationis adminiculum. In eadem est cum Pufendorfio sententia Barbeyracius; in eadem etiam Heineccius *J. N. & G. l.* 1. § 15 16. „ quumque hoc Jus complectatur „ leges per rectam rationem promulgatas; consequi„ tur, ut Jus naturæ derivandum non sit ex sacris lit„ teris „ At Jus hoc naturæ non universalia tantùm penes ipsos AA. principia indicat, sed plura etiam particularia; ad hæc autem necessarium est Fidei lumen, ut *depellantur offusæ mentibus tenebræ, et errores*, quemadmodum ex Suarezio adnotavimus.

12. Hinc etiam jure merito irridendos puto AAi illos, qui tantopere gloriantur, velle se Jus naturæ omnino explicare citra Revelationis lumen. Esset siquidem illorum inanis conatus, & maximè periculosus: ut, qui oculorum infirmitatis conscius vellet de objectis judicare ex oculorum tantummodo testimonio citra Rationis adminiculum. Inutilis labor, & errori maximè obnoxius. Plures ex Acatholicis hoc identidem repetunt, hoc se fecisse plenis buccis, ut vidimus, gloriantur. Jo: Fr. Buddeus *Instit. Theol. mor. par.* 2. §. XI. sic habet „ Nec tamen ideo improbandum illo„ rum institutum, qui seorsim juxta lumen rationis „ Jurisprudentiam divinam, seu naturalem tradunt. „ Quæ enim distincta sunt, rectè etiam distinctè tradun-

„ tur,

„ tur, nec inter se sunt confundenda. Juvat etiam
„ cognoscere, quousque ratio sibi relicta hìc progre-
„ di queat, ut eò rectiùs, quæ revelationis vis sit,
„ & præstantia, inde intelligatur. In negotiis præte-
„ rea humanis sæpè cum illis nobis res est, qui re-
„ velationem non agnoscunt, quive proinde non aliam
„ agendorum normam, quàm rectam rationem admit-
„ tunt. Denique per rationem quoad humana prefer-
„ tim negotia, multa specialiùs possunt investigari,
„ ac determinari, cùm generalia saltem sint, quæ de
„ hisce revelatio tradit, ut reliqua, quibus idem evin-
„ ci potest, taceam. „ Hæc autem Buddei ratiocina-
tio minùs, quod intendit, concludit: Siquidem etsi distincta sint lumen Rationis, & Fidei, nec idcirco confundenda: illud tamen utpote infirmum ab hoc debet adjuvari; unde seorsim tradi non debet. Deinde, verum quidem est, aliquid esse, cognoscere, quò rationis lumen ex Originali labe obnubilatum pertingat; sed & hujusmodi cognitionem sine fructu esse, & ad negotia periculosam, est certum. Quid autem facto opus sit, quando cum iis, qui revelationem non agnoscunt, sit agendum, dicam inferiùs: nullo tamen pacto probandum est illorum institutum, qui solo freti rationis lumine naturali cum hujusmodi hominibus velint res agere, & ad honesta eos pertrahere. Tandem, quod Revelatio generalia ostendat, Ratio quædam specialiora, infert: utrumque lumen in consilium advocari, nec tradi debere seorsim. Rem hanc egregiè in veteribus Philosophis advertit Lactantius *l. v. de Just. c.* 18. ubi videtur Acatholicorum objecta diluere
„ Plato, & Aristoteles honestà quidem voluntate Ju-
„ stitiam defendere cupierunt, effecissentque aliquid,
„ si conatus eorum bonos, si eloquentiam, si virtu-
„ tem ingenii, divinarum quoque rerum doctrina ju-
„ visset. Itaque opus illorum inane, atque inutile
„ jacuit, nec cuiquam hominum persuadere potue-
„ runt, ut eorum præscripto viveret: quia funda-
„ mentum a cælo disciplina illa non habuit. Nostrum

 „ opus

„ opus certius sit, necesse est, quos Deus docuit. „ Ad Lactantii mentem scribebat Leibnitius in *Epist. ad Molan. Ab.* adversus Pufendorfium „ dignè de Jure „ philosophanti non tantum humanæ tranquillitatis, „ sed etiam divinæ amicitiæ ratio habeatur, cujus „ possessio nobis duraturam felicitatem spondet. Non „ nobis tantum nati sumus; sed partem nostri sibi alii „ vindicant, Deus totum „ Et *Præfat. Cod. Jur. Gent.* „ Rectè a viris doctis (ait) inter desiderata relatum „ est: Jus naturæ, & Gentium traditum secundum di- „ sciplinam Christianorum, idest Christi documentis „ τὰ ἀνώτερα sublimia, divina sapientum „

12. Itaque Revelationis lumen regulas Juris naturæ, bonæque moralitatis exhibet, quas generis humani corrupti mores, & Philosophorum ethnicorum cæcutientes Animi nec satis agnoverunt, nec libenter amplexi sunt. Qua propter colligi debet, adjuvari ex Revelatione Rationem ad Jura sua dignoscenda; revelationis enim lumen ex omni parte divinum, quod ad mores, vitæque rationem spectat, nihil ostendit, quod simul suum non esse putet lumen naturale, ubi intento studio advertit, ac maturè considerat. Idcirco a nonnullis sapientibus viris dictum legimus: dogmata Evangelii quoad mores, simul cum bonæ moralis Philosophiæ principiis, esse veluti instaurationes moralium dogmatum in anima rationali impressorum; huc aptando illud Tertulliani: *Oh Anima hominis quàm es naturaliter Christiana!* Reddit præterea Fidei lumen faciliorem Præceptorum naturalium usum ex nova præmiorum, pænarumque propositione: atque ex gratuita *divinorum auxiliorum* largitione. Habet autem in se Anima intimam ad servanda præsertim generalia quædam præcepta obligationem sine revelatione, ut habet Apostolus, & dari ignorantiam circa prima Moralitatis, & legis naturalis principia in mente integra, probari nullatenus potest: cùm Ideæ primorum principiorum, ut valdè probabiliter a nobis in Philosophia rationali probatum est, sint innatæ, nec a sensibus haustæ.

13. Qua-

13. Quare Christiano Philosopho ita erit in Jure naturali, rectæque rationis principiis procedendum. Quæ lumen naturale, seu recta ratio, citra quodlibet præjudicium, sui juris esse repræsentat, erunt maturè cum iis, quæ ex Fidei lumine accepimus, conferenda: Cùmque sciamus, utrumque lumen veluti in idem tendere, seu objectorum veritatem, honestatemque manifestare: prudenter inferimus, quæ infallibili Revelationis testimonio comprobantur, vera esse; falsa tamen, si Fidei testimonio contraria. Neque verò id assero, videlicet adsumendum Fidei dogma quasi principium, unde altera rejici, altera probari debeat opinio: hoc enim esset non Philosophum agere, sed actum Fidei exercere. Illud autem pronuntio, Fidei dogma esse illi debere instar doctissimi, solertissimique Monitoris, quo certus fiat de admisso in peculiari aliquo casu errore; unde iterùm, atque accuratiùs ratiocinationem instauret, donec lumine ipso naturali, ubi lapsus sit, invenire liceat. Quemadmodum in Analysi fit, si fortè vel ex prima positione, vel ex errore in decursu operis admisso devenietur ad æquationem vel impossibilem, vel certò falsam: tota, ut notant Analystæ, repeti, ac veluti resolvi debet praxis, singulique animadvertendi numeri, eorumque signa, ut erroris veluti principium detegatur. Hoc ubi aget in re morali, atque in J. N. principiis, & Officiis optimus morum Philosophus, modum aptissimum, rationemque firmissimam sibi conciliabit ad suadendum Ethnicis quibuscunque, revelationes pernegantibus, certissima morum dogmata.

De recta addiscendi J. N. ratione.

14. Justos posuimus lumini naturali fines: superest, ut addiscendæ hujus facultatis rectus modus proponatur. Is profectò erit, si probatæ fidei consulantur Auctores. Sanè vix animum possum continere, cùm in Catholicorum manibus magno plausu exceptos versari conspicio tot heterodoxorum libros, qui re-

vera si essent a Catholicorum aliquo conscripti vix oculos ad se Eruditorum pertraherent. Confusa scribendi methodus, barbara latini sermonis syntaxis, exigua eaque obsoleta bonæ doctrinæ copia, quid, queso, tantos excitet græculorum plaudentium rumores! Dicam planè quod sentio, & mecum unà reputant, quicumque solida veræ Sapientiæ, omnisque scientiæ jecere fundamenta, & insipientium voces spernunt: Unus est iis Auctoribus plerumque tantarum laudum titulus, nimirum diversa a nostra Religio. Ille videlicet, qui unus satis esse deberet, ut istiusmodi libri a Studiosorum præsertim manibus arcerentur. At liber de Jure naturæ agit, non de Religione. Quid tum? Grotius de Jure Belli scripsit; & tamen Pufendorfius Lutheranus religionis causà verebatur, ne apud suos Grotius legeretur: Sic in *Epist.ad lect.ante* 1. *sui op. edit.* „ Non „ exiguam nobilissimo operi (Grotii) labem aspergunt, „ queis passim a receptæ orthodoxæ Ecclesiæ (scilicet „ Lutheranæ) sententiis diversus abit. Et per isthæc „ etiam verè, atque utiliter dictis auctoritas detra„ hitur „ At errores vel nulli sunt, vel cuique Catholicorum facilè advertendi. Immo potiùs & plures sunt, & cuivis Catholicorum difficillimè advertendi; nisi forte Sacrarum facultatum præsidio, quo tandem colliment, dignoscant. Quotus autem quisque ex iis, qui Acatholicorum versant libros, sacræ Theologiæ, divinisque litteris operam navavit! Exemplo sit, qui ancipiti planè consilio Pufend. opus *de J. N. & G.* in italum sermonem versum repurgavit, auxit, illustravit, & an. 1757. typis venetis edidit. Hic sanè *tom.* 2. *lib.* 3. *c.* 4. §. 3. repurgare debuerat illam Pufend. propositionem „ Ignorantia Juris naturalis neminem adultæ æta„ tis excusat „ cùm videatur, illa posse locum habere inter damnatas ab Alex. VIII. quarum quæ *n.*2. ait „ Ta„ metsi detur ignorantia invincibilis Juris naturæ, hæc „ in statu naturæ lapsæ operantem ex ipsa non excusat „ a peccato formali „ Rursus *tom.* 2. *lib.* 4. *c.* 2. §. IX. Auctor Catholicus debuerat paulò cautiùs loqui circa obli-

obligationem ortam ex Jurejurando per metum injuſtum extorto . Profecto *D. Th*.22. *q*.89.*ar*. 7. *ad*. 3. ait ,, In
,, Juramento , quod quis coactus facit , duplex eſt ob-
,, ligatio : Una quidem , qua *obligatur homini* , cui ali-
,, quid promittit; & talis obligatio tollitur per coactio-
,, nem ; quia ille , qui vim intulit , hoc meretur , ut ei
,, promiſſum non ſervetur: Alia autem eſt obligatio, qua
,, quis Deo obligatur, ut impleat , quod *per nomen ejus*
,, promiſit : & talis obligatio non tollitur in foro con-
,, ſcientiæ:quia magis debet damnum temporale ſuſtine-
,, re , quàm juramentum violare : Poteſt tamen repetere
,, in judicio quod ſolvit ,, Et adeo fundatam in J. N. obligationem iſtam putavit S. Th; ut deinde ſubdiderit ,, Ro-
,, mani Pontifices ab hujuſmodi juramentis homines ab-
,, ſolverunt , non quaſi decernentes , hujuſmodi jura-
,, menta non eſſe obligatoria , ſed quaſi obligationem ex
,, juſta cauſa relaxantes ,, Auctor verò Pufendorfium corrigens & hanc admiſit Pufendorf. ſententiam ,, non
,, minus obligatus eſt ad reſtituendum vi extortum
,, promiſſum , cui juramentum acceſſit , quàm ſi ab in-
,, jurato id foret profectum ,, Et hanc aliam infra ,,
,, momentaneâ ſolutione juratum defungi poſſe , ut ſta-
,, tim vel per ſe , vel in ſubſidium vocato Magiſtratu
,, datum recuperare queat : eſt *ſanè inanis religioſitas*;
,, cùm perinde ſit non ſolvere , & ſolutum confeſtim re-
,, cuperare,, At oppoſitum definitur Cap.*Si verò*;&Cap. *Verum* de Jur. jur. Plura fortaſſe eſſent in eo libro adnotanda: ſed hæc duo, quæ ſe mihi,tomum 2.fortè verſanti, drimo obtulerunt , probant, quàm difficilè ſit ſine Theologiæ ſtudio Hæreticorum errores advertere, & corrigere.At mira ſunt,quæ dicunt Hæretici,nova ſunt etiam,quę dicunt.Adde , ſi rectè velis colligere , & falſa ſunt , quæ tradunt . Verùm quæ mira , quæ vera ab his AA. traduntur , ea non niſi a noſtris AA. Catholicis mutuaſſe conſtat , et in curſu operis conſtabit.Quæ de ſuo addidere, falſa ut plurimum convincuntur.

OPERIS TOTIUS IDEA , ET SERIES .

15. HÆc igitur cùm ita ſint , Auctor ſum , ut Jus Naturæ , & Gentium non niſi apud AA. Ca-

Catholicos addiſcatur . Neque enim putandum eſt , non inveniri apud eos hujuſmodi facultatem : ſiquidem quæ Pufendorſius , puta , magnà primi voluminis parte de J. N. & G. agit circa moralitatem actus , habes apud Catholicos Scriptores in 1. 2. *de actibus humanis* ; cetera Juris naturæ , & Gentium principia habes in tr. *De legibus* apud Suarezium , Leſſium , Molinam , Valentiam , Salas ; & plenè omnia hæc apud D. Thomam . Quare fateri cogeris , ubi eos conſulueris , quod neſcio quis , novum parandi prandii genus ſcire cupidus , ubi non novas res , ſed nova tantum nomina impoſita a gallis audivit , ingenuè faſſus eſt : Se tot annos ad gallicum morem inſcienter comediſſe . Equidem eo animo laborem hunc ſuſcepi ; & unum præ oculis proponens mihi Suarez , oſtendere conatus ſum , quam Pufendorſius iniit rationem in ſuo De J. N. & G. opere , hanc penes Suarezium inveniri ; quin & clariùs , & ſolidiùs apud hunc eſſe omnia , quàm apud illum.

16. Scio , alios Suarezii loco potuiſſe & laudabiliter proponi , vel plures ſimul cum Suarezio ad Hæreticorum calumnias retundendas . Verùm , ne liber in Pufendorſianam molem excreſceret , unum aliquem magnæ notæ Virum eligere in animum induxi . Ut autem in Suarezio conſiſterem , plura fecere : Illud ſub initium me excitavit , quod P. Joannes Baptiſta Favre S. J. *In diſſert. polem. Rom.* an. 1753. *p.* 3. §. IV. ait „ „ Siquis Inſtitutiones J. N. ac G. doctiſſimas , eaſque „ perſpicuas vulgare velit , quod Juventuti Catholicæ „ opportuniſſimum fore , nemo negaverit , ſatis erit „ hoc unum , ut quæ de hoc argumento ſcripſit eximius Doctor Franciſcus Suarez tum in diſputat. ad „ 1. 2. S. Thomæ , tum in tr. De Legibus , alijſque in „ locis , cum ipſiſſimis ejus verbis ſub certa titulorum „ ſerie digereret , atque etiam illuſtraret „ Acceſſere deinde alterius viri minus etiam ſuſpecti de Suarezio in hanc rem laudes , P. Danielis Concinæ nimirum , ubi in diſſert. Proleg. de J. N. & G. c. 7. hæc ſcribit „ Ingens de Legibus volumen eximii Doctoris Franciſci

Sua-

,, Suarez prævalet omnibus operibus, quæ hoc de ar-
,, gumento vulgàrunt Pufendorfius, Buddeus, Thoma-
,, ſius, Volfius, ceterique omnes ex Proteſtantibus ,,
Quid? quod & magno apud ipſos Hæreticos in pre-
tio Suarezius noſter habetur ex Juris totius ſcien-
tia. Sanè Jo: Franc. Buddeus *Iſag. hiſt. theol. lib. poſt.*
c. 4. §. x. ait ,, Non minus notus apud Philoſophos
,, pariter, ac Theologos eſt Franciſcus Suarezius: opus
,, ejus de Legibus conſtat l. x. Varia in eo attulit in me-
,, dium, quæ deinceps ab iis, qui *Juris naturalis* tra-
,, ctationem ex inſtituto ſuſceperunt, adcuratiùs fuere
,, diſcuſſa ,, Licèt quantum horum AA. legere licuit, le-
gi autem plurimum, nullibi Suarezii nomen expreſ-
ſe vel commendatum, vel ejus de J. N. ſententias
impugnatas adverti: Scripſit autem notas in Sua-
rezii Metaph. Jacobus Revius Acatholicus, qui de
Suarezio hæc habet ſub init. ,, Cum omnibus, quos
,, præſens ætas tulit, de palma contendit Franciſ-
,, cus Suarezius Soc. Jeſu Theologus, commentariis
,, in Thomam, & theologicis opuſculis celebre no-
,, men adeptus ,, Tandem, quoniam Chriſtianus Tho-
maſius in *Tract. Jur. de Jure Aſyli* &c. appellare
audet ,, ſceleſtam Jeſuitarum doctrinam in diſciplina
,, Juris naturalis ,, placuit unum objicere Suarezium,
quem inter Jeſuitas habere primas, & apud ipſos Pro-
teſtantes magni eſſe nominis, conſtat.

17. Interim præcipuos J. N. Scriptores acatholicos conſulere non ſum gravatus, eoſque in notis vel confutare, ubi a recta Catholicorum doctrina diſceſſerint; vel demonſtrare facto ipſo, non primos ea, quæ Suarezius noſter docuit longe ante illos, docuiſſe. Scribendi rationem ſecutus ſum non Mathematicam prorſus, qualem Volfius ſequi gloriatur, ſed Mathematici vigoris maximè ſollicitus, ut ſcilicet ab univerſalioribus, & magis certis, ad particularia, & minus certa progrederer, illam Volfianam utpote magìs tegendis erroribus idoneam libenter omiſi. Sic primà iſta parte *Principiorum* omnia procedent: De Actûs humani morali-

 te,

te, ubi de advertentia, & libertate: De Actûs humani honestate: De Lege in genere: De Lege naturali: De Legis naturalis Principio cognoscitivo: De Jure Gentium, ejusque proprietatibus, & a Jure naturæ, & Civili discrimine. Apponam primo loco iisdem ferme Suarezii verbis, & Propositionem, & Rationem: Nolo ex industria appellare *Demonstrationem*, „ Consueto „ scilicet (ut ait Favre loc. cit. in fin.) ætatis nostræ „ malo fato, ut putidæ falsitates, ad faciliorem le- „ gentium deceptionem, sub evidentium *demonstra-* „ *tionum* mentito nomine delitescant „ Juvat citiùs, veritatis illius robur verbis ipsius Auctoris exhibere, quàm emendicato titulo Doctiorum censuras subire. Potuissem utique ex Suarezio quoddam J. N. veluti Compendium adornare, nec verba ipsius in medium proferre: Sed mihi placuit Erudit. Lips. ingenuum testimonium, quod proferunt ad an. 1742. pag. m. 87. de opere Voltaire inscripto: *Comparatio Leibnitianæ, & Nevvtonianæ Metaphysices &c.* ubi ajunt „ Cupidi- „ tate flagramus videndi testimonia, ac ipsa verba „ Nevvtoni, viri sanè magni, quibus hoc Compen- „ dium, Metaphysicam, ejusque propositiones reddi „ possunt Nevvtono. Ea enim antequam proferantur, „ Metaphysicam hìc nobis suppeditatam non tam Nev- „ vtoni, quàm ipsius Voltairii existimabimus constan- „ ter „ Ne simile quid mihi etiam objiciatur, Suarezii ipsissima verba in hac brevi J. N. & G. tractatione exscribenda putavi: qua in re illud quoque respexi, ut scilicet discant aliqui e Semidoctorum grege, qui multiplicia, ac doctissima Suarezii volumina nunquam attigerunt, tantum Virum hanc quoque messem intactam, ut ajunt, non reliquisse; quin ex professo de J. N. & G. principiis, & egregiè disputasse. Posteriore autem *De Officiis* parte sententias etiam Suarezii & sequar, & proponam, breviori autem ratione, ne diutiùs Lectores morer. Sed jam tractationem ipsam adeamus.

PRIN-

PRINCIPIORUM
JURIS NATURÆ, ET GENTIUM
SYNOPSIS.

I.

Uandoquidem hominis pars potior animus est, eumque duplici ratione contemplari posse, constat; scilicet vel ut *Physicum quid* est: vel ut *quid Morale*; hinc duplicis facultatis fit objectum, *Philosophiæ naturalis*, quæ φύσιν (naturam) & *Philosophiæ moralis*, quæ ἦθη (mores) spectat. Primi generis operationes sunt naturales, & necessariæ, adeòque non dirigibiles: Alterius vero sunt lege directæ, & dirigibiles.

SCHOLION.

Antequam in legem ipsam mentem advertamus: quid sit *ipsum esse Moralitatis* juxta Pufendorfianam methodum disquiramus.

II.

Esse morale in actu Voluntatis præter entitatem, & substantiam ejus nihil addit, nisi modum cujusdam emanationis seu cujusdam dependentiæ a *Ratione* advertente, & a *Voluntate* liberè operante.

SCHOLION.

Sed quoniam Pufendorfius non alium agnoscit moralitatis modum nisi respectum ad legem, prout habet l. 1. De J. N. & G.; idcirco contra ipsum statuitur duplex propositio.

III.

Respectus ad legem non sufficit ad actus moralitatem constituendam.

IV.

Respectus ad legem non est necessarius ad actus moralitatem constituendam.

SCHO-

SCHOLION.

Juxta Christianæ Philosophiæ moralis Dogmata requiritur ad actus moralitatem Libertas, & quidem ad Revelationis principia conformis, quare asserimus.

V.

In humanis Actionibus reperitur Libertas non tantum coactioni, sed etiam necessitati opposita, de cujus ratione est, ut includat indifferentiam seu potestatem agendi, & non agendi; seu agendi hoc, aut contrarium.

SCHOLION.

Pluribus erroribus Libertatis sanctissimum dogma heterodoxi deturpant: aliquos indicamus.

VI.

Errant Heineccius, & Pufendorfius, dum vel libertatis notiones non rectè distinguunt, vel voluntarium cum libero ineptè confundunt.

VII.

Errat luculentius Leibnitius, dum adversus Clarckium indifferentiam libertatis, posito suo rationis sufficientis principio, excludit.

SCHOLION.

Positâ autem in voluntate, quam diximus, libertate, & simul explicatis ex parte intellectùs prærequisitis omnibus ad ignorantiam excludendam; quid facto opus sit, inquirimus, ut actus sit revera moralis?

VIII.

Ut actus voluntatis moralis sit, necesse est, ut procedat ex perfecta deliberatione rationis, non solum quatenus potest, unum actum vel objectum cum alio conferre in ratione delectabilis, vel alio modo convenientis naturæ, sed etiam sub ratione honesti, aut turpis.

SCHOLION.

Potissimum Pufendorfianæ doctrinæ de J. N. & G. caput est in decernenda prima moralitatis origine. Hanc verò esse Dei quandam voluntatem, asserit;

Idcir-

Idcirco ex Suarezio noſtro ſtatuimus.

IX.

Dei voluntas, prohibitio, aut præceptio non eſt tota ratio bonitatis, & malitiæ, quæ eſt in obſervatione vel tranſgreſſione Legis naturalis, ſed ſupponit in ipſis actibus neceſſariam quandam honeſtatem, vel turpitudinem, & illis adjungit ſpecialem legis divinæ obligationem.

SCHOLION.

Moralitatis ratio ab honeſtate præſcindit, & eſt quid univerſalius; vel, ſi vis, honeſtas, & inhoneſtas determinatam moralitatis ſpeciem indicat. Itaque ſtatuto moralitatis principio, ad honeſtatis normam progredimur.

X.

Bonum honeſtum non poteſt conſiſtere in ſola perfectione rei ſecundum ſe.

XI.

Honeſtas objectiva conſiſtit in quadam convenientia objecti honeſti per ſeipſum ad Naturam rationalem ut talis eſt, & recta ratione gubernari poteſt.

XII.

Honeſtas objectiva interdum fundatur in perfectione & proprietatibus realibus, & phyſicis ipſarum rerum.

XIII.

Interdum hæc honeſtas objectorum moralium requirit ulterius proprietates morales, ortas ex actibus humanis ſeu liberis.

XIV.

Convenientia illa, quam bonum honeſtum dicit ad naturam rationalem, præter rei entitatem, vel moralem proprietatem explicatam nihil addit in ipſo objecto.

XV.

Convenientia autem hæc connotat in homine naturalem aliquam inclinationem ad capacitatem, ſeu conjunctionem cum illo objecto: ſeu (quod idem eſt) dicit denominationem aliquo modo extrinſecam

con-

consurgentem ex coëxistentia plurium rerum.

SCHOLION.

Omnes, quotquot Philosophiæ moralis, Jurisque naturæ protulere principia, actuum humanorum honestatem explicandam sibi sumpserunt: aliquorum Theoriam expendimus; ac primo Wolfii in Philos. pract. Univers.

XVI.

Male asserit Wolfius, legem Naturæ nos obligare addeterminandum actiones liberas per easdem rationes finales, per quas determinantur naturales, non verò per diversas, seu ad non determinandum per diversas.

XVII.

Iniquissima sunt Hobbesii de J. N. principia.

XVIII.

Nec minus iniqua sunt Spinosæ de J. N. dogmata.

XIX.

Quemadmodum malè ratiocinatus est Pufendorfius de primo mortalitatis modo, & fundamento; ita pariter de prima honestatis norma, quam vult esse liberam Dei voluntatem, malè ratiocinatur.

SCHOLION 1.

Non sunt autem eodem modo reprehendendi, qui honestatis regulam ponunt in divina voluntate non quidem libera, sed determinata; quibus accensendi sunt plures etiam ex Scholasticis.

SCHOLION 2.

Præter intrinsecam honestatem, ac turpitudinem in actibus modo dicto: aliam dignoscit Suarezius, ortam videlicet a Lege naturali. Verum Legis natura in genere est prius explicanda; Idcirco ex ipsomet Suarezio:

XX.

Lex est commune præceptum justum, ac stabile sufficienter promulgatum.

SCHOLION.

Heterodoxos, diversas tuentes sententias, proponimus,

co-

eorumque rationes expendimus, ac ſtatuimus:

XXI.

Pufendorfiana Legis definitio, quemadmodum & Barbeyraciana a vera ratione legis abhorret.

SCHOLION.

Controvertunt autem, unde vim intimam obligandi lex hauriat? quare Suarezius noſter ſtatuit:

XXII.

Omnis lex aliquo modo eſt a Lege æterna, & ab illa habet vim obligandi.

SCHOLION.

Sed jam ad Legem ipſam naturalem, ejuſque phyſicam eſſentiam deveniamus, ex Suarezio autem:

XXIII.

Lex naturalis explicari poteſt ſic: Lumen naturale intellectûs repræſentans voluntatem Dei, Auctoris Naturæ, & Supremi Domini, Gubernatoris ejuſdem Naturæ, obligantem homines ad id ſervandum, quod recta ratio dictat.

SCHOLION.

Hac poſita legis naturalis explicatione, clariſſimè infertur peccati merè philoſophici repugnantia. Aliorum etiam ſententias exponimus, & ubi opus eſt, confutamus.

XXIV.

Pluribus capitibus vitioſa eſt, & iniqua Juris legiſque Naturalis ex Hobbeſio definitio.

XXV.

Nec eſt planè adæquata Legis definitio: Congeries regularum, ad quas actiones liberas homines componere obligantur, naturali ratione cognita atque perſpecta.

SCHOLION.

Eadem plane eſt ratio obligandi in lege naturali, ac in qualibet alia lege, a Deo hominibus indicta. Scriptores J. N. de Phyſica hujus legis eſſentia non ſunt admodum ſolliciti, ſunt autem maximè de legis naturalis principio cognoſcitivo, de quo infra;

In-

Interim tamen Legis naturalis proprietates sunt expendendæ.

XXVI.

Lex naturalis per seipsam desinere non potest, vel mutari neque in universali, neque in particulari, manente naturâ rationali cum usu rationis, & libertatis.

XXVII.

Nec potest Deus dispensare in aliquo Præcepto naturali; sed mutare materiam ejus, vel circumstantias; sine quibus præceptum ipsum naturale non obligat ex se; & citra quamlibet dispensationem.

SCHOLION 1.

Quare optimam habent explicationem, quæ primâ fronte opponi videntur huic principio J. N. certissimo; sed hìc Pufendorfii incohærentia principia proponuntur, & expenduntur.

SCHOLION 2.

Explicata lege naturali κατὰ τὸ ὄν (secundum esse) ad ejus principium cognoscitivum devenimus: quoniam verò ab AA. in duplici illud significatione acceptum invenio; Idcirco duplex exhibeo hujusmodi principium.

XXVIII.

Principium proximè cognoscitivum honestatis moralis est actuale judicium mentis dictans objecti convenientiam cum natura rationali, vel disconvenientiam modo dicto.

XXIX.

Principium cognoscitivum legis naturalis habens *rationem finis naturalis*, est hoc: quod est necessarium ad felicitatem, seu beatitudinem naturalem hominis, sive in particulari, sive in communi assequendam, illud est J. N. præceptum: quod verò est minus necessarium, est leve præceptum.

SCHOLION.

Atque ex hoc principio veluti ex regula actionis honestæ ut ait *S. Th.* 2. 2. 9. 141. *ar.* 6. *ad* 1. inferri pos-

possunt, & juxta illam dirigi humanæ actiones: Sed principium hoc non esset magno emolumento, nisi aliud accederet proximum cognoscitivum legis naturalis principium, actiones dirigens in particulari.

XXX.

Principium proximè cognoscitivum legis naturalis habens *rationem normæ*, est actuale judicium mentis repræsentans objectum, vel ut præceptum, vel ut vetitum a Supremo Auctore, & Gubernatore naturæ rationalis.

SCHOLION.

Quid autem de aliorum cognoscitivis principiis est dicendum?

XXXI.

Pufendorsii præsertim, & Grotii principium socialitatis obscurum est quoad alia; & quoad alia insufficiens.

XXXII.

Cumberlandi, atque Heineccii principium cognoscitivum ab illo Suareziano non dissentit.

XXXIII.

Wolfii principium cognoscitivum legis naturalis non benè cum ipsa lege naturali cohæret.

SCHOLION.

Exactis, explicatisque J. N. principiis *tum essendi*, *tum cognoscendi*: restat *Jus Gentium* expendendum: verum quoniam a pluribus in dubium revocatur *Juris Gentium voluntarii* existentia, cùm omnia ad J. N. velint revocata; Idcirco inter utrumque jus tradimus discrimina.

XXXIV.

Fallitur Hobbes, & Pufendorsius, qui illi subscribit; dum putat, Jus Gentium esse Jus naturale in Gentium idea spectatum.

XXXV.

Fallitur etiam Heineccius, & Barbeyracius in notis ad Grot. putans Jus Gentium voluntarium esse Commentitium, & Chymeram.

SCHO-

SCHOLION.

His rejectis, cum Suarezio nostro, quem Grotius sequitur, statuimus.

XXXVI.

Jus Gentium non præcipit aliquid tanquam ex se necessarium ad honestatem, nec prohibet aliquid quod per se, & intrinsecè malum est, vel absolutè, vel supposito tali statu, & conditione rerum; sed hæc omnia pertinere ad Jus naturale, ac subinde in hoc sensu Jus Gentium non comprehenditur sub Jure naturali.

SCHOLION.

Designandum igitur est verum inter utrumque Jus discrimen.

XXXVII.

Non rectè distinguitur Jus Gentium a Naturali, quia unum concessivum tantùm sit, & aliud præceptivum: nam vel utrumque membrum in utroque Jure reperitur; vel si præceptum naturale est, etiam concessio illi cum proportione respondens ex ipso Jure naturali nascitur.

SCHOLION.

Utrumque Jus in aliquibus convenit. Sic.

XXXVIII.

Jus Gentium convenit cum Jure Naturali in eo, quod utrumque sit aliquo modo commune tantùm hominibus.

SCHOLION.

Duplicis generis præcepta sunt in J. G., sed num inferuntur per evidentem illationem a J. N. ut volunt nonnulli?

XXXIX.

Jus Gentium, quatenus continet præcepta affirmativa, non infert necessitatem rei præceptæ ex sola rei natura per evidentem illationem ex principiis naturalibus; & in hoc differt a Jure Naturali.

SCHOLION.

Præcepta autem negativa, quæ Juris naturalis sunt, ut

ut ſupra vidimus, malum prohibent, quia malum eſt, ſupponunt enim antecedenter in ipſis rebus intrinſecam turpitudinem: de præceptis verò J. G. quid Suarezius noſter ſtatuit?

XL.

Juris Gentium præcepta negativa non prohibent aliquid, quia per ſe malum ſit: & in hoc differt Jus Gentium a Jure naturali.

SCHOLION.

In J. N. honeſtas, & inhoneſtas veluti oſtenduntur, licet revera etiam detur obligatio.

XLI.

Jus autem Gentium non eſt tantùm oſtenſivum malitiæ, ſed conſtitutivum ex parte humanæ rationis.

SCHOLION.

Humana enim ratio, & voluntas Jus Gentium revera conſtituunt, nonnulla prohibendo.

XLII.

Jus Gentium aliquando mala aliqua permittit, vel ſaltem non punit.

SCHOLION.

En quantum à J. N. differt; non puniendo enim, non oſtendit, penes Rempub; & Nationes illa eſſe mala.

XLIII.

Jus Gentium non eſt tam immutabile ſicut Jus Naturale.

XLIV.

Quod facta revera ſit aliqua mutatio in J. G. eſt aliquorum ſententia: vix tamen probari poteſt.

XLV.

In his etiam, in quibus Jus naturale, et Gentium videntur convenire, omnimodam ſimilitudinem non habent.

XLVI.

Principia J.N. difficiliùs ab hominum mentibus delentur, contrà verò principia J. G.

XLVII.

Jus Gentium ſimpliciter eſt humanum ac poſitivum.

SCHOLION 1.

Qui diversas a J. N. proprietates in J. G. benè perpendit, facili negotio principium modò dictum admittit.

SCHOLION 2.

Jus ergo Gentium non est omnino idem cum J. N. at num dici potest, non esse a *Jure Civili* diversum? Nihilominus statuitur cum Suarezio:

XLVIII.

Jus Gentium est veluti medium inter Jus naturale, & Jus Civile.

SCHOLION.

Illud videlicet respicitur a Jure naturali tamquam magis amplum, atque intimum magis; contra verò hoc; tamquam restrictum, ac minus necessarium. In quonam verò differunt Jus Gentium, ac Civile?

XLIX.

Jus Gentium non differt a Jure Civili per hoc, quod Civile sit Jus unius Civitatis aut Regni: Jus autem Gentium sit omnibus Gentibus Commune.

SCHOLION.

Ex ipsa natura Juris Gentium habetur discrimen inter hoc utrumque Jus.

L.

Præcepta Juris Gentium in hoc differunt a præceptis Juris Civilis, quia non scripto, sed moribus, non unius, vel alterius Civitatis aut Provinciæ, sed omnium vel ferè omnium Nationum constat.

SCHOLION.

Exemplis principium hoc confirmatur, ac tota de principiis Juris naturæ & Gentium materia absolvitur.

PARS

PARS PRIOR

DE JURIS NATURÆ

ET

GENTIUM PRINCIPIIS

DE ACTUUM MORALITATE.

I.

„ Esse morale in actu voluntatis præter entitatem, & substantiam ejus nihil addit, „ nisi modum cujusdam emanationis, seu cujusdam dependentiæ a ratione advertente, „ & a voluntate liberè operante. „ *Suar.* 1. 2. *Tr.*2. *Disp.*1. *Sect.*2.

„ *Posito illo modo operandi in actu voluntatis, impossibile est, quin actus sit moralis; „ & non posito illo modo, impossibile est, esse moralem. Ergo per illum constituitur in esse „ morali. Rursus, posito in voluntate illo modo „ emanationis, consequuntur proprietates mora-„ les actùs moralis, ut sic [scilicet præscindendo „ a bonitate, vel malitia ejus]; & augentur, vel „ minuuntur in ordine ad illum modum: quia „ ceteris paribus eò actus est laudabilior, vel „ vituperabilior, quò sit cum majore libertate, „ vel advertentia. Et hinc est illud axioma: pec-„ catum in tantum est peccatum, in quantum „ est voluntarium, quod intelligendum est de*

„ *voluntario, & libero rationali. Ergo ſignum*
„ *eſt, actum moralem formaliter conſummari per*
„ *illum modum operandi: Nam rei proprieta-*
„ *tes manifeſtant eſſentiam* „ Ib. n. 15.

De prima Moralitatis origine.

I. EXordimur tractationem iſtam de Principiis, & officiis J. N. & G. ab actuum humanorum moralitate. Sanè nihil eſt in morum Philoſophia magis utile, ac neceſſarium, quàm intimam noſſe actuum noſtrorum naturam; unde nimirum ſit, ut in aliquibus homo laudem mereatur, & præmium; contrà verò in aliis vituperationem, & pœnam. E Scriptoribus Nonnulli toti ſunt in definiendis cujuſcunque moralis Virtutis limitibus, quin priùs rationem ipſam honeſtatis in virtutibus ipſis expenderint. Profectò Pufendorfius, qui opus magnum de J. N. & G. ſcripſit, multum operis, ac laboris in actuum humanorum Moralitate impendit, rei ipſius utilitate motus, ut ipſe ſub initium operis fatetur §. 1. „ Cùm eorumdem (actuum) „ naturam maximè deceret intelligere hominem, cui „ talium producendorum data eſt facultas, & per cu- „ jus vitam iſtorum vis ſeſe penitus diffundit „ Illud tamen omnino falſum eſt, quod ait Joannes Nicolaus Hertius in ſua ad Pufend. opus Præfat. „ Primus ſa- „ nè Pufendorfius, ni fallor, fuit, qui vidit rerum „ moralium quoque eſſe Philoſophiam, quam vocant, „ primam „ & clariùs multo Gottfridus Maſcovius in Præf. ad novam Puf. edit. an. 1744. „ Penitus no- „ va ferè ſunt, quæ a Pufendorfio toto libro primo di- cuntur „ Ac deinde „ Primò omnium exponit naturam „ entium, ſive modorum naturæ humanæ moralium, qui „ motibus phyſicis ab Ente intelligente, qualis eſt Ho- „ mo, ſuperadduntur ad temperandam libertatem actuum voluntariorum „ Falſum, inquam, hoc eſt: nec niſi per vanam, futilemque jactantiam dici poteſt, ea de re

pri-

primum ſcripſiſſe Pufendorſium; & per manifeſtam calumniam dici a Pufendorſio ſub initium *c.* 1. „ neceſſitatem ſibi impoſitam, a pleriſque neglectam doctrinam hìc præmittendi „ Ut enim Scriptores omnes Catholicos in 1. 2. D. Thomæ, qui plurimi certè ſunt, prætercam: (omnes enim de Prima Moralitatis, vel Honeſtatis ratione agunt:) Suarezius, quadraginta & eo amplius annis ante Pufendorſii opus, *de humanorum actuum bonitate, & malitia* manibus omnium terebatur. Sed Hertius, Maſcovius, Pufendorſius a Suarezio Doctore abhorrebant.

Suarezii Sententia explicatur.

II. Docet Suarezius, intimam *Moralitatis* naturam ab duplici principio procedere, ſcilicet ab *Intellectu advertente*, & *Voluntate liberè operante*. Quid ſit, Voluntatem *liberè* operari, remotà quavis neceſſitate, & coactione, explicabitur propoſitione ſequenti: quemadmodum clariùs exponetur, quid ſit Intellectum *advertere*, ad excludendam Ignorantiam. Interim verò noſſe oportet, actum debere procedere, ut ipſe Suarezius ait ſect. 1. *n.* 6. „ ex perfecta deliberatione *Rationis*, non ſolum quatenus „ poteſt unum objectum cum alio conferre in ratione „ *delectabilis*, vel alio modo convenientis naturæ „ (etiam ex temporalibus rationibus convenientiæ, „ vel diſconvenientiæ, ut notat *n.* 9.); ſed etiam „ ſub ratione honeſti, vel inhoneſti „ Rurſus, actum eſſe debere *voluntarium*. Si enim actus eſſe debet liber, neceſſe eſt conſequenter, ut ſit voluntarius, ut ait *Suar. ib. diſp.* 1. *ſect.* 3. *n.* 9. „ quia intelligi non „ poteſt, quod Potentia ex ſe indifferens ad oppoſita, „ ad alteram partem determinetur, niſi quia vult. „ Ergo neceſſe eſt, ut illa determinatio libera ſit voluntaria per ſe ipſam.

Heineccii Sententia.

III. NOn diſſimilia a Suarezio docet Heineccius in Elem. J. N. & G. quoad *moralitatis fontes ipſos* : Ait enim §. 30. „ Actiones humanæ , vel mora-„ les ac liberæ a voluntate noſtra diriguntur : cùm-„ que nihil decernat Voluntas , niſi ab Intellectu ad „ appetendum , averſandumque excitata ; meritò in-„ de colligimus , Intellectum quoque ad edendas ac-„ tiones humanas , liberaſque concurrere : ac proin-„ de duo eſſe actionum humanarum , ac liberarum „ Principia , Intellectum , ac Voluntatem „ Quantò autem plura , & nobiliora addidit Suarezius , quæ patent conſideranti !

Pufendorfii sententia proponitur, et impugnatur.

IV. HAud ita verò Pufendorfius , qui primùm *Entia moralia* inſtar modorum concepit , aitque ſubinde , *cap.* 1. §. 3. „ modos iſtos rebus , aut „ motibus phyſicis ſuperadditos ab Entibus Intelligen-„ tibus ad dirigendam potiſſimum , & temperandam li-„ bertatem actuum hominis voluntariorum , & ad ordi-„ nem aliquem , ac decorem vitæ humanæ conciliandum „ Entium verò moralium „ primum Auctorem „ (ait) meritò Deum optimum maximum dixeris , qui „ utique noluit , ut Mortales hanc vitam ſine cultu , ſine „ more ad brutorum inſtar tranſirent : Pleraque tamen „ entia moralia arbitrio ipſorum hominum pòſt ſuperad-„ dita , prout vitæ humanæ excolendę , & velut in or-„ dinem dirigendę , talia introduci proſicuum videba-„ tur „ Modos autem hos impoſitos , ait , motibus phy-ſicis , nulla in ipſis factà intrinſecà immutatione , & ſubdit §. 4. „ efficacia entium moralium a Deo in-„ ſtitutorum inde fluit , quod penes ipſum tanquam „ Creatorem fuerit , libertatem Voluntatis , quam ho-

„ mi-

„ mini concedere placuerat , certis limitibus circumscri-
„ bere , & reluctantem intentato aliquo malo , versus
„ eam , quam ipse vult , partem flectere . Sed & Homi-
„ nes ab sese inventis vim potuerunt addere , per suas
„ vires repræsentato aliquo malo ei , qui sese istis
„ conformare detrectaverit „ Jam quemadmodum fuerunt pro libito impositi modi isti sive a Deo, sive ab hominibus , ita ait ib. „ iterum eorumdem lubitu pos-
„ sunt deleri , nulla mutatione physica in re , cui erant
„ superadditi , proveniente „ quod repetit §. 23.

V. Verùm, quoniam concipi minimè poterat hujusmodi moralitas in actibus , quæ quidem ita se haberet ad actum , ut posset ab illo abesse citra illius physicam immutationem : explicat mentem suam in specim. Controv. *c.* 5. *a* §. 2. ubi ait „ motum physicum sine respe-
„ ctu ad legem esse indifferentem in genere morum :
„ quamlibet actionem humanam citra respectum ad le-
„ gem esse in genere morum indifferentem „ Et idcirco „ Ut plena actio moralis fiat , huic motui physico
„ supervenit , & accedit qualitas quædam , seu affe-
„ ctio moralis , juxta quam actio illa bona , & mala
„ in genere morum dicitur ; quæ affectio resultat ex
„ congruentia , aut disconvenientia ejus actionis cum
„ norma morali , seu lege „ Est itaque Pufendorfio modus hic , & ratio tota moralitatis Respectus iste ad legem .

Rationes contra Pufendorfii sententiam .

VI. ET I. Respectus hujusmodi ad legem de se non sufficit ad actùs moralitatem constituendam . Siquidem si detur actus aliquis physicus sub respectu ad legem positus a Voluntate , quæ tamen non sit plenè libera eo genere libertatis , quo dicemus infra , in tali casu actus ille non erit moralis : ex eo enim Voluntas non denominaretur nec bona , nec mala ; nec laude digna , nec vituperatione ; prout deberet ex actu morali juxta ipsiusmet Pufend. principia *l.*

 1.*c.*5.

1. *c*. 5. & in ſpecim. Controv. *loc. cit.* „ Primarium
„ axioma in moralibus eſt habendum, quod de illis
„ actionibus rationem poſci queat homo, quæ ut fiant,
„ vel non fiant penes ipſum eſt.

VII. 2. Datur aliquando moralitas actùs, quin detur hujuſmodi reſpectus ad legem; unde clarè deducitur, hujus reſpectum non eſſe neceſſarium, & in eo non conſiſtere rationem moralitatis. Sic in Deo dantur actus morales, quemadmodum datur libertas, & honeſtas; quin tamen detur, nec dari poſſit reſpectus ad legem. Rurſus ſi homo nullum haberet Superiorem, (factà hyp. vel poſſibili, vel impoſſibili); aut ſi a Superiore non gubernaretur per legem: nihilominus operando ſub advertentia, puta quod homicidium ſit diſconveniens naturæ, operaretur vel benè, vel malè: et tamen ſine reſpectu ad legem. Quid? quod in præſenti, poſità lege, non ideo actus eſt moralis, quia regulatur per legem; ſed potiùs e contrario: quia homo eſt moraliter agens, & non habet voluntatem indefectibilem a bono; ideo indiget Superioris lege, inclinante in bonum, & avertente a malo. Ergo *eſſe regulabile per legem* conſequitur ad *eſſe morale* potiùs, quàm iſtud conſtituat. Et idcirco actus neceſſarius, & naturalis nequit lege aliquâ dirigi. Accedit tandem, quod in hypotheſi Pufendorfii moralitas æquè actibus externis deberet tribui, ac internis; cùm utriſque detur lex; quin imò aliquando actus interni a lege reſpiciuntur non niſi propter actus externos, ut in lege non furandi, & dandi eleemoſynam. Hoc autem nemo Philoſophorum moralium admittet; cùm hominum mores, ut ſic, per ſe primò a voluntate pendeant. Atque hæ quidem potiſſimæ ſunt rationes, cur Pufendorfii ſententiam rejiciamus.

RESPONSIONES AD OBJECTA PUFENDORFII.

VIII. SCio, quid Pufendorfius pro ſe reponat in *Specim. Controv. c.* 5. §. 13. „ Nullam hìc
„ eſſe

„ esse consequentiam a Deo ad hominem „ Et ante in §. 2. dixerat „ sacræ litteræ vocant peccatum ἀνομίαν „ Poterat etiam addere plura SS. PP. testimonia, id ipsum asserentia, ut illud Aug. *l.* 22. contra Faust. *c.* 27. ubi peccatum esse ait „ Dictum, factum, con-„ cupitum contra legem Dei „ Rursus *loc. cit.* §. 3. & §. 18. „ Implicat Contradictionem, (ait Pufend.) ali-„ quid absque respectu ad legem bonum, aut malum „ esse in genere morum; vel etiam ut tale cognosci „ Scio, inquam, hæc, & similia, quæ tamen ritè perpendenti omnia nullius sunt roboris. Siquidem quod primum spectat, licèt ubi de perfectionibus sit sermo, nulla sit consequentia a Deo ad hominem, ex eo videlicet, quod illæ diversimodè in Deo sint, ac in homine; adhuc tamen ubi de rei alicujus naturâ, & intima ratione quæratur, si res in Deo non minus, ac in homine reperitur; in utroque cum eadem natura, & intimà ratione detur, necesse est: de modo tamen existendi, infinitum certè est discrimen. Quod Sacræ litteræ, & SS. PP. peccatum vocent ἀνομίαν nihil est, quod morer; neque enim in præsenti dari potest peccatum, quin contra legem vel positivam, vel naturalem sit. Illud tantùm contendimus, an tota ratio moralitatis in actu ipso peccati sit ex respectu illo ad legem? Hoc utique non Sacræ litteræ, non SS. PP. asserunt. Ridiculum tandem est, quod repetit Pufend. de *contradictione*, quam quidem non sine vitioso quodam circulo Pufendorsius posset comprobare.

DE LIBERTATE.

II.

„ IN humanis actionibus reperitur libertas „ non tantùm coactioni, sed etiam neces-„ sitati opposita; de cujus ratione est, ut inclu-„ dat indifferentiam, seu potestatem agendi, „ &

„ & non agendi, seu agendi hoc, aut contra-„ rium„, *Suar*. 1. 2. *tr*. 2. *disp*. 1. *Sect*. 2.

„ *Hæc est veritas Fidei, quæ ex variis lo-„ cis Sacræ Scripturæ apertè colligitur. Clario-„ ra sunt illa, in quibus tribuitur homini optio, „ seu electio, ut Deuter*. 30. Testes invoco Cœ-„ lum, & Terram, quod proposuerim Vobis „ vitam, & mortem, maledictionem, & bene-„ dictionem; elige ergo &c. *Similia habentur „ Josue* 24. Optio vobis datur, eligite quod „ placet. *Eccli*. 24. Apposui tibi ignem, & a-„ quam, ad quod volueris, extende manum; „ *quæ verba tractans August. lib. de* Grat., *&* „ *lib. Arb. c*. 12. Ecce, *inquit*, apertissimè vi-„ demus expressum nostræ libertatis arbitrium. „ *Videri etiam possunt alia testimonia apud „ eumdem August. lib. de Grat. & lib. Arb. a „ c*. 2. *Et apud Cyprianum* 3. *ad Quirinum c*.52. „ *Faciunt etiam illa testimonia, in quibus tri-„ buitur homini dominium suarum actionum, „ Genes*. 4. Subter te erit appetitus tuus, & tu „ dominaberis illius; *quem locum ad rem præ-„ sentem optimè declarat Prosper* 2. de Vocat. „ Gent. c. 4. *Hinc etiam illud Eccli*. 31. qui po-„ tuit transgredi, & non est transgressus, ideo „ stabilita sunt bona illius in Domino; *non „ esset enim dignus laude, vel præmio, nisi li-„ berè id fecisset: & ideo dicitur Prov*. 4. Re-„ ctos cursus fac pedibus tuis; *ut benè decla-„ rat Aug. Denique* 4. Reg. 12. & n. 30. *fit ex-„ pressa mentio liberi arbitrii humani, & fre-*

„ *quen-*

„ *quentia ſunt hujuſmodi teſtimonia in Sacra*
„ *Scriptura* „ Ib. n.11.

DE PROXIMIS CONSTITVTIVIS MORALITATIS.

III.

„ UT actus voluntatis moralis ſit, neceſſe
„ eſt, ut procedat ex perfecta delibera-
„ tione rationis, non ſolum quatenus poteſt,
„ unum actum, vel objectum cum alio confer-
„ re in ratione delectabilis, vel alio modo con-
„ venientis naturæ, ſed etiam ſub ratione ho-
„ neſti, aut turpis „ *Suar.* 1.2. *tr.*3. *diſp.*1.

„ *Actus moralis, juxta communem modum*
„ *ſentiendi omnium, eſt ille, ex quo confici poſ-*
„ *ſunt boni, vel mali mores hominum. Sed hu-*
„ *juſmodi eſt actus ille, qui eſt a ratione po-*
„ *tente deliberare de honeſtate, vel turpitudine*
„ *morum. Et hac ratione in Pueris non poteſt*
„ *reperiri actus moralis, neque in Amentibus,*
„ *etiamſi, juxta probabilem ſententiam aliquo-*
„ *rum, poſſit in eis inveniri aliqua indifferen-*
„ *tia in operando, & aliquis diſcurſus, & com-*
„ *paratio inter unum bonum & aliud, & in-*
„ *ter commodum, & incommodum. Ergo prædi-*
„ *ctus concurſus rationis eſt neceſſarius ad mo-*
„ *rales actus* „ Ib. n. 6. 7.

De

De recta Libertatis notione, etiam ex lumine naturali.

1. Quandoquidem duo Moralitatis principia posuit Suarez, & *liberam Voluntatis operationem*, & *Intellectùs advertentiam*: idcirco explicandum priùs, de quonam libertatis genere sit sermo, ut actus inde procedens moralis appelletur. Quoniam verò Libertas a contrario meliùs dignoscitur; idcirco propositum est duplex libertatis oppositum, scilicet *Coactio*, & *Necessitas*. Sanè *Coactio* destruit perfectè Voluntarium; dicit enim ex Suar. 1. 2. *tr.* 2. *disp.* 1. *Sect.* 1. *n.* 9. „ vim illatam contra internum appe ti- „ tum elicitum voluntatis „ & idcirco coincidit cum Involuntario. *Necessitas* verò ib. „ significat determi- „ nationem ad unum absque indifferentia ad opposi- „ tum „ Jam libera dicitur Voluntas, quæ utroque hoc impedimento caret. Quare si Deus solùm concurreret ad actum voluntatis aliter, quàm natura libera voluntatis postularet; in tali casu daretur necessitas in voluntate. Libertatis hujus optimam tradidit notionem Jo:Domascen.*l*.2.*c*.22.de homine ita loquitur „ Libe- „ râ potestate,& arbitrio,(αὐτεξουσίως)& cum ratione mo- „ vetur; itaque liberâ potestate appetit, liberà potesta- „ te vult, quærit, considerat, consultat, judicat, „ afficitur, eligit, impellitur liberè ad agendum; li- „ berè item agit in iis, quæ naturæ consentanea „ sunt &c. „ Est igitur de libertatis intimo conceptu, plena ad utramque partem sive contrarietatis, sive contradictionis indifferentia. Quæ quidem licèt ex Revelatis indubitatè constet; adhuc hæret firmissimè in cujuslibet hominis etiam rudis mente. Quilibet sanè de hac sua indifferenti potestate certus est lumine naturali, ut contrà hanc indifferentiam argumenta omnia risu excipiat; & quodlibet deponere paratus sit cum eo, qui velit argumentis ostendere, ipsum ad alterutram partem esse determinatum. Quin imò qui ita arguit,

spon-

ſponſionem non accipiet de re quapiam, ab alterius voluntate pendente. *Metus* non eo ipſo aufert Voluntarium ſimpliciter; licèt inducat Involuntarium ſecundum quid, ſcilicet ex parte; quod patet ex illo actu: *nollem hoc facere*. Sunt indicia clara hujus Involuntarii Triſtitia, quæ comitatur opus; & quod opus ſecundum ſe non ſit amabile voluntati. *Concupiſcentia* ſeu affectus ſenſitivus, ſi eſt antecedens, minuit *libertatem* in actu voluntatis; quia trahens voluntatem ad aſſenſum minuit ejus indifferentiam. Nam 1. minuit *advertentiam rationis* ad difficultatem: 2. repræſentat objectum pulcrius, atque *eligibilius*, ac eſt. Auget nihilominus intenſivè Voluntarium: licèt minuendo libertatem, minuat voluntarii aliquam ſaltem extrinſecam perfectionem. Atque hæc omnia ex Suarezii Principiis.

De Advertentia Rationis: quid sit, et quotuplex?

11. Alterum moralitatis Principium, ſcilicet *Intellectûs advertentia*, nequit meliùs dignoſci, quàm ex ejus contrario, nimirùm ex Ignorantia, & Inconſideratione. Profecto aliquando datur *Ignorantia antecedens*, quæ eſt modo ſuo cauſa actûs: quatenus ſcilicet tollit ſcientiam, quæ ſi adeſſet, non fieret actus, quantum eſt ex præſenti diſpoſitione voluntatis. Et tunc revera excuſat a Culpa reſpectu rei ignoratæ, reſpectu cujus cauſat involuntarium: quemadmodum Inconſideratio involuntaria quoad conditionem aliquam non conſideratam: contrà verò ſi Inconſiderantia ſit voluntaria. Aliquando hæc Ignorantia eſt *concomitans*, ſi nimirum actus fiat non ex Ignorantia, ſed cum Ignorantia. Hinc *Ariſt.* 3. *Ethic.* c. 1. & *Nyſſen.* l. 5. *Phil.* c. 2. ajunt „ De prioribus „ triſtamur, cùm advenerit ſcientia; de poſterioribus „ verò lætamur „ Jam utraque hæc Ignorantia ſi eſt voluntaria, & privat ſcientià rei præceptæ, eſt cul-

pa-

pabilis: si verò est involuntaria, est inculpabilis. Esse autem potest *Affectata*, si sit, ut ajunt, in se volita: *Crassa*, & *Supina*, si omittat diligentiam, quam ceteroqui putat quis sibi debitam in perquirendo; licèt de cetero omittat, vel quia directè nolit; vel ob desidiam, & pigritiam, & quasi indirectè. Rursus si est in homine habente physicam potestatem, est *vincibilis*, secùs *invincibilis*: unde prima est culpabilis, secunda non item. Tandem altera est ignorantia *Juris*, altera *Facti*. *Sub Jure* comprehenditur Jus divinum, naturale, & positivum, aut Jus humanum, ac denique omne Superioris præceptum: sub *facto* vel tota actio, vel ejus circumstantia, vel effectus, qui ex illa postea sequitur: Utrumque horum Jus, & factum potest invincibiliter, & vincibiliter ignorari; & nullus dubito, quin in omni jure possit cadere ignorantia invincibilis; quamvis facilius in jure positivo divino, quàm naturali, quia hoc habet cum homine magis intrinsecam connexionem. Hæc rursus juxta Suarezii principia.

Quomodo Advertentia agat in opus?

III. JAmvero *sect*. 2. *disp*. 1. *tr*. 2. *n*. 17. *ait* Suar.,, ,, De ratione actus moralis in primis est, ut sit ,, per se, & intrinsecè Voluntarius. Hoc autem Vo- ,, luntarium ut sit perfectum, indiget perfectà adver- ,, tentià rationis, quæ in actu non ponit aliquid præ- ,, ter entitatem ejus, sed solùm directionem quam- ,, dam, a qua denominatur actus cum advertentia, ,, seu perfecto modo factus. Ut si quis voluntariè, & ,, ex directione artis fingat monstrum; actio est arti- ,, ficiosa. Si verò volens depingere hominem, casu de- ,, pingit monstrum; actio non est artificiosa, sed de- ,, ficiens ab arte: & tamen si consideretur physicè actio ,, ipsa, eodem prorsus motu physico perficitur.

Heineccii de Advertentia, et Libertate sententia expenditur.

IV. De duplici hoc principio actuum moralium eadem fermè habet, licèt jejunè satis Heineccius; & quidem non dissimili modo explicat §. 50. varias Ignorantiæ, atque erroris divisiones, scilicet *vincibilis*, *invincibilis*, *voluntariæ*, *involuntariæ*, *concomitantis* &c. *Libertatis* notionem dat §.53. „ Facultas ex duobus possibilibus alterutrum, prout e „ re videatur, eligendi „ Hæc autem Libertatis explicatio licèt videatur primà fronte clara, & vera, adhuc obscura satis est, & fraudulenta. Si quidem 1. non indicat specificationis, & exercitii libertatem. Præterea magis versatur circa objecta eligibilia externa, quàm circa actus Voluntatis immediatos; circa quæ est propriè immediata Libertas. Denique verba illa: *Prout e re videatur*, vel significant potestatem dominativam Voluntatis in suos actus; & sunt redundantia: quasi diceret: *e duobus possibilibus alterutrum pro libertate eligendi*; vel, quod potius reor, significat, Voluntatem determinari ad eligendum id, quod apparet sub majoris boni ratione; quod est insidiosum, & in Leibnitianam recidit sententiam, de qua inferiùs, Quod autem in hoc sensu Heineccius loquatur, ex iis quæ ibi subdit, potest colligi „ sic quantacunque in „ Fure sit contrectandæ rei alienæ cupiditas, ei tamen „ ille non succumberet, si sibi tanti criminis effecta, ve„ luti squalorem carceris, ergastulum, flagra, æquu„ leum, ipsam denique furcam poneret ab oculos. „ Nec minus qui voluptatibus, atque otio magnope„ re delectantur, ad honestiora studia, ac diligentiam „ sese illico inflammari sentirent, si, adhibità in con„ silium ratione, paullo expenderent accuratius, quan„ ta sit doctrinæ, ac sapientiæ præstantia, quanta „ utilitas, quàm incredibilis suavitas, & quàm irre„ parabile contrà damnum cum inertia, atque igno-

„ ran-

„ rantia conjunctum sit „ Alia etiam principia, non omnino ab illis Suarezij dissimilia statuit de corporis *constitutione*, seu *temperamento*, de *affectibus* de externa vi libertati non officientibus. At de *coactione* ait §. 59. „ negari nequit, voluntarias esse actiones *coa-* „ *ctas*, quia quamvis non agere mallemus, nisi nobis „ repræsantaretur malum atrocius, voluntas tamen „ hanc actionem verè decernit „ Verùm admittere debet Heineccius, coactionem libertati officere, & aliquo modo Voluntarium minuere.

Pufendorfii etiam opinio de Libertate quoad aliqua approbatur.

V. PUfendorfius etiam quoad binas hominis facultates benè ratiocinatur *l.* 1. *c.* 3. §. 1. de J. N; & G. exponens quid cuique conveniat facultati: Tum §. 2. hæc habet „ Id tamen est penes hominem, objecto „ considerando acriter incumbere, & accuratà medi- „ tatione rationes bonitatis, & malitiæ exactiùs tru- „ tinare, adeoque non in nuda dumtaxat superficie „ hærere, sed in ipsa rei veluti viscera penetrare „ Quid autem sit *esse voluntarium* penes Pufend; habemus de J. N. & G. *l.* 1. *c.* 5. §. 1. „ Voluntarias actio- „ nes vocamus illas, quæ a Voluntate hominis tan- „ quam a causa libera ita dependent, ut citra ipsius „ determinationem, ab actibus ejusdem elicitis prævià „ cognitione Intellectùs profectam, non fierent; quæ- „ que adeo ut fiant, vel non fiant, in facultate ho- „ minis est positum „ Hìc autem hallucinatur Pufendorfius, dum Voluntarium explicaturus, cum libero confundit: patet enim cuique utriusque differentia. Nullibi autem meliùs hominis libertatem exponit Pufend; quàm De J. N. & G. *l.* 1. *c.* 4. *a* §. 1. *ad* 10. *sic.* §. 1. habet „ Animæ Voluntatem (Deus) indidit tan- „ quam internam actionum moderatricem, ut objectis „ propositis, & cognitis ex principio intrinseco citra „ necessitatem aliquam physicam ad illud se moveret,

„ &

„ & eligere posset, quod sibi tanquam maximè con-
„ gruum arrideret; & contrà ab illis se averteret,
„ quæ sibi non convenire viderentur. „ Tum §. 2. explicat clariùs mentem suam „ Libertatem vocant facultatem Voluntatis, qua positis omnibus ad agendum requisitis, ex pluribus objectis propositis unum, vel aliqua potest eligere, reliqua rejicere; aut uno dumtaxat proposito, id admittere, vel non admittere, agere, vel non agere „ Quàm conformia sunt hæc principiis supra positis Suarezii, & Catholicorum! Tum subdit explicationem libertatis *contrarietatis*, & *contradictionis*.

De libertatis Indifferentia ex Pufendorfio.

VI. Sed quoniam objectum cognitum videtur Voluntatem movere, & allicere, vel contrà: quà ratione id fiat, explicat Pufend. §.2. „ Etsi ut alicui res „ quæpiam adpetenda, vel fugienda videatur, id a „ Voluntate non dependeat, sed ab objecti conditione, „ prout id boni, vel mali faciem repræsentat; tamen „ ista appetitio, & aversio, quæ objecti velut faciem „ sequitur, non est adeo efficax, quin Voluntati adhuc supersit Libertas ad actum externum circa id „ objectum sese determinandi: præsertim cùm unius „ mali facies tantisper velut appetibilis reddi possit, „ ad latus posito alio malo. „ Unde inferri legitimè videtur, Bonitatem, vel Malitiam objecti non esse sufficiens determinativum Voluntatis ad actum. Sed adhuc clariùs §. 3. „ Cæterum primaria Voluntatis affectio, & quæ immediatè ex ipsius naturà emanare „ videtur, est quod intrinsecè ad certum, fixum, atque indeclinabilem agendi modum non sit adstricta „ (quod tantisper *Indifferentiam* vocabimus) & quod „ isthæc intrinseca ipsius indifferentia per extraneum „ aliquod medium penitus extirpari nequeat. Idque eo „ firmiùs est tenendum, quod ista sublatà actionum „ humanarum moralitas funditus simul tollatur. „ Hic

verò castigandus est Pufendorfius, ubi divinæ potestatis immemor ait: *indifferentiam illam per extraneum medium extirpari non posse*. Potest autem Deus libertatem indifferentiæ auferre vel concedendo unionem hypostaticam, vel infundendo visionem beatificam, vel subtrahendo concursum ad alteram ex duabus partem. Rursus sub gratia Calviniana, Janseniana, aliisque mediis auferri potest indifferentia. Quantùm adeo insederit Pufendorfii animo hæc Voluntatis Indifferentia, patet ex iis, quæ subdit paulo post „ Atque hoc revera facere censendi sunt (scili-
„ cet tollere Indifferentiam, & simul Moralitatem,
„ actuum) qui nescio quam prædeterminationem phy-
„ sicam in actibus humanis fingunt, ex qua ipse qui-
„ dem motus in se, ut consideratur tanquam ens phy-
„ sicum, a causa prima ita sit determinatus, ut non
„ possit non eo, quo determinatus est, modo fieri,
„ cui deinde a causa secunda moralitas accedat. Ne-
„ que minus illi, qui ex Præscientia divina absolu-
„ tam actionibus humanis accedere necessitatem vo-
„ lunt „ In qua quidem sententia posteriore explicanda requirit, vel ut vocabulum Præscientiæ *depuretur*, ne lædat indifferentiam; vel secus causæ principales evadant causæ instrumentales. At verò vocabulum Præscientiæ, non est, quare sit *depurandum*, cùm sit & a Scriptura, & Patribus communissimè usurpatum; ita tamen ut nihil officiat Indifferentiæ Voluntatis: dicendo, esse in posteriori objectivo respectu determinationis Voluntatis: neque idcirco Voluntatem aliquid agere, quia Deus præscivit; sed viceversa, ideo Deum ab æterno præscivisse, quia Voluntas ad aliquid se olim liberè determinabit. Hoc sanè ignoraverunt Ethnici, qui, Tullio teste, ne Libertati humanæ officerent, divinam Præscientiam esse tollendam existimabant: quare, ut homines facerent liberos, fecerunt Sacrilegos.

BONITAS OBJECTIVA NON TOLLIT INDIFFERENTIAM LIBERTATIS EX PUFENDORFIO.

VII. SEd & objecti naturam confiderat Pufend. conceditq: §. 4. „ hanc effe Voluntatis naturam, „ ut Bonum in genere femper adpetat, Malum in ge- „ nere femper averfetur . . . atque in ifthac volunta- „ tis inclinatione velut generali nulla poni indifferen- „ tia poteft „ Sed circa particularia bona dari, ait, *Indifferentiam* „ Idque hanc ob caufam, quod tantum „ non omnia bona, & mala homini haudquidquam „ appareant velut pura, & fimplicia, fed invicem „ mixta mala bonis, bona malis „ Unde detur homini expendere momenta pro libito „ bonorum, & „ malorum, verorum, aut adparentium, quæ poft- „ quam animum hinc inde traxerunt, tandem ad al- „ terutram fe partem Voluntas intrinfecè determinat „ Optimè quidem, & cum Catholicis conformia. Sed appofitè fubdit §. 5. „ Non femper contingit, ut „ velut in æquilibrio pofitus animus citra ullum ac- „ cedens momentum fefe ad agendum, vel non agen- „ dum applicet „ Tum proponit, quæ hominis Voluntatem in alterutram partem flectere videntur, Ingenii difpofitio, Cœli, Solique genius, Humorum temperatura, conformatio Organorum, aliaque: additque „ circa quæ omnia id tenendum, nulli harum tantam effe vim, ut Voluntas nullo modo poffit in „ diverfam partem pertendere „ *De habitibus* verò, quibus Animus trahi videtur, „ quique in naturam „ ferè videntur abire, fic ut egerrimè iis refiftatur „ ait §. 6. „ non ideo tamen inde profectæ actiones in- „ ter fpontaneas cenferi defınunt „ Confundit hìc Pufendorfius fpontaneum cum libero. De affectibus etiam adnotat §. 7. „ affectus utcunque vehementes volun- „ tatis vim haudquidquam extinguere, quin illos ipfos „ quoque, qui imbecilliores Animas habent, poffe „ acquirere imperium abfolutiffimum in omnes fuas

„ paſſiones, ſi ſat induſtriæ adhiberetur ad eos inſti- „ tuendos, & dirigendos.

De Advertentia Intellectus ex Pufendorfio.

VIII. De altero etiam principio nonnulla proponit Pufend. *De J. N. & G. l.* 1. *c. v.* §. 10. ubi ait „ Ignorantia in tantum imputationem tollit, quan- „ tum illa actionem reddit invitam „ Hoc autem fieri neutiquam poteſt, ut invita ſit actio ex ignorantia, ſed potius minus voluntaria. Ignorantia autem ex ipſo Pufendorfio excludit ſolum imputationem in ſingularibus, & quæ in facto verſantur, non verò in univerſalibus, & quæ quis ſcire tenetur. In quo ſanè nullo pacto rationabiliter procedit Pufendorfius: Cùm eadem ſit ratio, & quare imputari unum non debet ob ignorantiam facti; & imputari neque debet ob ignorantiam Juris, ſaltem in foro interno: ſi utraque ſit inculpabilis, & involuntaria. Patet ex prop. damn. Alex. VIII.

De Leibnitii Ratione sufficienti.

IX. Contra libertatem hanc *Indifferentiæ* acriter pugnatum eſt a Leibnitio ex capite *Principii Rationis ſufficientis*: ut patet tom. 1. *Recueil de diverſes pieces &c.* Ex Epiſt. inter Leibn. & Clarkium. Sanè contendebat Leibn. dari debere aliquam rationem, cur res ita ſit potiùs, quàm aliter: rurſus cur Voluntas, etiam divina, rem ita velit potiùs, quàm aliter: ſecus diceretur, Deus operari irrationabiliter: quod repugnat Sapientiæ Divinæ. Ita ſe habet, ait, Voluntas, quemadmodum Bilanx impoſitis hinc inde ponderibus; eo nimirum inclinatur bilanx, ubi majus eſt pondus: nec ſecus Voluntas id eligere debet, quod eligibilius eſt, & apparet. Verùm in hac hyp. contendebat Clarkius, actum eſſe de Libertate indifferentiæ. Profectò dari debet ratio aliqua, cur Divina Voluntas rem uno modo velit, & non alio: ſed hæc

hæc ratio non est semper ab ipsa Voluntate distincta; neque enim dari debet ratio determinans Voluntatem divinam ad eligendum unum potius, quàm aliud: quia hoc contradicit perfectioni ipsius Dei, Entis summè activi, & liberi. Exemplum Bilancis non est ad rem: nam Bilanx est potentia merè passiva; non ita verò Voluntas.

Explicatio Leibnitianæ Rationis sufficientis ex Suarez.

X. Controversia hæc ab An. 1715. usque ad obitum Leibnitii fermè per annum agitata est, ut vidimus; sed jam plures ante annos, quando nimirum Metaphysicam suam scribebat Suarezius, & ipsius difficultates excogitavit, & responsiones tradidit. Itaque Suarez *disp.* 19. *Sect.* 6. *tom.* 1. *n.* 1. ita proponit pro Leibn. sententia rationes „ In favorem sententiæ, quòd „ scilicet Voluntas, dum liberè vult, a ratione deter- „ minetur. Ratio esse potest, quia Voluntas non potest „ ferri nisi in objectum cognitum, & per rationem pro- „ positum, cùm sit appetitus rationalis 3. *Ethic.c.*2: Er- „ go donec ratio determinatè judicet, quid eligendum „ sit, non potest Voluntas eligere; aliàs tenderet in „ objectum incognitum: Ergo & e converso, stante „ illo definito judicio, hoc est eligendum, non potest „ Voluntas non eligere; quia aliàs etiam tunc sine „ ratione duceretur: & formaliter vel virtualiter sal- „ tem ferretur in incognitum: quia non eligendo, vel „ formali, vel virtuali actu refutat illud objectum, „ vel vult non amplecti tale medium sine ulla ratio- „ ne, vel judicio. Repugnat ergo, Voluntatem sic ope- „ rari „ Rursus *n.* 13. „ Si unum tantum adest Judi- „ cium, (seu Ratio), illud omnino sequetur Voluntas: „ quia non habet illud aliud, ad quod se vertat. Si „ verò adsunt plura, necessariò sequetur illud, quod „ est de utiliori medio, aut meliori objecto: atque „ ita semper determinabitur a judicio „ His in locis

Suarez profert clarissimè fundamenta Sententiæ Leibnitianæ, ut patet consideranti.

Impugnatio Leibnitianæ Rationis sufficientis ex Suarez.

XI. Sed ipsemet solidissimè difficultates propositas resolvit: siquidem *n.* 2. exponit rationem apud se *irrefragabilem* „ si illud Judicium rationis est ita „ prærequisitum ad operandum, ut in suo genere sit „ causa necessaria ad actum liberum Voluntatis: & „ illo Judicio posito, Voluntas non potest non consentire illi; ergo Voluntas non est talis Potentia, „ quæ, positis omnibus absolutè prærequisitis ad operandum, possit velle, & non velle: ergo non est „ potentia libera. Tota collectio videtur evidens; & „ declaratur amplius: nam posito judicio, Voluntas „ ex necessitate vult in sensu (ut ajunt) composito „ Atque hoc quidem argumentum videtur esse a posteriori, & ab inconvenienti. Aliud exhibet Suarezius veluti a priori, & ex re ipsa infra *n.* 79. sic „ Judicium „ Intellectùs non movet Voluntatem, nisi medio objecto, quod proponit: sed objectum propositum non „ semper infert necessitatem Voluntati; aut determinat illam ad unum, neque hoc est necessarium, ut „ Voluntas possit in objectum tendere; ergo nec est „ necessaria ex parte judicii, imò nec est possibilis talis determinatio „ Videtur hìc Suarezius uti fermè iisdem vocibus, ac utitur Wolfius in propugnando rationis sufficientis principio. Quod autem Voluntas ab objecto proposito non semper determinetur ad unum, patet „ Nam perinde est dicere, Voluntatem non necessitari ab alio, ac non determinari ad unum ab „ illo: Sed est certum, non necessitari ab omnibus „ objectis; ergo nec determinari ad unum. Igitur quoad exercitium solùm in Patria ab infinita bonitate „ Dei clarè visi determinatur ad unum juxta receptam doctrinam. Quoad specificationem verò a bo-

,, no in comuni, aut ſimilibus objectis, non verò ab ,, omnibus, quia non in omnibus apparet aliqua neceſ- ,, ſaria ratio boni: vel non apparet talis bonitas, quæ ,, non habet *admixtam vel malitiam, vel incommo-* ,, *dum aliquod, aut defectum*. Quamvis autem obje- ,, ctum non ſic determinet Voluntatem; poteſt eſſe ,, ita ſufficiens ad excitandam, & alliciendam illam, ,, ut ipſa ſuà libertate determinetur, aut feratur in ,, illud ,, Atque hìc adverti poteſt, quomodo Pufendorſius pari modo, & iiſdem fermè verbis loquutus ſit de Objectorum bonitate, ac Suarez.

Occupatio Suarezii ad Leibnitii argumenta.

XII. SEd quàm ſolidè retundit contrarias a ſe propoſitas rationes! Etenim *n*. 10. ait ,, ex eo, ,, quod Voluntas non poteſt ferri in incognitum, ſo- ,, lum habetur, neceſſarium eſſe judicium Intellectùs, ,, ut Voluntas poſſit eligere, non verò ſequitur opor- ,, tere, ut illud judicium determinet Voluntatem ad ,, unum... Sufficit ergo illud judicium, quo medium ,, hoc judicatur utile, & penſatis omnibus aptum, ut ,, eligi poſſit: & idem eſt de quolibet objecto bono, ,, quod ſcilicet judicetur ſufficienter bonum, ut ama- ,, ri poſſit ,, Ratio ſufficiens requiritur etiam in Deo reſpectu actuum ſuæ Voluntatis in ſententia Leibnitij; unde hic infert, Deum ſemper eligere quod optimum eſt, nec aliter poſſe; nec poſſe creare duo perfectè ſimilia: Jam Suarezius præoccupat Leibnitianum principium in Deo, *n*. 11. & ,, Ut Deus in æternitate ſua aliquid ,, extra ſe determinatè, ac liberè velit, non oportet, ,, ut ante omnem determinationem liberam præcedat ,, noſtro modo intelligendi in Intellectu divino hoc ,, Judicium, Hoc mihi omnino amandum eſt, aut eli- ,, gendum: eſſet enim tale judicium temerarium, ac ,, ſine fundamento, & in rigore falſum: nam inclu- ,, dit, quod tale objectum extra Deum ſit ipſi aliquo ,, modo neceſſarium. Solum ergo antecedit judicium,

„ quod tale objectum sit conveniens, aut eligibile „ Infra verò *n*. 13. supponit, dari posse aliqua omnino similia: neque enim independenter ab ipso principio rationis sufficientis probari potest hæc impossibilitas, tum ait „ Voluntas divina inter hanc materiam, & aliam „ omnino æqualem, & similem, & inter hos Cœlos, „ & alios omnino æquales (& sic de aliis rebus) hos „ eligit creare præ aliis: hoc autem non potest re- „ ferri in judicium inæquale (seu in rationem potio- „ rem): quia neque ex parte ipsorum, nec ex parte „ Dei est aliqua Ratio, qua possit fundari tale judi- „ cium, quod verum sit. Est ergo illa præelectio so- „ lum ex determinatione libera divinæ Voluntatis „ Et quamvis probari possit a Leibnitianis, repugnare duo perfectè similia, & unum esse debere necessariò melius altero; adhuc ait Suarezius „ in divina Volun- „ tate multis videtur hoc necessarium (scilicet non te- „ neri ad eligendum melius); quia potuit meliora „ facere, quàm fecit, & tamen noluit. Unde omnes „ TT. docent, Dei Incarnationem fuisse optimum me- „ dium ad redimendos homines, idque necessariò ju- „ dicasse Deum priùs ratione, quàm illud vellet; & „ nihilominus stante illo judicio potuisse Deum id non „ velle, sed aliud.

XIII. Unde patet responsio ad id, quod sibi objecerat Suarezius, quando repræsentatur objectum melius, „ Censeo probabilius, non determinari Volunta- „ tem necessariò ad id, quod est melius ex vi judicii. „ Probatur, quia hoc ipso, quod neutrum proponi- „ tur ut necessarium, potest Voluntas utrumque non „ amare: ergo etiam potest indifferenter amare quod „ libet illorum, prætermisso alio. Judicium itaque „ de meliori, vel utiliori medio non determinat Vo- „ luntatem ad illud volendum. Tamen ex vi prioris „ actus, aut intentionis Voluntatis fieri potest, ut „ omnino determinetur ad eligendum utilius medium, „ si illa major utilitas necessaria sit ad consequendum „ finem, prout fuerat intentus: sed tunc jam non est

tan-

" tantum utilius, sed necessarium ad talem intentio-
" nem explendam. At si illa major utilitas non sit
" necessaria ad intentionem finis; judicium de illa non
" determinabit Voluntatem, ut omnino tale velit me-
" dium " Quando tandem unum repræsentatur obje-
ctum, & unum est judicium, quod Intellectus judi-
cat illud esse conveniens, & dignum, ut appetatur,
& quantum potest, practicè invitet Voluntatem, ut
illud appetat, ait Suarez *n.* 14. " adhuc potest Volun-
" tas pro sua libertate illud non amare: quia ad non
" exercendum actum præcisè, non indiget alio judi-
" cio, sed satis est, ut per illud, quod homo nunc
" habet, non judicet hoc bonum hìc, & nunc esse sibi
" necessariò diligendum. Unde potest tunc Voluntas
" vel suspendere actum, vel divertere Intellectum, ne
" de illo objecto cogitet, vel applicare illum ut de
" illo objecto diligentiùs inquirat, quanta sit ejus bo-
" nitas, & an habeat conjunctam aliquam malitiam,
" vel disconvenientiam, ob quam possit non solum
" non amare illud, sed etiam odisse. Nunquam ergo
" judicium ut sic determinat omnino Voluntatem.

Atque hæc quidem volui fusiùs exponere, ut ni-
mirum constaret, & Leibnitianam rationem sufficien-
tem multo ante Leibnitium a Suarezio excogitatam, &
argumentis firmissimis confutatam.

DE INTRISECO PRINCIPIO MORALITATIS.

IV.

" DEi Voluntas, Prohibitio, aut Præceptio
" non est tota ratio bonitatis, & malitiæ,
" quæ est in observatione vel transgressione Le-
" gis naturalis; sed supponit in ipsis actibus
" necessariam quamdam honestatem, vel tur-
" pitudinem, & illis adjungit specialem Legis
" divinæ obligationem " *Suar. de Leg. l.* 2. *c.* 6.

" *Fun-*

„ *Fundari potest in illo metaphysico principio, quod naturæ rerum quoad esse essentiæ sunt immutabiles, & consequenter etiam quoad convenientiam, vel disconvenientiam proprietatum naturalium: Nam licèt res aliqua possit privari naturali proprietate, vel contrariam accipere; non tamen fieri potest, ut ille status sit illi connaturalis, ut latè Victor. relect. de homic. d. 4. & seq: & attigit Soto. Confirmatur a posteriori: quia si odium Dei v. g. non haberet aliquam rationem intrinsecæ malitiæ priorem prohibitione; posset non prohiberi: nam cur non poterit, si non est malum de se? Ergo posset licere, vel esse honestum, quod planè, repugnat* Ib. n. 11.

Communis Catholicorum sententia.

I. UTrum tota ratio moralitatis in actu morali tandem refundatur in aliquam legem Dei, seu in actum divinæ voluntatis, sunt qui controvertunt. Hoc autem potest dupliciter accipi: 1. an. videlicet Ratio prima Honestatis sit a divina Voluntate? 2. an ipsa ratio Moralitatis dependeat etiam a divina Voluntate? Sed quoniam in pluribus utraq: controversia coincidit; idcirco & utramque complecti videtur hìc Suarez, ubi asserit: *In observatione, vel transgressione legis naturalis* (loquitur igitur de actibus honestis) *Dei voluntas, præceptio,* aut *prohibitio non est tota ratio bonitatis, & malitiæ, sed supponit in ipsis actibus necessariam honestatem, vel turpitudinem*. Igitur si *honestas* est Suarezio quid intrinsecum actibus; a fortiori *moralitas*, quæ est quid prærequisitum ad honestatem. Jam propositionem istam sustinent Doctores Catholici passim, ut ait Suarez *De Leg. l.* 2. *c.* 5. *n.*

2. Cum

2. Cum D. Thoma 1. 2. *q.* 100. *ar.* 8. *Vasquez* 1. 2. *disp.* 150. *cap.* 3. *a n.* 22. qui ait ,, Quædam ita ex se ma-
,, la , & peccata esse , ut ex nulla voluntate , etiam
,, Dei , eorum prohibitio pendeat ; id quod a nobis sa-
,, tis superque probatum est (*disp.* 97. *c.* 3.) . Nec so-
,, lum hoc ita esse ostendimus , verùm etiam mon-
,, stravimus , multa esse ex se mala , ut eorum mali-
,, tia præcedat secundùm rationem omne Judicium
,, Divini Intellectùs : hoc est , non ideo sint mala ,
,, quia mala judicantur a Deo ; quin potiùs ideo ta-
,, lia judicentur , quia ex se talia sint . Ex quo illud
,, efficitur , ut ante omnem Dei Voluntatem , & Im-
,, perium , imò etiam ante omne Judicium aliqua ex
,, se sint bona opera , vel mala , ut ibidem monstra-
,, tum est .

GROTII SENTENTIA AB ADVERSARIIS VINDICATUR .

11. GRotius De Jur. Bel. & Pac. *l.* 1. *c.* 1. §. 10. *n.* 2. ait ,, objectum *Juris naturalis* esse actus
,, *debitos* , aut *illicitos* per se : *positivi divini* indif-
,, ferentes . Hinc illos præcipit Deus , aut vetat , quia
,, in se justi , aut injusti sunt : hi justi , aut injusti ,
,, sunt , quia Deus præcipit eos , aut vetat ,, Hìc verò est advertendum , a Grotio proponi tanquam objectum Juris Naturalis *actus debitos per se* ; quod quidem in causa fuit , cur a suis adversariis improbaretur , ac si actus admitteret eodem modo debitos ante legem , ac post illam : cùm revera aliam diversam omnino obligationem habeant actus honesti ante legem , aliam post legem . Sanè ante legem unaquæque res exigit , seu habet ex natura sua obligationem , nihil patrandi , quod sibi ipsi adversetur ; & rursus exigit , ut quæ sibi conducentia sunt pro loco , & tempore , fiant . Atque hæc est obligatio , quam habet Anima respectu actuum honestorum ante quamlibet legem ; post hanc verò nova quædam exurgit ex capite Legislatoris obligatio . Jam in hoc sensu rectè procedit

dit Grotius: & ita debere intelligi ſuadetur ex altera parte, ubi propoſuit *actus illicitos per ſe*: quamobrem malè impugnatur etiam quo ad hanc partem a Barbeyracio in notis gallicis ad edit. Grot. an. 1746.

HEINECCII SENTENTIA EXPLICATUR.

III. ALiter ratiocinari videtur Heineccius *loc. cit.* *ubi c.* 1. §. 7. 8. 11. Diſtinguit inter actiones bonas, vel malas; & Juſtas, vel injuſtas; & *Juſtas* quidem oriri putat a *Jure*, & *Lege*, contrà verò *Bonas*: Unde §. 14. ſic habet „ quamvis poſſet quis ſuopte ingenio, & ſine lege *benè* agere, impellente illum obligatione interna, idque & homo nullo religionis ſenſu imbutus quandoque faciat, eo quod actionem, prælucente ratione, bonam, ſibiq: utilem fore cognoverit; non tamen ideo dicendum ſit, Atheum poſſe *Juſtè* agere „ Utrum autem benè procedat hæc Heineccii diſtinctio, (niſi fortè *actio juſta* reduplicativè, ut ajunt, ſumatur) nolo hìc controvertere; cùm ceteroqui Tullius 1. offic. c. 19. dicat „ Nihil honeſtum eſſe poteſt, quod Juſtitià vacet.

PUFENDORFII SENTENTIA PROPONITUR.

IV. PUfendorfius omnem moralitatis vim in Dei voluntate quadam determinata reponit; aitque *l.* 1. *c.* 1. §. 3. „ Modi hujus (nempe moralitatis) primum Auctorem eſſe Deum, qui noluit, Mortales hanc „ Vitam ſine cultu, ſine more, brutorum inſtar tranſire „ Tum §. 4. ſubdit „ moralitatis attributa ſuperaddita rebus phyſicis ex arbitrio Dei, adeoque unicè per ejus determinationem exiſtere „ Rurſus paulo poſt idem repetit „ penes ipſum (Deum) tanquam Creatorem fuerit, libertatem Voluntatis, quam homini concedere placuerat, certis limitibus circumſcribere, & reluctantem intentato aliquo malo, verſus eam, quam ipſe vult, partem flectere „ Quin

imo

imo §. 23. ait ,, Entia moralia uti impositioni suam debent originem ; ita ab eadem stabilitatem quoque, aut mutationes sortiuntur ; & ubi ista velut cessaverit, ipsa simul evanescunt ; non secus atque extincto lumine, umbra simul disparet. Et quidem quæ divina ex impositione orta sunt, non nisi divino arbitrio iterum tolluntur. Quæ hominum placito constituta sunt, eodem iterum abolentur, ipsà Personarum, aut rerum substantià physicà haudquaquam immutatà ,, Atque hic est advertendum, agnoscere Pufendorfium Moralitatis alicujus originem etiam ab hominibus, in iis videlicet actibus, qui a lege humana dependent, ut explicuerat sub initium capitis: Et rursus posse Deum auferre moralitatis vim omnibus actibus, (qui sanè tunc physicè iidem manerent) actibus, inquam, qui ab Eo moralitatis modum exceperunt ; iis vero, qui hominibus debent moralitatis originem, posse homines etiam moralitatis modum auferre. Unde patet, omnem omnino actionem moralem ex Pufendorfii sententia vel ex Dei, vel ex Hominum voluntate pendere.

Pufendorfii sententia impugnatur.

V. HÆc enimvero Pufendorfii dogmata atrocissimum illi bellum concitaverunt non a Catholicis modo, sed a suis etiam Lutheranis ; aliisque Protestantibus, qui cum Velthemio querebantur, sic sibi eripi honestum, & turpe per se, & antecedenter ad Voluntatem divinam. Quod quidem facilè admittebat Pufendorfius, atque adeo Adversarios suos de hoc ipso coarguebat, quod nimirum *actus in se, & per se justos, aut injustos* admitterent. Sic enim habet in *Specim. Controv. c.5.* §. 7. ,, Quid ergo ad Jus naturæ Deus contulit, si actus illi ante ejus præceptum in se justi fuerunt, aut injusti? Humanis equidem Legislatoribus illud per se justum, & injustum opponi debet, nequaquam autem Deo ; quia *voluit, & fecit,*

„ *cit*, ut actus illi necessariò humanæ naturæ congrue-
„ rent, vel non congruerent; & quem nulla necessi-
„ tas subigebat, ut istos actus præciperet, aut veta-
„ ret, nisi quem ipse sibi fecerat, & quæ fluebat ex
„ fine, quem sibi liberè proposuerat „ In hoc autem valde hallucinatur Pufendorfius. Licet enim sint ex natura sua honesti actus, vel inhonesti, quemadmodum sunt de facto: illud enim Diogenis Cynici rejicimus apud Laert. *lib.* 11. *n.* 16. „ Justum, & Turpe „ non naturà esse, sed lege; contulit nihilominus Deus ex vi Legis Naturalis novam quamdam obligationem, novamque prohibitionem: contulit præmiorum pollicitationem, pænarumque minas, & his similia. Equidem inter Deum, humanosque Legislatores multum est discriminis: neque enim quæ præcipit Deus, & homines possunt præcipere: nec iisdem mediis promovere legis observantiam. Quoad actus verò morales, eorumq; intrinsecam moralitatem dici debet: non minus respectu Dei dari actus per se, & in se morales sive bonos, sive malos, ac respectu hominum. Illud profecto liberum Deo fuit, creare homines, vel non creare: positâ autem hypothesi de hominum creatione, non fuit integrum Deo dari, vel non dari actus morales in ipsis hominibus.

Recta Leibnitii de Pufendorfio censura.

VI. Hinc jure merito Leibnitii etiam censuram tulit Pufendorfius, prout in epist. Leibn. censoria data an. 1709. ad Molanum Ab. §. 15. habemus:
„ Neque ipsa norma actionum, aut natura Justi a li-
„ bero ejus (Dei) decreto, sed ab æternis veritati-
„ bus divino Intellectui objectis pendet, quæ ipsà, ut
„ sic dicam, divinà essentià constituuntur, meritòque
„ a Theologis Auctor reprehensus est: quando con-
„ trarium defendit, credo, quod pravas consequen-

„ tias

„ tias non perſpexiſſet . Neque enim Juſtitia eſſentia-
„ le Dei attributum erit, ſi ipſe Jus , & Juſtitiam ar-
„ bitratu ſuo condidit .

Ἀντιλογία QUÆDAM PUFENDORFII .

VII. SEd aliquo in loco ſententiam ſuam videtur Pu-
fendorfius circumſcribere . Sic primò *l.* 1. *c.*
2. §. 5. *De J. N. & G.* ubi ait „ Entia moralia plera-
„ que ut inducerentur, poſtulaſſe ipſam hominis con-
„ ditionem a Creatore O. M. eidem pro bonitate, &
„ ſapientià ſuà adſignatam „ Et in ſpecim. Controv.
c. 5. §. 6. „ Voluntas Legislatoris non concipienda eſt
„ tanquam cæcus quidam impetus animi, & mera
„ libido nullà ratione ſubnixa . . . Ultima ratio harum
„ legum eſt, quia earum obſervatio ad naturam, &
„ conditionem hominis ita quadrat, ut ex illa hujus
„ incolumitas, & felicitas, ſicuti ex ejuſdem negle-
„ ctu calamitas, miſeria, & deſtructio dependeat „ Et
l. 2. *c.* 3. §. 14. *De J. N. & G.* „ Etſi nulla neceſſitas
„ Deum adegerit, ut omnino hominem crearet; ta-
„ men poſtquam ipſum deſtinàſſet creare animal ratio-
„ nale, ac ſociale; non poterat non lex naturalis il-
„ li congruere, non ex neceſſitate abſoluta, ſed hy-
„ pothetica . Si enim is ad contraria officia fuiſſet ad-
„ ſtrictus, non ſociale animal, ſed alia feri, & hor-
„ ridi ſpecies animantis fuiſſet producta „ Ex quibus
videtur, poſſe inferri, moralitatem hanc, atque adeo
legem ipſam naturalem datam homini a Deo convenien-
ter ad naturam ipſam humanam; & ex hypotheſi crea-
tionis naturæ humanæ fuiſſe Deo neceſſitatem talia
hominibus imponendi .

NOVÆ CONTRA PUFENDORFIUM RATIONES .

VIII. VErùm & hìc poſſet illud idem repeti, quod
Leibnitius in citata Epiſt. §. 19. contra ipſum
Pufendorfium dixerat „ Mirum eſſet, virum acutum ſe-
„ cum

,, cum adeo pugnare potuisse, nisi sciremus, facile ,, evenire paradoxa tuentibus, ut, prævalente sensu ,, communi, sui dogmatis obliviscantur ,, Profectò si natura humana concipitur priùs a Deo creata, & quidem liberè cum talibus proprietatibus; poterat ergo a Deo sub aliis proprietatibus creari, ut nimirum honesta forent, quæ nunc inhonesta sunt, & viceversa. Ergo *ultima ratio harum legum* non est (ut ipse vult) *incolumitas*, *&* *felicitas naturæ humanæ*; sed est ejus libera Voluntas, qua homini talis natura fuit destinata. Si verò non alia poterat a Deo dari natura homini, (posito libero decreto creandi hominis) nisi cui congruerent hæc principia moralitatis: Ergo falsum est, quod ait *l.* 1. *c.* 2. §. 6. De J. N. & G. in specim. Controv. §. 26. ,, Nemo utique præter Deum homini dedit, ut talem habeat naturam, ut talis actuum ab ipso exercendorum esset indoles. Cùm autem Deus hominem crearet; cùm talem ipsi, ejusq. actibus naturam daret, quàm maximè voluntariè ,, agebat. Igitur moralitas illa actuum humanorum ,, ad Voluntatem Dei antecedenter se habere falsò dicitur.

IX. Atque hinc subsumo: Si actuum humanorum moralitas falsò dicitur se habere ante Dei Voluntatem; ergo & ex Dei Voluntate iidem, qui nunc sunt actus morales, tales non esse poterant: & qui sub una moralitatis specie continentur, poterant sub alia contineri; scilicet ante Dei decretum liberum. Unde homicidium sub tota Mentis advertentia, & Voluntatis plena libertate patratum potuisset non esse actus moralis, adeoque peccatum: quinimò potuisset vel ipsum Dei odium esse sub specie morali honestatis.

Præcluditur evasio Pufendorfii.

X. Neque illud obstat, quod ait ipse Pufendorfius absurditatem sui principii scilicet præoccupans *l.* 2. c. 3. §. 4. De J. N. & G. ,, Nec est, quod aliquem

„ quem moveat illa dubitatio: si omnis actuum humanorum moralitas a lege dependet, an non Deus potuerit legem naturæ ita formare, ut contraria forent præcepta illis, quæ jam sunt: verbi gratià, ut inter officia hominis mutua essent, occidere, furari, mœchari, calumniari; inter vetita autem, gratum animum exhibere, pacta servare, mutuum reddere, & similia. Hìc etsi supervacuum, ac petulans videatur, quærere quid Deus facere potuerit, cùm constet, quid fecerit; tamen si cui etiam vana convellere cordi sit; facilè reponere potest, illam dubitationem non obscurè contradictionem involvere. Nam etsi nulla necessitas Deum adegerit, ut omnino hominem crearet; tamen postquam ipsum destinàsset creare animal rationale, ac sociale; non poterat non lex naturalis *illi* congruere, non ex necessitate absolutà, sed hypothetica. Si enim is ad contraria officia fuisset adstrictus, non sociale animal, sed alia feri, & horridi species animantis fuisset producta „ Hoc, inquam, non obstat: nam, quando absurda illa inferimus ex Pufendorfii principiis, scilicet potuisse diversimodè constitui actus morales; non hoc dicimus, quasi Deus potuisset Voluntatem, quam ab æterno habuit, mutare; sed tantùm quod potuisset ab æterno statuere, ut, qui modo sunt actus mali, essent boni, & viceversa. Et quandoquidem integrum fuit Deo ex Pufendorfio, hanc determinatam naturam homini tradere; potuisset aliter hominem constituere, ut nimirum odium Dei, perjurium, atque alia hujusmodi essent bona; & amor Dei, & veracitas essent mala.

Præpostera Pufendorfii ratiocinatio.

XI. Hinc ordo, a Pufendorfio in hac re statutus, valdè præposterus est: ait enim *in Specim. Controv. c. 5. §. 26.* „ Primo omnium concipitur homo, „ tanquam creatura rationalis a Deo liberè produ-

 cen-

„ cenda . Inde concipitur habitudo ipsorum actuum „ ad normam dirigi aptorum: post hanc Lex, tan- „ quam norma, ad quam actus isti necessariò refe- „ rendi, & dirigendi sint: ac demum concipitur ho- „ nestas, & turpitudo, tanquam affectiones actuum „ ad normam relatorum „ Ordo autem hic, ut dicebam, præposterus est, neque ita recte instituendus, ut sapienter de honestate, ac turpitudine actuum possimus judicare. Quare primò concipitur Honestas, & Inhonestas actuum, quæ quidem in Deo ipso adverti potest; nam vel in ipso Deo turpe esset velle mentiri; honestum implere promissa, & hoc independenter a qualibet lége, & quolibet actu divinæ voluntatis. Tum concipiatur Creatura rationalis liberè a Deo creata cum ejus essentia, & proprietatibus; qua positâ, habetur principium remotum, & fundamentum moralitatis: nam principium proximum est actualis advertentia Intellectùs, & libera Voluntatis determinatio. Deinde Lex naturalis actus aliquos ulteriùs præcipiens, alios vetans: & quidem actus isti non ideo honesti sunt, quia lege præcipiuntur; & alii turpes, quia prohibentur: sed e contrario, ideo præcipiuntur, quia honesti; ideo prohibentur, quia turpes. Qua positâ Lege, actus ipsi novam induunt speciem bonitatis, & malitiæ ex Legis obligatione, ad quam referuntur. En rectus ordo moralitatis, quem sus deque verterat mens clarissima Pufendorfii.

Rationibus Pufendorfii satisfit.

XII. QUibus positis, facili negotio diluuntur, quæ inclamat Pufendorfius, videlicet *l.* 1. *c.* 2. §. 6. De J. N. & G. „ qua ratione actioni hominis com- „ petere possit aliqua affectio extra Dei impositio- „ nem, & Voluntatem? „ Rursus ibidem sæpissime repetit, quoslibet actus citra legem esse omnino indifferentes, siquidem, remotâ lege, removetur quidquid est morale in actu illo. Ergo „ si ab his omnibus (Adul-

„ terio , Furto , Homicidio , Inceſtu , aliiſque) removeas „ reſpectum ad legem , utique indifferentia ſunt. Quod „ autem multi naturalem iſtam indifferentiam ægrè „ concipere queant , inde eſt , quod a teneris iſtorum „ vitiorum deteſtatio nobis fuit inculcata : quæ opinio „ ſimplici adhuc menti impreſſa , in vim naturalis cu- „ jusdam affectùs videtur invaluiſſe „ Ac ſi homo inter Improbos homines educatus , adeoque cum naturali iſta Pufendorfiana indifferentia actuum iſtorum minus ἀναπολόγητος (inexcuſabilis) eſſet ! Sed hujuſmodi ob- jecta & multo ante prænoverat Suarez , & egregiè ſi- mul confutaverat . Siquidem 1. 2. *tr.* 3. *diſp.* 7. *ſect.* 1. *n.* 1. objecerat ſibi „ Nullus actus Voluntatis poteſt ex „ vi ſuæ entitatis poſitivæ habere malitiam , ſicut bo- „ nitatem . Ergo tantùm poteſt illam habere , in quan- „ tum deficit a regula Voluntatis , quæ eſt Lex . Ergo „ non poteſt intelligi actus malus ſine lege extrinſeca „ prohibente . Confirmatur , quia non poteſt intelligi „ malitia actùs ſine obligatione non faciendi ; ſicut „ neque è contrario intelligi poteſt malitia in caren- „ tia actùs , niſi ſit obligatio operandi . Sed omnis ob- „ ligatio oritur ex lege extrinſeca præcipiente , vel „ prohibente ; ergo ſine hac nulla eſt malitia : ergo „ ſicuti talis lex non eſt intrinſeca actui ; ita neque „ ulla malitia „ Quæ ſanè objectio videtur adeo pla- cuiſſe Pufendorfio , ut eam in rationem firmiſſimam adoptaret . Sed debuerat reſponſionem expendere , quam *n.* 14. tradit eximius Doctor „ Cùm dicitur , om- „ ne malum debere eſſe contra prohibitionem , vel „ contra debitum : ſi intelligatur de intrinſeco debitò „ naturæ rationali , ut ſic ; eſt verum , quod aſſumi- „ tur : & ex illo debito naſcitur judicium rectæ ra- „ tionis prohibens judicando convenientiam naturæ , „ & malitiam contrariam , non imponendo novam ob- „ ligationem : & hoc ſatis eſt ad omnia , quæ ibi aſ- „ ſumuntur ; neque eſt neceſſaria alia major prohibi- „ tio exterior , ut dictum eſt : quamvis de facto ſemper „ hæc concurrat ex perfectione divinæ Providentiæ .

DE HONESTATE ACTUUM HUMANORUM.

V.

„ BOnum honeſtum non poteſt conſiſtere in „ ſola perfectione rei ſecundum ſe. *Suar.* 1. 2. *tr.* 3. *diſp.* 2. *Sect.* 2.

„ *Hoc* [*bonum honeſtum*] *dicitur bonum* „ *reſpectu rei, cui objicitur, ut amandum, vel* „ *proſequendum: requirit ergo aliquam conve-* „ *nientiam cum natura hominis, (cui objicitur).* „ *Unde fit, ut ipſum eſſe divinum, ſi objiciatur* „ *homini* ut ſibi appetendum; *non habet ratio-* „ *nem objecti honeſti: quia eſt quid homini im-* „ *proportionatum: Si verò proponatur ut* aman- „ dum Deo, *ſit objectum honeſtiſſimum, & pro-* „ *portionatum homini. Ergo hoc honeſtum, ut* „ *tale eſt, requirit formaliter convenientiam,* „ *& proportionem cum natura rationali.* „ In 1. 2. tr. 3. diſp. 2. Sect. 2. n. 11.

VI.

„ HOneſtas Objectiva conſiſtit in quadam „ convenientia objecti honeſti per ſe- „ ipſum ad naturam rationalem, ut talis eſt; „ & recta ratione gubernari poteſt „ *Suar.* 1. 2. *diſp.* 2. *tr.* 3. *Sect.* 2.

„ *Hæc honeſtas eſt ſuprema bonitas, quæ* „ *in eo genere convenientiæ eſſe poteſt reſpectu* „ *hominis: Ergo debet eſſe ſecundum perfectiſſi-*

„ *mum*

„ *mum gradum, & supremam perfectionem, quæ* „ *in homine est: Ergo debet attendi penes na-* „ *turam rationalem, ut talis est: & e contra-* „ *rio, cùm ratio bonitatis in comuni respectu* „ *alterius consistat in aliqua convenientia; in* „ *hac convenientia ad naturam rationalem po-* „ *sita erit aliqua bonitas. Sed illa non est uti-* „ *litas nec delectabilitas, ut per se constat. Ergo* „ *est honestas. Unde etiam in aliis rebus infe-* „ *rioribus bonitas, quæ est per convenientiam* „ *ad naturam, est distincta a delectabili, & uti-* „ *li, & lato modo vocatur honestas: propriè er-* „ *go talis erit, si sumatur per convenientiam ad* „ *naturam rationalem, ut sic*,, Ib. n. 11.

VII.

„ HOnestas objectiva interdum fundatur in „ perfectione, & proprietatibus realibus, „ & physicis ipsarum rerum „ *Suar. l. 2. tr. 3. disp. 2. Sect. 2.*

„ *Constat exemplis: Nam Deus per se est* „ *maximum bonum; solum ratione suæ perfe-* „ *ctionis, & naturalis proprietatis. Similiter* „ *sublevare miseriam Pauperis, seu dare eleemo-* „ *synam, est consentaneum naturæ humanæ, quia* „ *per hanc reipsa sublevatur necessitas Proximi,* „ *& sic de aliis. Ratio est, quia quædam sunt* „ *res per se, & ratione suæ perfectionis entitati-* „ *væ consentaneæ naturæ humanæ: vel quia sunt* „ *ultimus finis ejus, ut Deus; vel quia conjun-*

 „ *gunt*

„ *gunt hominem cum illo fine, ut cognitio, vel*
„ *Amor Dei; vel quia ex ſe rectè diſponunt ho-*
„ *minem in ordine ad talem finem, vel remotè*
„ *ut Juſtitiæ &c. Hinc enim ſit, ut tales res ſint*
„ *proportionatæ naturæ rationali, quatenus ca-*
„ *pax eſt beatitudinis, & ad illam inclinatur,*
„ *& ideo etiam actus tendens in talia objecta,*
„ *rectus dicetur, quia per illum homo rectè ten-*
„ *dit in finem ſibi debitum* „ Ib. n. 14.

VIII.

„ INterdum hæc honeſtas objectorum mora-
„ lium requirit ulterius proprietates mora-
„ les ortas ex actibus humanis, ſeu liberis. „
Suar. 1. 2. *tr*. 3. *diſp*. 2. *Sect*. 2.

„ *Conſtat etiam exemplis: Quia reſtituere*
„ *alienum eſt per ſe bonum, & conſentaneum*
„ *homini: quæ honeſtas non fundatur in ſola*
„ *phyſica entitate, vel perfectione. Nam eſſe pro-*
„ *priam rem, vel alienam, eſt proprietas mo-*
„ *ralis, non phyſica, & in illa fundatur præ-*
„ *dicta honeſtas. Idem eſt de hac denominatione,*
„ *quod* res ſit præcepta &c. *Ratio verò etiam eſt*
„ *facilis ex ſupradictis: quia licèt iſtæ proprie-*
„ *tates nihil phyſicum ponant in rebus præter*
„ *denominationem: tamen in ordine ad huma-*
„ *nos uſus, vel actus, ſunt magni momenti,*
„ *quatenus manent in æſtimatione hominum, &*
„ *juxta illam variatur ordo ad rectam ratio-*
„ *nem, & ad convenientiem uſum rerum, &*

„ *ſu-*

„ *ſubordinationem inferioris ad ſuperiorem, &*
„ *ad pacem, & debitam Societatem hominum.*
„ *Ob hanc enim cauſam per ſe decens eſt, im-*
„ *plere promiſſionem, parere Superiori, & uni-*
„ *cuique ſervare jus ſuum. Nam hinc etiam*
„ *eſt, quod una Voluntas poſſit eſſe regula alte-*
„ *rius, & habeat vim inducendi obligationem,*
„ *vel moralem neceſſitatem, & ſic de ceteris pro-*
„ *prietatibus moralibus: tamen in objecto Vo-*
„ *luntatis non requiritur major realitas, ſeu*
„ *entitas, quia intentionaliter movet media co-*
„ *gnitione: & ideo ſatis eſt, quod in rebus ha-*
„ *beat ſufficiens fundamentum ad variandam*
„ *prudentem hominum exiſtimationem, & actio-*
„ *nem* „ Ib. n. 14.

IX.

„ CONvenientia illa, quam Bonum honeſtum
„ dicit ad naturam rationalem, præter rei
„ entitatem, vel moralem proprietatem expli-
„ catam, nihil addit in ipſo objecto „ *Suar.* 1.
2. *tr.* 3. *diſp.* 2. *Sect.* 2.

„ *Probatur a ſufficienti enumeratione: quia*
„ *hæc convenientia non poteſt addere proprieta-*
„ *tem aliquam, vel qualitatem abſolutam, &*
„ *realem; quia eadem res cum eiſdem proprie-*
„ *tatibus abſolutis poteſt eſſe conveniens uni, &*
„ *non alteri; & deinde quia nec fingi, nec ſatis*
„ *concipi poteſt talis res abſoluta. Quod verò*
„ *non ſit relatio realis, patere poteſt, tum quia*

 „ *ali-*

" *aliquod est bonum honestum, quod non est ca-*
" *pax talis relactionis, ut Deus, & Verbum*
" *Divinum respectu Humanitatis Christi: tum*
" *etiam quia esto possit insurgere talis relatio*
" *prædicamentalis, in intentione boni honesti non*
" *intenditur talis relatio. Sicut etiam bonum*
" *delectabile fundatur in bono naturæ convenien-*
" *ti, ut sic, ut latè* Cajet. 1. 2. q. 32. ar. 1. *&*
" *tamen non fundatur in relatione: neque enim*
" *delectat relatio, sed res ipsa accommodata na-*
" *turæ. Denique relatio rationis propriè, & in*
" *rigore sumpta jam etiam exclusa est, quia so-*
" *lum habet esse fictum, & cognitum per Intel-*
" *lectum. Ergo nihil superest, quod esse possit*
" *&c.* Ib. n.16.

X.

" Convenientia autem hæc connotat in ho-
" mine naturalem aliquam inclinatio-
" nem ad capacitatem, seu conjunctionem cum
" illo objecto: seu (quod idem est) dicit deno-
" minationem aliquo modo extrinsecam con-
" surgentem ex coexistentia plurium rerum. "
Suar.1.2.tr.3. disp. 2. Sect. 2.

" *Quando una & eadem res est bona uni,*
" *& non alteri, semper inter priores interce-*
" *dit aliqua realis connexio, seu habitudo tra-*
" *scendentalis, quæ non intercedit inter alias.*
" *Ut si calor est bonus igni, & non aquæ, ali-*
" *quam connexionem habet cum forma ignis,*
" *a qua resultat ex natura rei, & ideo il-*
" *la*

„ *la forma habet naturalem appetitum ad il-*
„ *lam proprietatem, quæ non convenit for-*
„ *mæ aquæ: Cùm ergo dicitur calor conveniens*
„ *igni, significatur tota perfectio caloris, & con-*
„ *notatur illa naturalis annexio, quæ est inter*
„ *calorem, & formam ignis. Sic ergo in obje-*
„ *cto honesto, in primis requiritur, ut tale sit:*
„ *deinde connotatur aliqua connexio, quam ha-*
„ *bet cum natura rationali; & consequenter in*
„ *illa connotatur capacitas ad tale objectum. Ut*
„ *in exemplis positis, Verbum divinum est ma-*
„ *ximum Bonum Humanitatis Christi, in quo*
„ *significatur, & perfectio Verbi divini, & con-*
„ *junctio Humanitatis ad ipsum. Sic etiam*
„ *Deus aliter est Bonum, & finis Hominis, &*
„ *aliter lapidis: quia in eo est alia capacitas,*
„ *quàm sit in lapide. Quòd ergo Deus sit homini*
„ *conveniens, significat in Deo perfectionem,*
„ *& connotat in homine capacitatem. Conve-*
„ *nientia ergo nihil aliud esse potest, quàm de-*
„ *nominatio orta ex hujusmodi rebus, & ea-*
„ *rum coexistentia, seu connexione. Illud ergo*
„ *objectum honestum est tale, quale exigit digni-*
„ *tas seu capacitas naturæ humanæ secundum*
„ *propriam inclinationem rationalem* „ Ib. n.
16. 17.

DE

De bono honesto respiciente mores.

1. EXpòsità jam actùs moralis naturà, progredimur ad *Honestatem* ipsam intimè considerandam. Verùm est hìc operæ pretium, duo honestatis genera, seu duas boni honesti species rectè distinguere cum ipso Suarez in *metaph. tom.* 1. *disp.* x. *sect.* 2. *a n.* xi. Uno modo in ordine ad actiones morales humanas, prout recta ratione, & prudenti regulari possunt: & hoc bonum honestum dicitur, quod per se, & ex se decet hominem, vel personam ratione utentem, ut sumitur ex *D. Th.* 2. 2. *q.* 145. *ar.* 1. *& seq.* In hac verò acceptione non consideratur aliqua commoditas, quæ ex tali bono accedat illi Personæ, respectu cujus dicitur illud bonum: hæc enim, licèt sæpe intercedat; per se tamen, ac formaliter non est ad honestatem necessaria, sed sufficit illa decentia, & proportio, quæ reperitur inter tale bonum, & Naturam, quæ operationes suas rectà ratione dirigit. Sicut dare eleemosinam est honestum, quia est per se consentaneum naturæ rationali, etiam si per impossibile homo sic operans nullam inde utilitatem, vel commoditatem caperet, præter ipsum rectè operari. Quomodo etiam respectu Dei dicitur esse conveniens, & honestum sese comunicare, bene facere, & misereri, non quia illi sit commodum, sed quia est per se decens, ac proportionatum illius bonitati. Bonum ergo honestum hac ratione explicatum dicit peculiarem rationem convenientiæ, & ex parte rei, quæ honesta dicitur, includit perfectionem ejus cum omnibus conditionibus vel physicis, vel moralibus ad prædictam convenientiam cum natura rationali necessariis. In hac acceptione habemus *mali* naturam a D. August. *l. de nat. boni advers. Manich. c.* 23. ,, Malus modus, vel ,, mala species, vel malus ordo aut ideo dicuntur, ,, quia minora sunt, quàm esse debuerunt, aut quia ,, non his rebus accommodantur, quibus accommo-

,, dan-

„ danda ſunt, ut ideo dicantur mala, quia ſunt alie-
„ na, & incongrua „ Et *lib.* 2. *de mor. Manich.* „ Ma-
„ lum eſt, quod contra naturam eſt . . . ideſt ipſa in-
„ convenientia, quæ ſine dubio non eſt ſubſtantia, ſed
„ inimica ſubſtantiæ „ Tum „ quatuor ipſa, quæ in
„ promptu ſunt, elementa, quis dubitet prodeſſe per
„ convenientiam, inconvenienter autem adhibita ve-
„ hementer adverſa eſſe naturæ ?

De Bono honesto respiciente naturam.

11. ALio modo ſumi poteſt Bonum honeſtum non in ordine ad mores, ſed in ordine ad naturam; & eſt illud, quod per ſe perficit naturam, & eſt commodum illi, etiam ſeclusà ratione virtutis, ut eſt Sanitas, Integritas, & Vita ipſa, quam interdum amare, vel tueri turpe eſt, etiamſi ex ſe maximè conveniens naturæ videatur. Et hoc bonum videntur antiqui Philoſophi appellaſſe *Bonum naturæ*, quod diſtinguebant a bono honeſto, quod *per ſe decens* appellabant, ut colligitur ex *Cicer. libr.* 3. & 4. *de Fin.* Quia tamen hoc bonum naturæ per ſe conveniens eſt, & amabile ideo ita cenſetur comparari appetitus naturæ ad hoc bonum, ſicut appetitus rationalis ad bonum per ſe decens: atque hac ratione in ordine ad naturam hoc bonum comprehenditur ſub bono honeſto. Accedit etiam, quod hæc ratio boni ſufficiens eſt, ut ipſum honeſtè appetatur, ſi aliunde impedimentum aliquod non intercedat. Quia cùm recta ratio ſit, qua homo regi debet, aut gubernari; ad illam pertinet, ea, quæ ſunt naturæ commoda, & conſentanea, proponere: niſi aliunde aliquid obſtet, vel majus aliquod incommodum ſubſequatur. Hoc igitur modo loquendo de bono honeſto, concedendum eſt, potentias animæ eſſe quædam honeſta bona, non quidem eo modo, quo virtutes, quibus malè uti non poſſumus, ſicut potentiis ipſis: propter quod ab Auguſtino hæc maxima, illa verò media bona eſſe dicuntur: ſed eà ratio-

tione, quia bona pertinentia ad integritatem, & complementum naturæ per se convenientia sunt, & quantum ex ipsis est, rectè amabilia: atque hoc modo ipsum esse, & vivere, & sapere honesta sunt. Neque solùm inhærentia bona, sed etiam res extrinsecæ, quæ interdum sunt per se convenientes, saltem ut objecta vitalium actuum inter hæc bona honesta computantur.

Quo sensu utrumque bonum aliquando confunditur.

III. Hinc intelligitur illa *Boni* divisio in Morale, & Naturale. Illud nimirum, quod idem sit, ac bonum honestum, quod per se decet, & est consentaneum *naturæ rationali*, ut talis est: Hoc verò, quod per se est *cuicunque naturæ* conveniens. Atque hoc utique Aristot.definiit *Ethic.initio*: ,, id quod omnia ,, appetunt. Et quamvis Bonum morale dici etiam potest Bonum naturale, quia natura rationalis quædam natura est; adhuc nihilominus, quoniam natura sumi potest duplici modo, & ut significat essentiam rei, & ut dicit præterea modum operandi vel ex necessitate quadam, vel ex libertate; hinc fit, ut bonum respiciens quamlibet naturam τοῦ ὄντος secundum id, quod naturaliter est, vel naturaliter & ex necessitate operari potest, seu ex impetu solo naturæ, dici soleat *bonum naturale*. Bonum verò, quod est consentaneum rei, ut elevatur ad modum operandi liberè, quod propriissimè competit naturæ, ut rationalis est, dicatur *Bonum morale*: licèt etiam latè sumpto vocabulo possit appellari bonum *naturale*. Atque inde fit etiam, ut Bonum hoc morale præcipuè consistat in operatione libera: conveniat autem proprio Objecto ejus, quatenus honestum est, & Virtuti, quæ est principium ejus: quemadmodum dixit Arist. 2. Eth. c. 6. ,, Virtutem esse, quæ bonum facit habentem, & opus ejus ,, bonum reddit ,, Bonum itaque naturale ab Honestate præscindit; secùs verò Bonum morale.

Wol-

Wolfii sententia de actuum humanorum honestate explicatur.

IV. His jam constitutis, clarè patet, quàm turpiter fuerit hallucinatus Wolfius in statuenda Theoria actionum humanarum, omnisque Juris naturalis, prout habetur in *Phil. pract. Univers. demonstrata methodo geometrica*. Siquidem ut constituat honestatem actuum liberorum hæc ponit theoremata *a* §. 49. ad ss.&c. „ Actiones liberæ bonæ per easdem ra„ tiones finales determinantur, per quas determinan„ tur naturales; malæ autem per diversas. „ Si actiones „ liberæ per easdem rationes finales determinantur, per „ quas determinantur naturales, bonæ sunt; si verò „ determinantur per diversas, malæ sunt „ Hoc principium appellat ipse *Fæcundissimum in Philosophia practica*, utpote cui reliqua innituntur ab ipso posita legis naturalis principia. Nam §. 179. expressè habet „ Determinatio actionum liberarum per easdem ratio„ nes finales, per quas determinantur naturales, non „ verò per diversas, est principium cognoscendi le„ gum naturalium, omnisque Juris naturalis „ Et supra §. 154. dixerat: Lex naturæ nos obligat ad deter„ minandum actiones liberas per easdem rationes fina„ les, per quas determinantur naturales, non verò „ per diversas, seu ad non determinandùm per di„ versas „ Unde infert §. sequenti „ Qui actiones suas „ determinat per easdem rationes finales, per quas „ naturales determinantur, legem naturæ servat; qui „ verò eas determinat per rationes diversas ab iis, „ per quas determinantur naturales, legem naturæ „ transgreditur.

V. Ex quibus patet, totam honestatis vim a Wolfio reponi in conformitate actionis liberæ cum ratione finali, determinante actionem naturalem. Sed quænam esse debent rationes finales, seu quinam esse debet Wolfio finis determinans actionem naturalem? Non

alius

alius profecto, nisi finis a Deo intentus: sic enim habet: & in *Theol. nat. part.* 1. c. 4. §. 648. & in Phil. pract. §. 46. Quinam verò sint fines rerum naturalium a Deo intenti; habemus §. 46. „ Usus facultatum animæ, & organorum Corporis sunt fines a Deo intenti: etenim Usus rerum naturalium omnium sunt „ fines a Deo intenti. Quoniam igitur in harum numero etiam sunt facultates Animæ, & organa Corporis humani: quin eorumdem quoque usus sint fines „ a Deo intenti, dubitari nequit „ Jam verò quinam sunt usus, quos habent vel singillatim, vel conjunctim organa Corporis, & facultates animæ? En §. 45. „ Sensus hunc habent usum, ut eorum quæ sunt, ac fiunt „ in universo, cognitionem acquiramus. Quod si igitur agimus quidpiam, ut cognitionem cujusdam, „ quod in universo est, vel contingit, nobis acquiramus sensu duce; cognitio ista finis est, quem intendimus. Similiter organa vitalia simul sumpta hunc „ habent usum, ut eorum functionibus vita conservetur. Quando igitur vitæ conservandæ gratià „ quid agimus, & functiones organorum vitialium eò „ dirigimus; conservatio vitæ finis nostræ actionis „ est. Qui Usus est ex parte rei, veluti ex parte sensuum, & organorum vitalium; finis est ex parte „ agentis, qui liberà Voluntatis determinatione Usus „ istius compos fieri desiderat „ Verùm finis a Deo intentus estne Wolfio usus prædictus sensuum Corporis, & Animæ facultatum? En clarissimè §. 46. „ Cognitio eorum, quæ sunt, ac fiunt in Universo, sibi „ acquirenda, & conservatio Corporis sunt fines, „ quos Deus intendit, dum hominem produxit, cui „ insunt sensus, & organa sensoria, atque vitalia „ Unde statuit veluti colligendo ex supradictis Wolfius §. 47. „ Si agens ideo agit, ut eum, quem habere „ possunt, usum facultates Animæ, & organa Corporis, actu consequatur; actiones liberæ per easdem „ rationes finales determinantur, per quas determinantur naturales; si verò quid ab eo diversum in-

ten-

„ dit; actiones liberæ determinantur per rationes fi-
„ nales diversas ab iis, per quas determinantur na-
„ turales.

Wolfii theoria de Honestate actuum humanorum impugnatur.

VI. Ex quibus infertur, non aliam statui a Wolfio honestatis regulam in actionibus liberis, nisi ductam ab usu sensuum Corporis, & facultatum Animæ; qui respiciat Vitæ conservationem. Sed quid agendum erit, quoties usus Organorum Corporis, & Animæ, facultatum sint legi divinæ difformes? Erunt ne in casu illo fines a Deo intenti? Rursus cùm usus, & finis omnium Organorum Corporis, & facultatum Animæ sit Vitæ conservatio: sequitur inde, nihil fore inhonestum, quod ad Vitæ conservationem faciat. Excusabitur proinde turpissimum Amnonis facinus *l.2. Reg. c.13.*? Ne- vera loquetur Augustinus tr.51. in Jo: quod præstet aliquando „ Deo dilecto emori, quàm contempto vive-
„ re „ *Et lib.19. de Civ. c.3. & 13.* „ quoniam Animi
„ æquitas, & Corporis salus, utrumque bonum est,
„ bonique amissione dolendum est potiùs, quàm læ-
„ tandum, si tamen non sit compensatio melioris: me-
„ lior est autem Animi æquitas quàm Corporis sa-
„ nitas. Hinc est, quod virtus, idest ars regendæ vi-
„ tæ quædam minora, si necessitas postulet, propter
„ majora vel adipiscenda, vel tenenda contemnat.
„ Omnium autem bonorum vel Animi, vel Corporis
„ nihil sibi Virtus omnino præponit? „ Anne Wolfius honestatis regulam *in Usu*, non quocunque, sed *bono* Organorum Corporis, & Animæ facultatum reposuit? Sed qui sic Wolfium defenderet, hominem repræsentaret non ingeniosum quidem, & principia moralitatis geometricè pertractantem, sed valde crassum, & rudem, eumque ineptissimè de principiis hisce agentem exhiberet. Siquidem Wolfii longissimum Systema huc tandem evaderet: Eas esse *actiones honestas*, quas agens

ope.

operatur *usu bono* Organorum Corporis, Animæque facultatum; eas verò esse *inhonestas*, quas usu *malo* efficiet. Uno verbo: *Bona actio* est, *bonus usus*, *mala actio est malus usus*: quo quid ineptius? Haud ita sanè Wolfium intellexit Jo: Justinus Schierschmidius Lipsiensis in præcognitis Juris Civilis Neapoli editis an. 1756. *tom.* 2. Jurisprudentiæ Juvenilis, ubi Wolfianum Sistema propugnans ipso fatente, ait §. 18. „ Natura nos obli- „ gat, ut ea faciamus, quæ Animam, & Corpus per- „ ficiunt „ Sed Vox hæc *perficere* explicatione indiget etiam penes Wolfium; subdit verò §. 21. „ Status „ externus perficitur comparatione honoris, jucundi- „ tatis, & rerum externarum. Naturà obligamur ad „ comparationem honoris, jucunditatis, rerum exter- narum „ En quæ dicitur Wolfio Animæ, & Corporis perfectio, ad quam naturà obligamur? Scilicet perfectio boni merè naturalis, quæ quidem, aliquo intercedente impedimento non omittenda modo, sed & est fugienda. Unde patet, aliunde esse eruendam veræ honestatis regulam, quàm a simplici natura,

Impium spinosæ Systema de Regula Honestatis.

VII. Rejecto Wolfii Systemate, utpote quod corollaria inferat satis perniciosa, horret animus, illa referre impia Systemata, quæ Hobbesius, & Spinosa, monstrosa scilicet ingenia, excogitàrunt. Et quidem Benedictus Spinosa in tract. theologico-polit. c. 16. & *P.* 4. Ethices docet *prop.* 18. *in Schol.* „ Hoc princi- „ pium, quod Unusquisque suum utile quærere tene- „ tur, Virtutis, & Pietatis est fundamentum „ Et *prop.* 45. *in Schol.* has evomit horrendas blasphemias „ Ni- „ hil, nisi torva, & tristis superstitio delectari prohi- „ bet. Nam qui magis decet famem, & sitim extin- „ guere, quàm malancholiam expellere? Mea hæc „ est ratio, & sic animum induxi meum. Nullum Nu- „ men, nec alius nisi invidus, meà impotentià, & „ incommodo delectatur, nec nobis lacrimas, singul- tum,

,, tum; metum, & alia hujusmodi, quæ Animi im-
,, potentis sunt signa, virtuti ducit, sed contrà, quo
,, majore lætitia afficimur, eo ad *majorem perfectionem*
,, transimus, hoc est eò magìs de natura divina par-
,, ticipare, necesse est. *Rebus itaque uti*, & iis, quan-
,, tum fieri potest, *delectari*, (non quidem ad nau-
,, seam usque: nam hoc delectari non est) Viri est
,, Sapientis; Viri, inquam, Sapientis est, moderato,
,, ac suavi cibo, & potu se reficere, & recreare, ut
,, & odoribus, plantarum virentium amænitate, or-
,, natu, musicà, ludis exercitatoriis, theatris, & aliis
,, hujusmodi, quibus unusquisque absque ullo alterius
,, damno uti potest. Corpus namque humanum ex
,, plurimis diversæ naturæ partibus componitur, quæ
,, continuo novo alimento indigent, & vario, ut to-
,, tum Corpus ad omnia, quæ ex ipsius natura sequi
,, possunt, æquè aptum sit, & consequenter ut Mens
,, etiam apta sit ad plura simul intelligendum. Hoc
,, itaque vivendi institutum & cum nostris principiis,
,, & cum communi praxi optimè convenit: quare, si
,, qua alia, *hæc vivendi ratio optima est*, & omni-
,, bus modis commendanda, nec opus est de his cla-
,, riùs, ac prolixiùs agere,, Nimirum optimum per-
fectionis genus, & optima vivendi ratio est rebus uti, & iis delectari non ad nauseam, nec cum alterius detrimento. Hoc utique de Epicureorum grege Spinosa, cum Horatio *l.* 1. *Satyr.* 3. inclamat

,, Sola est utilitas Justi propè Mater, & Æqui,,

Et juxta vetus adagium ab Epicureis exceptum

,, Omne juvans statuit Jupiter esse pium,,

NON MINUS ABSONA HOBBESII PRINCIPIA EXPLODUNTUR.

VIII. NOn dissimilia habet Thomas Hobbes in suo libro *Leviathan* seu de Republica, & *in* lib. *De Cive*, ubi Honestum ab Utilitate tantùm metitur, & a Voluptate *Cap.* 15. sui *Leviath.* ait ,, Funda-

 ,, men-

„ mentum omnium Legum naturalium Naturæ eſt con„ ſervatio „ *&* c. 27. „ Siquis tamen bona, Servos, „ Uxorem videns Proximi ſui, frui illis cum delectatione imaginatus tantùm fuerit, abſque omni intentione, vel conſilio per fraudem, aut vim ea occupandi, peccatum non eſt, neque præcepti *non concupiſces* violatio. Nam jucundi etiam imaginatione delectari ita homini naturale eſt; ut Lex, quæ id prohiberet, etiam hominem eſſe prohiberet „ En Epicurei lutulentas propoſitiones, quas quidem vel ipſi Heterodoxi refutàrunt, & inter ceteros Richardus Cumberlandus Anglus *Tract. Philoſ.Leg.nat.*

Contra Pufendorfium Grotius defenditur.

IX. Vidimus Præceptoris dogmata: expendamus Diſcipuli ejus, quemadmodum appellat Maſcovius, Pufendorfii ſcilicet hac in re opinionem. Diſplicet Pufendorfio, aliquam admittere honeſtatis regulam a lege independentem. Quare duo ſæpiſſimè confundit: *rem* ſcilicet *poſſe licitè fieri*, *rem debere ex lege fieri*: quæ quidem diſtingui optimè poſſunt: & idcirco ineptiſſimè Grotium confutat *l.* 2. *c.* 3. §. 19. De J. N. & G. „ Neque enim adſtipulari poſſumus Grotio, qui „ in Prolegomenis autumat, jura naturalia locum aliquem habitura, etiamſi daremus, quod ſine ſummo ſcelere dari nequit, non eſſe Deum, aut non curari ab eo negotia humana. Nam ſi vel maximè quis impiam iſtam, & abſurdam hypotheſim fingeret, ac genus humanum ex ſe ſcilicet ortum conciperet; iſta tamen rationis dictata tunc nullo modo poſſent habere vim legis „ At verò ut notat *loc. cit.* Maſcovius ad verba Pufendorfii „ Grotius nihil „ aliud monere voluit, quàm Præcepta Juris Naturæ ita niti indole, & naturà generis humani; ut & Atheo conſtare poſſit, e re ipſius eſſe, facere juſta, omittere injuſta „ Itaque *non de lege obligante*, ſed de Fundamento honeſtatis Grotius loquebatur.

Pu-

PUFENDORFII SENTENTIA DE LEGE, HONESTATIS REGULA.

X. ADvertit nihilominus Pufendorfius, aliquid dari in natura ipsa, unde talem homini legem Deus destinaverit; Ait propterea *loc. cit.* §. 14. „ Nos „ noscere legem naturalem, si naturam ipsam huma„ nam, conditiones, inclinationesque accuratiùs con„ templemur, & etiam ad alia, quæ extra hominem „ sunt, & in primis ad ea, quæ ad commodum, „ aut incommodum eidem conciliandum apta sunt „ At verò lex hæc liberè a Deo homini posita est; siquidem liberè Deus se determinavit ad hominis felicitatem volendam; & „ Legis observatio ad naturam, „ & conditionem hominis ita quadrat; ut ex illa hu„ jus incolumitas, & felicitas: sicuti ex ejusdem ne„ glectu calamitas, miseria, & destructio dependeat „ *Sic in Specim. Controv. c.v. §. 6.* Quare natura humana fundat convenientiam aliquam ad talem legem habendam, quatenus ex tali lege oritur ejus felicitas; nobis autem de tali lege constare ait Pufend. quia scimus, Deum humanæ naturæ voluisse felicitatem.

MANIFESTI ERRORES PUFENDORFII QUOAD VULGI INSTITUTIONEM.

XI. QUid autem Vulgus efficiet, qui talia se a Deo habere ignorat? Reponit *l. 2. c. 3. §. 13.* De J. N. & G. „ Vulgus legem naturæ ex populari in„ formatione, usuq: publico haurire solet: eique ad „ ejusdem certitudinem satìs esse debet auctoritas Su„ periorum, qui illam in Civitatibus exerceri curant; „ & quod ipsi rationes probabiles desint, quibus ejus„ dem veritas labefactari, aut convelli possit, & quod „ præsentem ipsius utilitatem quotidie deprehendit „ Oh pulcherrimi Juris naturalis fontes! *Usus aliorum, & propria utilitas*. Quid? Si Usus, prout contingit, frequentior sit de inhonestis patrandis; & Utilitas sensu

 duce

duce addiſcatur? Profecto non hominum erit Societas, ſed Beſtiarum. At unde oritur, *quod in Pueris, & rudi Vulgo magna deprehenditur facilitas, æquum ab iniquo diſcernendi?* Sic ſibi veluti objicit *loc. cit.* Pufend., & reſpondet illico ibidem „ Id ex adſuetudine „ provenit: dum a teneris annis, & ſtatim atque „ uſum aliquem rationis exſerunt, vident bona pro„ bari, mala improbari, & illa laudem, hæc pænam „ ſequi. Quorum quotidianum exercitium, & totius „ vitæ communis compages ad iſtum modum digeſta, „ ita animos diſponit; ut paucis dubitare ſuccurrat, „ an aliter iſta fieri poſſint „ Quàm egregiè nodum ſolvit Pufendorfius! Reſolutio tamen iſta adeo vel ipſis Proteſtantibus diſplicuit; ut Ulricus Hubero, ap. Maſcov. hìc, *part.* 2. *digreſ. l.* 1. *c.* 5. §. 6. cenſeat ſententiam hanc Pufendorfii inutilem, atque erroneam: inutilem quidem, quod reddat hominem contra dictamen rationis operantem minus ἀναπολόγητον (inexcuſabilem), ſi copiam Inſtitutionis non habuerit: Erroneam, quia Sacris litteris, & experientiæ repugnat. Nam Paulus *ad Rom.* 2. 14. ait „ Gentes, quæ legem non habent, natu„ rà quæ legis ſunt faciunt „ nec ait ex aliorum inſtitutione; & alibi αὐτὴ ἡ φύσις διδάσκει, ipſa Natura docet. Rurſus experientia habemus, quemlibet ſeipſum conſiderantem aliquod interius principium ſentire; unde negandum non eſt, hominem inter homines agentem ſuo ingenio, citra aliorum inſtitutionem, quod Juris Naturæ ſit, poſſe cognoſcere. Non innaſcuntur quidem menti Juris Naturalis præcepta ad modum diſtinctorum, & actualium principiorum: rurſus fatendum eſt, bonam educationem, & formationem ad excitandos Juris in natura poſiti igniculos; & in alteram partem corruptelas morum ad extinguendos illos multum poſſe. Hæc, & ſimilia ſubdit citatus Auctor, qui nimirum bene expendit, quanto ſit detrimento principia honeſtatis in Fidem humanam, hominumque Conſuetudinem refundere.

ALI-

ALIQUORUM CATHOLICORUM SENTENTIA EXPLICATUR, ET NOSTRA EX AUGUSTINO ASSERITUR.

XII. SUnt e Catholicis Scriptoribus nonnulli, qui primam honestatis regulam in solam divinam Voluntatem referunt. Sic nuperrimè Nicolaus Ghezzi *tom. 2. Princip. moral. Phil. dial.* 2. Opinionem hanc tuetur. Verùm ne Logomachia committatur, peto: Vel regula honestatis est divina Voluntas absolutè libera, vel divina Voluntas veluti determinata: Si primum; poterit ergo honestum fieri, quod est absolutè inhonestum, & sic odium Dei, blasphemia, & similes actus esse possent honesti: ut supra diximus contra Pufendorfium. Si secundum, quod reipsa admittit Ghezzi cum aliis; ergo dari debet in priori ad actum Voluntatis divinæ fundamentum aliquod hujus intrinsecæ honestatis, vel inhonestatis, quod sit independens ab ipsa divina Voluntate. Quomodo autem explicentur exempla nonnulla, quæ afferuntur de divina dispensatione in iis, quæ videntur intrisecè honesta, vel inhonesta, dicemus infra. Ceterum dari debere apud nos distinctam aliquam honestatis regulam a divina voluntate, patet ex illo Aug. *c.* 101. *Enchir.* „ Aliquando bonà voluntate homo vult aliquid, quod „ Deus non vult, etiam ipse bona multo ampliùs, „ multoque certius voluntate: nam illius mala Voluntas esse nunquam potest. Tanquam si bonus Filius Patrem velit vivere, quem Deus bonà Voluntate vult mori. Et rursus fieri potest, ut hoc velit homo Voluntate mala, quod Deus vult bona: velut si malus filius velit mori Patrem, velit hoc etiam Deus. Nempè ille vult, quod non vult Deus, iste verò id vult, quod vult & Deus; & tamen bonæ Voluntati Dei Pietas illius potiùs consonat, quamvis aliud volentis quàm hujus idem volentis impietas. Tantum interest quid velle homini, quid Deo congruat, & ad quem finem suam quisque referat voluntatem, ut aut approbetur, aut improbetur „

An idem sit conveniens naturæ rationali, ac conforme rectæ rationi?

XII. Ut igitur ad Suarezium redeamus, expendi potest, an idem omnino sit, esse conveniens Naturæ rationali, ac esse conforme rectæ Rationi? Sanè ex ipsius Suarezii mente eadem res est, sed non idem respectus. Siquidem convenientia ad naturam rationalem non respicit dictamen rationis, sed naturam ipsam secundum se: Ratio autem solum applicat, & proponit, quod naturæ conveniat. Et si quando est dictamen rectum, res ipsa debet ita convenire, sicuti judicatur: non autem ideo convenit, quia convenire judicatur; sed judicatur convenire, quia revera naturæ ipsi rationali convenit. Juvat autem hìc explicationem ulteriorem hujus convenientiæ a Petavio *theol. dogm. tom.*1. *lib.*6. *c.*1. *n.*5. mutuare „ Quæ boni „ propria est congruentia, ad usum quemdam, ac fru- „ ctum, sive commodum refertur: eoque modo non „ aliis tantummodo, sed sibi etiam Deus ipsi bonus „ est, quia sibi maximè convenit, & eo ipso est ama- „ bilis. Siquidem reipsa se amat, & amat ideo, quia „ bonus est: hoc est sibi convenit, & ad fruendum „ est aptissimus, atq; in se acquiescit uno „ Hoc si *naturæ rationali* aptaveris habebis boni honesti notionem.

Argumenta Pufendorfii resolvuntur.

XIII. Contra has Suarezii propositiones infirmissima sunt, quæ objiciuntur. Pufendorfius de J. N. & G. *l.* 2. *c.* 3. §. 13. hoc exhibet argumentum: Posità pro norma honestatis convenientià prædicta, „ vel maximè sic argumentor: Hæc actio congruit cum „ excellentia, & dignitate hominis: ergo est hone- „ sta, & ideo facienda. Nondum adeptus sum liqui- „ dam, & distinctam scientiam, cui mens mea firmi- „ ter queat adquiescere; sed in obscuro adhuc est,

„ &

,, & in quonam illa excellentia consistat, & quæ cau-
,, sa sit, cur ea homini competat? Siquis Sacerdoti di-
,, cat: non decet te in ganeis, & popinis volutari,
,, quia hoc repugnat dignitati Sacerdotis: verum qui-
,, dem dicit, sed non ideo ultimam rationem, & post
,, quam dubio non amplius locus sit, expressit ,, Hæc quidem Pufendorfius & aliquo modo ad rigorem scholasticum. Sed si semel aliquando ad naturam rationalem advertimus ex una parte, & ex alia ad naturam, & proprietates objecti ipsius, vel actus ipsius moralis: & inter utramque convenientia quædam advertitur modo explicato; jam habebimus de honestate actionis optimam scientiam. Quærere autem, *in quonam illa naturæ humanæ excellentia consistat*, & *causam*, cur ea *actio homini competat*, est quærere naturam ipsam hominis, & actionis; de qua nequit dari ratio ulla a priori, ut inter Philosophos constat. Exemplum de Sacerdotis dignitate an benè possit ad naturam intrinsecam rerum aptari; videant boni Philosophi.

XIV. Nec firmiora sunt, quæ objicit ipse Pufend. in specim. Controv. *c.* 5. §. 15. & 16. ut nimirum intrinsecam rei honestatem auferat ,, *Improbè* Deum cum
,, Creatura pari passu ambulare dicitur, dum dicitur:
,, quodvis ens intelligens, sive Deus sit, sive Creatu-
,, ra, rectè judicat, actum gratitudinis esse honestum,
,, quia in se, & antecedenter ad rectum judicium ta-
,, lis est. Nam de Creatura hoc verè asseritur; sed
,, dicere, aliquid se antecedenter habere ad rectum
,, judicium Dei, est a creatione istius ipsum exclude-
,, re ,, Hìc verò ad *improbitatem* istam tollendam, peto: vel sermo est de Judicio divini Intellectùs; & nullum est absurdum dicere, antecedenter ratione ad divinum Judicium, actum esse honestum: non enim ideo actus est honestus, quia divinus Intellectus ita judicat; sed e converso, ideo judicatur a divino Intellectu honestus, quia revera est honestus. Si de actu humano honesto; & hujus actùs honestas quamvis non concipiatur antecedenter ad naturam ipsam rationa-

lem; adhuc, posito quod rerum essentiæ cognoscuntur a divino Intellectu, prout sunt in seipsis, & divinus Intellectus eas repræsentat; sequitur, convenientiam istam inter binas illas naturas consurgere antecedenter ad divinum Intellectum modo explicato: neque enim ideo binæ illæ naturæ congruunt, quia divinus intellectus ita judicat, sed è contrario.

XV. Quare risum movet Pufendorfius, ubi subdit, „ sic actum a creatione Dei excludi „ quod quidem repetit §. 16. „ Si moralitas actionum humanarum, ea- „ rumque habitudo, & Convenientia cum conditio- „ ne, & natura humana non est a divina impositio- „ ne; cùm eadem non possit esse a se ipsa, necessum „ esse, ut sit a principio aliquo extra Deum „ & infra „ Habilitas actionum, secundum quam necessario „ cum lege naturæ conveniunt, aut disconveniunt, „ non pendet ab assignatione, & dispositione Dei. „ Quis ergo alius præter Deum naturas rerum for- „ mavit? Aut num ipsæ sese tali modo effinxerunt? „ Nimirum id agi adparet, ut munere Creatoris Deus „ dimoveatur, & res etiam quoad essentiam a Deo de- „ pendere negentur „ Quàm malè sic Pufendorfius confundit, quæ ad divinum Intellectum spectant, & quæ ad divinam Voluntatem! Creare res, est divinæ Voluntatis liberè decernentis existentiam rerum: quod quidem decretum ab Intellectu divino, possibilia omnia, eorumque naturas repræsentante, dirigitur. Nihil igitur, quod actualem habet existentiam, a divina creatione excluditur. Verùm naturæ rerum sunt necessariæ, nec a Voluntate divina pendere citra absurdum concipiuntur; & Intellectus divinus eas necessariò cognoscit *prout sunt in se*, seu *prout essent*, *si a divina Voluntate daretur illis existentia*: hoc enim dicit illud, *esse cognitum a divino Intellectu*. Hæc autem necessitas quoad divinum Intellectum, ait Suarez De Leg. *l.* 2. *c.* 15. *n.* 12. „ nullum infert inconveniens: „ nam de omni veritate necessaria necessarium habet „ judicium, sive sit de re increata, sive de creata,

„ si-

„ sive speculativa, sive practica, seu operabili ab homine. Quod verò pertinet ad Voluntatem Dei, si „ sit sermo de simplici affectu complacentiæ, vel displicentiæ; etiam hunc potest Deus *necessariò* habe„ re circa illud, quod judicat esse per se bonum, aut „ per se malum; maximè suppositâ Voluntate liberâ, „ quam habet, creandi hominem.

XVI. Et idcirco malè ratiocinatur Pufendorfius ib. „ Sanè judicio Dei, si ita loqui fas est, natura, & „ conditio hominis ita formata est, ut verbi gratia „ Gratitudo ipsi omnino conveniret. Ergo illa non „ magis antecedenter se ad Judicium Dei habet, quàm „ proportio, & dispositio partium ædificii ad judicium „ Architecti, aut capacitas, & figura ollæ ad judicium „ figuli „ male, inquam, ratiocinatur, cùm a re necessaria ad merè contingentem procedat discursus.

Veterum Philosophorum de interna actuum honestate sententia.

XVII. INternam hanc in actibus humanis honestatem agnovisse visi sunt sapientiores Græci, & Philosophi ethnici. Sic Aristot. *l.* 3. *Ethic. c.* 5. naturali vi Ingenii tribuit non minus vera judicare, quàm bona amplecti „ Is demum benè natus, & benè animo „ constitutus, cui hoc munus a natura datum est, ut „ quasi aspectum quemdam habeat, quo verè jùdicat, „ atque id, quod verè bonum est, sequitur, „ Isocratis etiam pulcherrimum, idque notissimum erat effatum „ Omnino non sperandum, si quid turpe feceris, „ te latiturum. Quamvis enim lateas alios, tu tamen „ tibi malè conscius eris „ Quod quidem cum illo Juvenalis Satyr. 13. consonat.

„ Exemplo quodcunque malo committitur, ipsi
„ Displicet auctori; prima est hæc ultio, quod se
„ Judice nemo nocens absolvitur; improba quamvis
„ Gratia fallacis Prætoris vicerit Urnam.

Et Persi Sat. 5.

„ fie-

„ Stat contrà Ratio, & ſecretam gannit in aurem,
„ Ne liceat facere id, quod quis vitiabit agendo.

Atque principium hoc honeſtatis adeò ſibi intimum arbitrabantur ethnici Philoſophi, ut Tullius aſſeruerit *l.* 1. de Leg. „ Si omnes Athenienſes delectarentur ty- „ rannicis legibus, num idcirco hæ leges juſtæ ha- „ berentur?„ Rurſus bonitatem ipſam legis ad internam hanc conformitatem revocat, ut illam examinet *l.* 1. de leg. „ Nos legem bonam a mala nulla alià, niſi na- „ turæ norma dividere poſſumus: nec ſolum Jus, & „ Injuria naturà dijudicatur, ſed omnino *omnia hone-* „ *ſta*, ac *turpia*: Nam & communis intelligentia no- „ bis notas res efficit, eaque in animis noſtris incho- „ avit, ut honeſta in virtute ponantur, in vitiis tur- „ pia. *Hæc autem in opinione exiſtimare*, *non in na-* „ *tura poſita*, *verè dementis eſt* „ Quinimmò de vir- tute ipſa differens paullo poſt ſubdit, non ad extrin- ſecum aliquod judicium, ſed ad naturam ipſam eſſe confugiendum „ Eſt enim virtus perfecta Ratio: quod „ certè in natura eſt. Igitur omnis honeſtas eodem „ modo. Nam ut vera, & falſa, ut conſequentia, & „ contraria ſua ſponte, non aliena judicantur; ſic con- „ ſtans, & perpetua ratio vitæ, quæ eſt virtus, itemq: „ inconſtantia, quod eſt vitium, ſuà naturà proba- „ tur „ Tota itaque regula honeſtatis a natura, & qui- dem ut ratione prædita eſt repetenda: Quod aperte etiam innuit *l.* 1. de offic. „ Nec verò illa parva vis „ *Naturæ* eſt, *Rationiſque*, quod ſentit, qui ſit ordo, „ quid ſit quod deceat in factis, dictiſque; nequid li- „ bidinoſè, aut faciat, aut cogitet: quibus ex rebus „ conficitur honeſtum: quod etiamſi nobilitatum non „ ſit, tamen honeſtum ſit; quodque verè dicimus, „ etiamſi a nullo laudetur, laudabile eſſe naturà „ Qui- bus clariſſimis Philoſophorum ethnicorum poſitis te- ſtimoniis, non video, quomodo Pufendorfius, qui to- tus ceteroqui eſt in educendis illorum auctoritatibus, ſuſtineat, honeſtatem non eſſe rei ipſi intrinſecam, & aliunde quàm a conformitate cum rationali natura eſſe petendam?

DE

DE LEGE IN GENERE.

XI.

" LEx est commune præceptum, justum, ac
" stabile sufficienter promulgatum " *Suar. De Leg. l.* 1. *c.* 12.

" *Illud genus posuit etiam D. Thomas q.* 96.
" *ar.* 1. *ad* 2. *& Jureconsult. l.* 1. *de Leg. &*
" *per illud excluduntur præcepta particularia:*
" *Per alias verò particulas indicantur omnia,*
" *quæ in lege desiderari possunt: ut facile patet*
" *consideranti* " n. 5.

QUOMODO LEX DIFFERAT A PRÆCEPTO?

I. D. Thomæ doctrina de Lege *q.* 91. *ar.* 4. est " Lex " est ordinatio rationis ad bonum commune " ab eo, qui curám communitatis habet, promulga- " ta " Verum obstare huic definitioni, ait Suarez *loc. cit.* quia potest Prælatus ordinare Subditos secundùm rectam rationem ad aliquid agendum, sufficienter proponendo communitati voluntatem suam, & nihilominus non ferre Legem: quia non includit præceptum stabile, & perpetuum, quod requiritur ad rationem Legis, ex ratione communitatis, cui fertur; (communitas autem est perpetua); & ex ratione Legislatoris ferentis legem prospiciendo ad futura: unde posteros etiam obligare intendit. Quare si ad certum tempus indicatur, erit potiùs quoddam Præceptum, quàm Lex. Hìc autem est advertendum, discrimen hoc inter Legem, & Præceptum intelligi *prout communiter* fieri solet, & res exigit ipsa: nam aliquando per accidens, & ex positiva Voluntate Superioris fieri potest, ut

præ-

Præceptum evadat stabile, ac perseverans post mortem etiam Superioris, ferentis illud: quemadmodum statutum est in nostra Soc. Jesu *Ex Congr. VII. Can.* 10. *Et Congr. IX. Decr.* 12. *Can.* 4.

PUFENDORFIANA LEGIS DEFINITIO EXCLUDITUR.

II. PUfendorfius De J. N. & G. *l.* 1. *c.* 6. §. 4. legem definit sic „ In genere autem Lex commodissimè videtur definiri per Decretum quo Superior „ sibi subjectum obligat, ut ad istius præscriptum ac„ tiones suas componat „ Verùm juxta hanc definitionem etiam iniqua Superioris alicujus decreta dici deberent Leges, quod quidem & Philosophorum etiam ethnicorum sententiis, & rectæ rationi dissonum est. Cicero de Leg. *l.* 2. ait „ Necesse est igitur, legem ha„ beri in rebus optimis. Prorsus assentior. Quid? „ quòd multa perniciosa, multa pestifera sciscuntur in „ Populis, quæ non magis legis nomen attingunt, quàm „ si latrones aliquas concessu suo sanxerint? Nam „ neque medicorum præcepta dici verè possint, siqua „ inscii, imperitique pro salutaribus mortifera con„ scripserint: neque in Populo lex, cuicuimodi fue„ rit illa, etiamsi perniciosum aliquid Populus ac„ ceperit. Ergo est Lex justorum, injustorumque di„ stinctio ad illam antiquissimam, & rerum omnium „ principem expressa naturam, ad quam leges homi„ num diriguntur, quæ supplicio improbos afficiunt, „ defendunt, & tuentur bonos. Præclarè intelligo; „ nec verò jam aliam esse ullam Legem puto non mo„ do habendam, sed ne appellandam quidem „ Et ib. ait, Legem condi debere ad vitam justam, quietam, & beatam: & ideo qui leges injustas condidere, quidvis potiùs tulisse, quàm Leges. Quod etiam confirmat Plato in *Dial.Men.* Ratio autem est clara: quia Lex est mensura rectitudinis: Lex autem iniqua non est mensura rectitudinis operationis humanæ: nam potius actio illi conformis iniqua est. Non est ergo Lex; sed

ad

ad summum participat nomen legis per quamdam analogiam, & abusionem vocabuli: ut dici solent lex Mundi, lex duelli, & similes; quatenus in ordine ad aliquem finem certum præscribunt operandi modum.

Grotiana Legis definitio non plane probatur, sed male a Pufendorfio rejicitur.

III. Rectiùs itaque definit Legem Grotius *l.* 1. *c.* 1. §. 9. „ Lex est regula actionum moralium „ obligans ad id, quod rectum est, & laudabile „ Etsi revera totum hoc verificari posset de quolibet præcepto, dato ad tempus aliquod determinatum. Malè tamen impugnat Grotium Pufendorfius De J. N. & G. *l.* 1. *c.* 6. §. 4. „ Circa Grotianam definitionem *l.* 1. *c.* 1. „ §. 9. dum legem dicit, obligare ad id, *quod rectum* „ *est*, notandum est: ipsum supponere, dari aliquod „ justum, & rectum ante legem, & normam: adeo- „ que legem naturæ rectum non facere, sed jam an- „ tea existens dumtaxat significare. De qua hypothesi „ quid sentiendum, supra a nobis fuit expositum „ scilicèt esse explodendam. Malè, inquam, rejicitur; cùm ex supradictis etiam constet, quid sentiendum sit de illa Pufendorfii sententia, quòd non detur ante Legem aliquod intrinsecè rectum; nempe esse omnino falsam.

Barbeyraciana Legis definitio rejicitur.

IV. Aliter impugnat Grotium Barbeyracius in gallica Grot. edit. de Jure Belli, & Pacis an. 1747. in not. *n.* 3. & 5. Duo nimirum objicit Grotio, 1. quòd Grotius videtur tribuere *vim obligandi* in Lege, quasi ex seipsa, prout regula est; cùm revera tota vis obligandi in Lege sit ex Superiore legem ferente: 2. quòd Grotius reducat omnem effectum legis in meram *obligationem*, cùm addi debuisset etiam *Per-*

mis-

missio, quæ a lege malè excluditur. Siquidem Legislator, qui lege præcipit, vel prohibet expressè aliqua, tacito quodam consensu videtur relinquere libertati hominum reliqua. Et quoad hoc reprehendit etiam Pufendorfium, idem sentientem. Legis definitio idcirco a Barbeyracio proposita, est hæc ,, Lex est Voluntas Superioris alicujus, varià ratione sufficienter manifestata, qua is subjectorum suorum, aut omnes in universum, aut saltem omnes certi generis actiones dirigit, ita ut ratione illarum ipsis necessitatem certo modo agendi, vel non agendi imponat; aut libertatem pro lubitu agendi, vel non agendi relinquat ,, At verò hæc 1. videtur non definitio, sed citiùs dicenda descriptio Legis. 2. vitium illud claudit, quod in Pufendorfiana adnotavimus, scilicet, possent sic dici Leges quælibet iniqua etiam Superioris præcepta.

QUÆ POTESTAS REQUIRITUR IN FERENTE LEGEM?

V. EST itaque de Ratione Legis *Vis obligandi*: & idcirco non est magni momenti expendere, an sit inter legis effectus censenda *Permissio*: cum omnes consentiant in eo, quòd quæ lege nec vetita, nec præcepta sunt, hominum libertati *permittuntur*. Habet autem vim obligandi Lex a Superiore: Siquidem ut ait Suar. *l.* 1. *de Leg. c.* 8. *a n.* 2. ,, De ratione legis est, ut ab habente publicam potestatem feratur ,, Potestas autem, quæ requiritur ad leges ferendas, est *Potestas Jurisdictionis*, quæ per se primo respicit Communitatem perfectam, & non sufficit *Potestas Dominativa*, quæ est circa privatas Personas, vel ex jure naturæ tantùm, ut Patris in Filium; vel supposito etiam pacto humano, ut Viri in Uxorem, in ordine ad gubernationem domus, aut personæ; vel ex jure Gentium, aut Civili, ut Domini in Servum bello captum; vel ex humano contractu, ut Domini in Servum, qui se illi vendidit: quò spectat potestas per Votum obedientiæ. Residet autem in Pote-

te-

testate *Jurisdictionis* major vis coercendi, ac in *Dominativa*. Et ita non licet Domino sævire in Servum, ut dicunt Jura civilia; expeditque Reipub. ut severior correctio non nisi auctoritate publica fiat. Potestas autem *Jurisdictionis* per se est potestas publica, & ad communitatem ordinata. Jamverò quia Legislatio est potissimus actus, quo Respublica gubernatur, idque propter ejus commune bonum ferri debet; idcirco per se spectat ad potestatem gubernativam Reip., ad quam pertinet procurare ejus commune bonum. Hæc autem est potestas *Jurisdictionis*. Non verò omnis potestas *Jurisdictionis* sufficit ad leges ferendas: nam ordinarii Judices habent Jurisdictionem, & tamen leges condere nequeunt. Requiritur ergo principalis quædam, & & primæva potestas in illo ordine: est enim condere legem, actus præcipuus gubernationis Reip. Potestas autem hæc primariò, & per essentiam est in Deo; comunicatur autem Regibus per quamdam participationem juxta illud *Sap*.6. „ Audite Reges ... quoniam „ data est a Domino potestas vobis „ In omni rursus communitate est aliqua Potestas suprema in suo ordine, in Ecclesia Pontifex, in Regno temporali Rex; in Repub., quæ aristocraticè gubernatur, tota Respub. Non enim potest esse Corpus, nisi sit monstrosum, & mutilum, sine capite.

Quæ requiruntur ex parte Legislatoris, et ex parte Legis.

VI. Requiritur in Legislatore ex parte Intellectûs judicium, quo statuat, & decernat rem talem esse Reip. convenientem, & expedire, ut ab omnibus servetur. Lex enim debet esse justa, & consequenter etiam prudenter, & rationabiliter lata. Ex parte Voluntatis requiritur actus, quo Princeps velit observari id, quod expediens judicavit: actus verò Voluntatis respicit obligationem subditorum. Post hæc necessarium est, ut manifestetur Subditis decretum illud suf-

ſufficienti propoſitione. Hæc omnia ad mentem Suarezii *loc. cit.* Neque verò ultra hæc aliud additur a Puſendorfio *c. 6. l. 1. De J. N. & G. & lib. de Off. Hom. & Civ. l. 1. c. 2. §. 5.* Niſi obſcura quædam, & incerta, & quædam etiam apertè falſa, ut *de Materia Legis* loc. cit. §. 16. „ Materia legum in genere eſt, quidquid ab „ iis, quibus feruntur, fieri poteſt, ſaltem eo tempo- „ re, quo leges promulgantur „ Atque hoc quidem juxta ſupra impugnatam de intrinſeca actus honeſtate ſententiam. Haud ita Suarez *l. 1. de Leg. c. 9.* ubi advertit, materiam legis eſſe debere *Juſtam*, & nomine Juſtitiæ complectitur conditiones *ab Iſidor. l. 5. Etymol. c. 2.* poſitas: ſcilicet, *quod Religioni congruat, quod diſciplinæ conveniat, quod ſaluti proficiat.* Jamvero inferius explicat; quod aliquando „ actus præcepti „ per legem ſupponantur boni, & honeſti de ſe: & per „ legem accipiunt tantùm neceſſitatem, & obligatio- „ nem, quia antea erant Voluntarii: ut de actu au- „ diendi Miſſam, jejunandi vel ſimilibus. Aliquando „ lex datur de opere indifferente: ut de ferendis, „ vel non ferendis armis tali tempore, & loco: & „ tunc actus fit bonus & ex efficacia, & ex fine legis „

In quem ferri potest Lex?

VII. „ Quis lege obligari poſſit, facile ex Jure Le- „ giſlatoris intelligitur (ait Pufend. *ib.* §. 17.) „ nempe ille, qui Legiſlatoris imperio eſt ſubjectus. „ Quem autem voluerit obligare Legiſlator, ex ipſa le- „ ge ſatis perſpicitur „ Unde patet veriſſima eſſe, quæ habet *Suar.* 16. *n. 7.* de *legis acceptatione*, quæ nimirum in legibus divinis non habet locum; in humanis verò „ non eſſe de ratione legis, nec formaliter „ convenire alicui legi, imò quodammodo cum illius „ ratione pugnare. Nam de ratione Legis eſt, ut vim „ habeat obligandi; ſi autem pendet ex acceptatione „ Subditorum, jam non tam ipſa obligaret, quàm ipſi „ Subditi voluntariè ſe ſubmitterent legi. Si ergo ali-

quan-

„ quando requiritur Populi acceptatio, vel eſt propter „ imperfectam poteſtatem Principis, qui tantùm ſub hac „ conditione, & dependentia poteſtatem recipit; vel eſt „ ex benignitate Legislatoris, qui non vult uti ſuà abſolutà poteſtate. Unde quando dicitur lex humana „ firmari moribus utentium, non tam jure, quàm „ facto intelligendum eſt: ut ſenſit Archid. *in* §. *lex* „ *d*. 4. *& ibi Turrecr. ar*. 2. et certum eſt poſt damnatam propoſ. ab Alex. VII.

DE VI OBLIGANDI IN QUALIBET LEGE.

XI.

„ OMnis lex aliquo modo eſt a lege æterna, „ & ab illa habet vim obligandi „ *Suar. De Leg. l*. 2. *c*. 4.

„ *Hæc eſt D. Thomæ ſententia* q. 93. ar. 3. „ *Alens. & aliorum Theologorum. Sumitur ex* „ *Auguſt*. l. *de vera relig*. c. 31. *ubi ait* „ conditor legum temporalium, ſi vir bonus eſt, & ſapiens, illam ipſam conſulit æternam, de qua nulli animæ judicare datum eſt, ut ſecundum incommutabiles regulas, quid ſit pro tempore jubendum, vetandumve diſcernat „ *Et l*. 1. *de* „ *lib. arb. c*. 6. „ Nihil eſt in temporali lege juſtum, quod ex lege æterna non derivetur „ *Et* „ *quæſt*. 67. *in Exod*. „ Lex æterna Dei eſt, quam conſulunt omnes piæ mentes, ut quod in ea invenerint, vel faciant, vel jubeant, vel vetent „ *Ratio autem generalis reddi poteſt: quia* „ *lex æterna eſt lex per eſſentiam, & omnis alia* „ *eſt per participationem: Ergo neceſſe eſt, ut* „ *omnis alia lex ſit effectus legis æternæ. Præ-*

„ *terea: Lex duo requirit; unum ut ſit juſta, &*
„ *rationi conſentanea; aliud, ut ſit efficax ad*
„ *obligandum. Sed omnis recta ratio creata eſt*
„ *ex participatione divini luminis, quod ſigna-*
„ *tum eſt in nobis; & omnis poteſtas hominum*
„ *deſuper datur, & a Domino Deo eſt. Ergo*
„ *omnis lex in hominibus exiſtens eſt ex lege æter-*
„ *na. Et utrumque ſignificavit divina Sapien-*
„ *tia cùm dixit [Prov. 8.]* „ Per me Reges regnant, *utique quantum ad poteſtatem*; & legum conditores juſta decernunt, *videlicet quoad rectam rationem*. *Ib.* n. 4. & 5.

Quid sit Lex æterna?

I. Dari in Deo legem æternam, eſt communis Theologorum ſententia. Cùm enim Deus habeat Providentiam, neceſſariò ſupponi debet in eo æterna quædam ratio practica totius diſpoſitionis, & gubernationis univerſi. Hanc utique Æthnicorum Sapientiſſimi agnovere in Deo. Sic Tullius 2. de Leg. „ Hanc
„ video, *ajebat*, Sapientiſſimorum eſſe Sententiam,
„ nec ſcitum eſſe aliquod Populorum, ſed æternum
„ quiddam, quod univerſum Mundum regit imperan-
„ di, prohibendique Sapientia „ Extant Manilii *l.* 1. *de Aſtron.* verſus illi:

„ Hoc opus immenſi conſtructum Corpore Mundi,
„ Membraque naturæ diverſæ condita formæ,
„ Aëris, atque Ignis, Terræ, Pelagique jacentis
„ Vis animæ divina regit, ſacroque meatu
„ Conſpirat Deus, & tacitâ ratione gubernat „

Quos respicit Lex æterna?

II. Quare dici optimè poteſt; legem hanc æternam non eſſe regulam actuum divinorum

ad intra: nec esse regulam actuum divinorum ad extra, quatenus morales sunt, & honesti; nam de illis constat non dirigi, sed ab intrinseco habere certum essendi modum, & per sese rectos esse; de istis verò, quia Deus nec Superiorem habet, nec se ipsum per modum præcepti, & legis potest obligare: cùm non sit sibi Superior, & rectum operetur ex naturali rectitudine; & ex principio contradictionis nequeat operari contra rectum, vel contra suum decretum, scilicet ex suamet natura. Unde dictamina practica de iis, quæ decent Deum, non proponunt præceptum, sed tantum ostendunt, indicando quid rei natura habeat. Dicimus autem Legem æternam habere rationem legis respectu rerum gubernatarum, pro ipsis tamen Creaturis, ut secundum illam moveantur; non verò pro Dei ipsius Voluntate, ut necessariò secundum illam regat. Augustinus *l. contra Faust.* 22. *c.* 27. ajebat „ Lex æterna „ est ratio divina, vel Voluntas Dei, ordinem natu„ ralem conservari jubens, perturbari vetans „ Atque hìc advertendum est: legem æternam ad mentem Suarez propriè esse decretum liberum Voluntatis Dei, statuentis ordinem servandum aut generaliter ab omnibus partibus Universi in ordine ad commune bonum; vel immediatè illi conveniens ratione totius Universi, vel saltem ratione singularum specierum ejus; aut specialiter servandum a Creaturis intellectualibus quoad liberas operationes earum.

Quomodo Lex æterna obliget?

III. HÆc autem Lex æterna, ut est propriè præceptiva respectu hominum, habet vim obligandi de se, si sufficienter promulgetur, & applicetur. Deus enim habet supremam imperandi potestatem: ergo & obligandi. Imperat autem per suam legem æternam. Siquidem imperium suum non incipit in tempore; ergo per eamdem obligat. Obligat enimvero in tempore, habito ad Creaturas respectu: sed vis obli-

gandi fuit ab æterno. At quoniam æterna hæc lex non est per se ipsam hominibus viatoribus nota; debet utique vel in aliis legibus, vel per alias innotescere. Et quidem omnes necessariò vident aliquam participationem legis æternæ in se ipsis, cùm nemo utens ratione sit, qui non judicet aliquo modo honestum esse faciendum, turpe vitandum. Aliqui rursus assequuntur legis æternæ cognitionem vel naturali discursu, vel perfectiùs per revelationem fidei; tandem per leges justas, temporales, ac creatas. Quia sicut causæ secundæ ostendunt primam, & Creaturæ Creatorem; ita leges temporales, quæ participatio sunt legis æternæ, fontem, a quo manant, ostendunt. Atque idcirco vel in legibus inferioribus, vel per leges inferiores posse innotescere legem æternam patet: & quidem non per directam cognitionem sub ratione participationis legis æternæ, sed veluti exercitè, & virtualiter.

Quomodo promulgetur?

IV. EX eo quod diximus, legem æternam nunquam per seipsam obligare separatam ab omni alia lege; sequitur, pari modo promulgari, ac Lex alia promulgatur. Potest autem promulgari per legem divinam: & tunc ratio obligationis proxima est ipsa Lex æterna: & Lex esterna, quæ ibi intervenit, est signum indicans legem principaliter obligantem. Hoc in legibus divinis positivis patet: in legibus verò humanis, licet concurrat lex æterna ad illarum obligationem ut causa universalis; tamen proxima causa obligationis est lex humana, ut signum voluntatis humanæ: in lege naturali quì se habeat, dicemus mox.

DE LEGE NATVRALI.

XII.

„ LEx naturalis explicari potest ex Suarez
„ sic: Lumen naturale Intellectùs repræsen-

„ tans

„ tans Voluntatem Dei Auctoris naturæ, & su-
„ premi Domini, Gubernatoris ejusdem natu-
„ ræ, obligantem homines ad id servandum,
„ quod recta ratio dictat „ *Ex Suar. De Leg.* l. 2. *c.* 5. *n.* 14. *&* *c.* 6. *n.* 13.

„ *Quamvis homines nihil actu cogitent, aut*
„ *judicent, naturalem legem retinent in cordi-*
„ *bus suis. Quare licèt in actuali judicio men-*
„ *tis propriissimè existat lex naturalis; adhuc lu-*
„ *men naturale Intellectùs, quod veluti perma-*
„ *nenter continet scriptam illam legem, & po-*
„ *test semper actu illam repræsentare, potest vo-*
„ *cari Lex naturalis. Rursus lex naturalis non*
„ *tantum est indicativa mali, & boni, sed etiam*
„ *continet propriam prohibitionem mali, & præ-*
„ *ceptionem boni: neque enim importat merum*
„ *judicium Intellectùs de honestate, vel turpitu-*
„ *dine objecti; sed debet indicare mandatum*
„ *Superioris, scilicet Dei Voluntatem, & qui-*
„ *dem ut supremi gubernatoris naturæ, ad quem*
„ *spectat vetare mala, & præcipere bona: & id-*
„ *circo peccata contra legem naturalem dicuntur*
„ *in Scriptura esse contra divinam Voluntatem.*
„ *Unde dixit Anselm.* l. *de Volunt. Dei*, „ Quicunque legi naturali obviat, Dei Voluntatem non servat, „ *Voluntatem scilicet obligandi homines ad*
„ *id servandum, quod recta ratio dictat. Tan-*
„ *dem quamvis obligatio, quam addit lex natu-*
„ *ralis, ut præceptiva est, sit ex voluntate divi-*
„ *na; tamen illa Voluntas supponit judicium*
„ *de malitia, puta mendacii, & similia, quæ ce-*

„ *teroqui recta ratio dictat. Verùm quia ex vi*
„ *solius judicii non inducitur propria prohibi-*
„ *tio, vel obligatio præcepti [nam hæc sine Vo-*
„ *luntate intelligi non potest]; ideo adjungitur*
„ *Voluntas probibendi illud, quia malum est* „ Ib.

Quomodo insinuetur Lex naturalis?

I. TRadita legis naturalis descriptio est ad Doctoris Eximii mentem, ac juxta proprietates, quas citatis in locis ipse proponit. Posset autem paucioribus sic tradi: *Judicium Intellectùs repræsentans objecta ut præcepta, vel vetita a supremo Gubernatore naturæ rationalis*. Judicium autem rectæ rationis inditum naturaliter homini est de se sufficiens signum talis divinæ voluntatis: nec necessaria est alia insinuatio. Siquidem Judicium rationis indicat de se, ut ait Suar. *l*. 2. *De Leg*. *c*. 6. *n*. 24. divinam Providentiam decentem Deum, & moraliter necessariam ad plenum dominium ejus, & debitam subjectionem hominis ad ipsum: in qua Providentia hæc legislatio continetur. Rursus per lumen ipsum naturale cognoscitur: Deum offendi peccatis, quæ contra legem naturalem fiunt, & ad ipsum pertinere illorum punitionem, & judicium. Ergo ipsum naturale lumen est de se promulgatio sufficiens legis naturalis: non solum quia manifestat intrinsecam disconvenientiam, vel convenientiam actuum, quam lumen Dei increatum ostendit; sed etiam quia intimat homini, contrarias actiones displicere auctori naturæ, tanquam supremo Domino, Curatori, & Gubernatori ejusdem naturæ. Hoc itaque satis est ad intimationem talis legis, ut sensit *D. Th*. 1. 2. *q*. 90. *ar*. 4. *ad* 1. Quare lumen Intellectùs repræsentans honestatem, vel turpitudinem objecti, est dictamen rationis, seu recta ratio. Neque enim propriè dici potest lex, cùm hæc dicat Voluntatem Legislatoris: lumen verò Intellectùs repræsentans Voluntatem Dei modo di-

dicto est lex naturalis: atque ex hac parte ab æterna lege immediatè derivat.

De Repugnantia Peccati mere philosophici tum in Suarezii, tum in aliorum Catholicorum sententia.

II. Quare legitimè infertur, posità lege naturali prædicto modo explicatà, peccata omnia, dissona scilicet naturæ rationali, habere rationem transgressionis legis propriè ipsius Dei, quam culpam theologicam communiter vocant. Siquidem lumen naturale in præsenti statu repræsentans rem dissonam naturæ rationali, illam simul tempore repræsentat ut vetitam ab Auctore, & Gubernatore naturæ rationalis: & idcirco nequit actus ille liberè patrari, quin simul in Auctorem, & Legislatorem supremum peccetur. „ Hanc deformitatem (ait *Suar. ib. c. 6. n. 17.*) „ non haberet actus humanus rationali naturæ contrarius, posità hypothesi, quod Deus illum non prohiberet (hoc est, si nulla esset omnino lex naturalis): quia tunc non haberet illum virtualem contemptum Dei, (scilicet Dei Legislatoris) quem continet transgressio legis (in hac serie) respectu Legislatoris. Consonat illud Pauli, *Per privaricationem legis Deum inhonoras* ad Rom. 2. „ Adeoque posità lege, implicat evidenter peccatum merè philosophicum: & quidem juxta principia Suarezii, distinguentis videlicet intrinsecam honestatem, vel turpitudinem rei a Lege ipsa naturali; illamque statuentis, ut vidimus, independentem a Voluntate ipsa Dei, Legem verò naturalem dependentem à divina Voluntate: ut rigorosa Legis natura videtur postulare.

At non minus juxta solidissima aliorum Catholicorum principia implicare dicitur peccatum philosophicum, etiam posito, quod lex naturalis non distinguatur a recta ratione. Etenim inde sequitur, quod quisquis contra rectam rationem agit, agit eo ipso con-

tra legem naturæ: licèt non advertat ad ipsum Deum auctorem naturæ rationalis, & ejusdem gubernatorem. Neque enim advertentia ad Deum est ad offensam ipsius Dei necessaria: nam homo agendo contra legem naturæ, Auctorem legis offendit, ejusque amicitiam solvit: unde semper peccatum illud imbibit rationem offensæ Dei & peccati theologici, licèt ad Deum non advertat. Hæc autem Ratio, qua parte excludit necessitatem advertentiæ ad Deum pro peccato theologico, & offensa Dei, optima est: nec Suarezii sententiæ de lege naturali opponitur, quin & illi favet, in hypothesi nimirum facta a Suarez, quòd Deus non posuisset homini legem naturalem, sed illum cum solo honestatis principio constituisset. Jam in eo casu neque dari posset peccatum merè philosophicum ob rationem positam: semper enim peccatum contra principia honestatis moralis esset contra ipsum Naturæ rationalis Auctorem. Rursus ea ratio magìs est experientiæ conformis: nam de facto qui contra legem naturæ peccat, non videtur advertere ad Voluntatem Dei, vel saltem non reflectit ad Deum: licèt dici possit, quòd confuso aliquo modo attingat Deum.

Hobbesii de lege naturali errores.

III. Legem naturalem a Jure naturali distinctam definiit Thomas Hobbes. Sanè Jus naturæ appellat „ Libertatem, quam quisque naturà habet, facultatibus naturalibus secundùm rectam rationem „ utendi „ sic *lib.* 1. *de cive* c. 1. §. 7. & c. 2. §. 1. descripsit legem naturæ „ Dictamen rectæ rationis circa „ ea, quæ agenda, vel omittenda sunt ad vitæ, membrorumque conservationem, quantum fieri potest „ diuturnam „ Definitionem hanc pluribus capitibus vitiosam esse, ostendunt complures: quos inter Antonius Genuensis *tomo* 4. Metaph. c. 6. illam egregiè confutat: ac 1. ex eo, quod „ dictamine rectæ rationis in„ telligatur naturæ humanæ finis, atque ex eo leges

„ na-

,, naturæ derivari possunt, non effici; seu dictamen
,, rectæ rationis principium esse potest Legum naturæ
,, *cognoscitivum*, ut vocant, non Obligationum, seu
,, lex naturæ propriè dicta. Itaque lex naturæ est ra-
,, tio imperantis Dei dictamine rationis humanæ pro-
,, mulgata, non ipsum humanæ rationis dictamen ,, Pergit deinde ad partem aliam Hobbesianæ definitionis, aitque §. 2. ,, Ea verba, *ad vitæ, membrorumque*
,, *conservationem, quantum fieri potest, diuturnam*,
,, nimis arctum temporis spatium, nec totum obje-
,, ctum legis naturæ continent. Et quidem cùm du-
,, plici vità sit homo prædìtus, animali, & rationa-
,, li: & rationalis immortalis quoque sit; necesse est,
,, ut ultra hanc vitam legis naturæ usus extendatur:
,, ut utramque vitam, & quidem pro sui conditione
,, eà lege ordinemus.. At Hobbesius &c. ,, Sed quoad hanc Hobbesianæ sententiæ impugnationem a Cl.V. præstitam, ut maximè secundam hanc partem probo; ita contra primam est, quod reponam. Sanè solidè confutat vir doctissimus & Hobbesium, & Pufendorfium totam legis naturalis doctrinam arctis hujus vitæ limitibns circumscribentes: cùm clarè pateat, legem naturalem non omnino perituris a supremo naturæ rationalis Opifice traditam. Verùm ubi de *dictamine rationis* verba facit, esset utique interrogandi locus: quid nomine *dictaminis rationis* intelligat? An *merum lumen Intellectus*, prout videntur indicare verba immediatè sequentià? At hic, esset adhuc addendum, quid repræsentet lumen illud Intellectùs. Nam potest exhibere convenientiam vel disconvenientiam rei cum natura rationali, seu honestatem, aut turpitudinem rei; & in hoc sensu non erit propriè lex naturalis. Potest rursus ostendere Voluntatem Dei obligantem homines ad honesta patranda, & vitanda turpia: & in hac acceptione erit optimè Lex naturalis. Neque enim satis concipio, quomodo lex naturæ dici possit *ratio imperantis Dei*, nisi accipiatur pro lumine naturaliter indito a Deo, significante Voluntatem ipsius modo dicto.

cto. Lex enim naturalis non consideranda est in ipso Deo, in quo sanè importat actum divinæ Voluntatis directum a judicio rationis, prout supra attigimus: sed consideranda est in hominibus, in quorum mentibus inscripta dicitur a sacris litteris. Hominibus autem quęnam *ratio imperantis Dei* insculpta est, præter lumen jam dictum Intellectus? Vitiosam itaque puto Hobbesii, ac pestiferam sententiam: habito nimirum respectu ad objecta per dictamen rationis exhibita: quæ quidem nec veram honestatem sapiunt, nec divini supremi domini Voluntatem proponunt.

Acatholicorum de lege naturali sententiæ.

IV. EX Recentioribus verò Juris naturalis Scriptoribus plerique in stabiliendis principiis *Cognoscitivis*, ut dicunt, operam posuere, parum de ipsa Legis obligantis natura solliciti. Sic Pufendorfius De J. N. & G. *l.* 1. *c.* 6. §. 18. definiens legem naturalem, ait „ est, quæ cum rationali, & sociali natu„ ra hominis ita congruit; ut humano generi honesta, „ & pacifica Societas citra eamdem constare neque„ at: aut, si mavis, quæ bonitatem velut naturalem, „ seu utilitatem ex nativa sua efficacia in ordine ad „ genus humanum in universum habet „ Hæc autem tota descriptio est non *Legis naturalis* propriè, ut patet, sed potiùs Finis naturæ ipsius humanæ, quem respicit Principium cognoscitivum Juris naturalis. Et juxta hanc intelligentiam ipsemet *l.* 2. *c.* 3. §. 15. ait „ Fun„ damentalis lex naturæ isthæc erit: cuilibet homini, „ quantum in se, colendam, & conservandam esse „ pacificam adversus alios Socialitatem, indoli, & sco„ po generis humani in universum congruentem „ Richardus etiam Cumberland non alio sensu accipere videtur legem naturalem, quando illam definit in Tract. Philos. *c.* 5. §. 1. „ Lex naturalis est propositio clarissimè „ indita menti ex natura rerum consequenter a Vo„ luntate Causæ primæ. Quæ propositio indicat actio-

„ nes

„ nes ad bonum commune Agentium rationalium con-
„ ducentes : quas præstitas præmia, neglectas pœnæ
„ naturaliter sequuntur, prout exigit Entium rationa-
„ lium natura „ Nimirum hic Auctor finem complectitur naturæ totius rationalis, ex quo principia omnia utique naturaliter indita deducit. Sed *de Principio* hoc *cognoscitivo* legis naturalis dicam infra.

De legis naturalis definitione sine ulla ad Deum relatione.

V. Unum hìc adnoto: Iis omnibus, qui legem naturalem, seu *principium*, ut dicunt, *essendi* legis naturalis in pluribus, iisque naturalibus præceptis reponunt, non esse revera solidam cum nostra sententia controversiam. Siquidem omnia naturalia præcepta unum dicuntur componere Jus naturale, adeoque unam legem naturalem: possunt enim uniri in uno fine, & in uno etiam Auctore, seu Legislatore, & in uno modo vel vitandi malum, quia malum est, vel præcipiendi bonum, quia honestum, ac necessarium est. Quare congeries præceptorum naturalium ad moralem unitatem reduci potest. Posset autem difficultas inveniri, si nulla in præceptis illis naturalibus haberetur relatio ad Deum, supremum scilicet naturæ totius curatorem, & gubernatorem. Siquidem, sublatâ penitus hac relatione, vel implicita in intrinseca actuum honestate, & turpitudine, vel explicita in ipsa legis naturalis natura, jam eo ipso non remaneret in peccato nisi ratio a Philosopho morali considerata, ut ait *D. Th.* 1. 2. *q.* 71. *ar.* 6. ad 4. scilicet, *secundum quod contrariatur rationi*; non verò *secundum quod est offensio contra Deum*, quod consideratur a Theologis: & consequenter dari posset peccatum merè philosophicum, quod scilicet patraretur quidem *contra regulas, quibus homo se conformare teneretur*: Sed, quoniam regularum obligatio aliunde conciperetur, quàm a natura, & a supremo auctore, & gubernatore na-

turæ

turæ consequenter præscinderet; idcirco posset nullam habere divinæ offensæ rationem: adeoque nec habere, nisi externam, philosophicam malitiam. Hoc autem falsum esse, constat ex proposit. damnata. Sed hìc locus postulat, Catholicos nostros J. N. Scriptores admonere; ne scilicet, ex eo, quod nonnullis Juris Naturæ Professoribus, Acatholicis quidem, displiceat principium aliquod ceteroqui naturale, sed lumine fidei regulatum; dicant propterea, principium illud esse justę reprehensionis meritum; sed potiùs ut conentur rem ipsam ad rectam etiam rationis trutinam revocare. Hinc Pufendorfiana Legis definitio: *Decretum, quo Superior sibi subjectum obligat, ut ad ipsius præscriptum actiones suas componat*. Erit utique reprehensione digna; non quidem quòd Deum Legis Naturæ Auctorem adstruat, & consequenter principium activum obligationis saltem perfectæ legis naturalis esse Dei voluntatem (quemadmodum docto cuidem Scriptori visum est); sed quòd manca sit, utpote iniquo etiam cuilibet decreto conveniens, ut supra posuimus. Similiter Cocceji, & Heineccii Legis naturæ definitio: *Complexum regularum ab ipso Deo immortali humano generi per rectam rationem promulgatarum*, nec erit reprehendenda ob expressam Dei præcipientis mentionem, quæ citiùs inde laude digna erit: verùm quòd nullum profert discrimen inter præcepta, & consilia, quæ etiam dici possunt regulæ a Deo hominibus promulgatæ, ut patet, & tamen ex Fide distinguere illa oportet: quemadmodum Polemici contra Heterodoxos tuentur, & videre licet ap. Bellarm. *l. de Monach. a c. 7. Suar. tr. de Relig. l. 1. a c. 6.* Neque tandem Grotii, aliorumque Scholasticorum doctrina de legis naturalis definitione a docto Auctore Catholico dici debet, jure reprehendenda, quòd adstruat, actionibus jure naturali præscriptis inesse naturalem honestatem, aut turpitudinem ex se ipsis. Hoc enim juxta saniora Catholicorum dogmata videtur compertum. Erit autem ali-
quà

quà reprehensione digna legis naturalis definitio „ Congeries regularum, ad quas actiones liberas homines „ componere obligantur, naturali ratione cognita, atque perspecta „ Siquidem, exclusâ intrinsecâ in actibus honestate, vel turpitudine, & nullà habità supremi naturæ Gubernatoris mentione, peccato merè philosophico via sterneretur: obligatio enim posset aliunde juxta hujusmodi principia, quàm a Deo, oriri in actibus illis.

UNDE HABEAT VIM OBLIGANDI LEX NATURALIS?

VI. IN obligatione Legis naturalis ex dictis constat, totam vim oriri a lege æterna Dei, cujus Voluntatem Lex naturalis innuit: Quòd verò adeo obliget, ut, præcisà etiam legis supernaturalis cognitione, obliget in conscientia, & transgressorem æternà pænà puniat: est certum de fidę, ut patet ex illo ad Rom. 2. „ *Quicunque sine lege* (utique scripta) *peccaverunt, sine lege peribunt* „ scilicet, quia naturalem legem violàrunt: de qua subdit: „ *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter, quæ legis sunt, faciunt* &c. *Testimonium reddente illis conscientia ipsorum* „ Hoc autem in hypothesi culpæ gravis, ut puta in materia gravi, & necessaria ad Caritatem Dei, vel Proximi, atque adeo ad Felicitatem humanam consequendam. Neque obstat, quod nec ratio naturalis, nec lex naturalis ostendat hanc pænam: quia lex hæc naturalis, etsi prout est in nobis, non ostendat hanc pænam; prout est in Deo tamen, ubi nimirum est Voluntas divina directa ratione, hanc pænam repræsentat: & hoc sufficit ad illam subeundam, si semel Homo efficiat actum tali pæna dignum, licèt meritum suæ transgressionis ignoret. Obligatio autem hæc ex vi legis naturalis specialis est: & in ordine ad malum vitandum supponit etiam, ut diximus, quamdam intrinsecam obligationem debitam ipsi Naturæ: unaquæque enim res quodammodo sibi debet, ut nihil faciat suæ ipsius naturæ dissentaneum.

DE

DE PERPETVITATE LEGIS NATVRALIS.

XIII.

„ LEx naturalis per ſeipſam deſinere non po-
„ teſt, vel mutari, neque in univerſali,
„ neque in particulari, manente natura ratio-
„ nali cum uſu rationis, & libertatis.

„ Ita ex D. Th. 1. 2. q. 94. ar. 4. & 5. & q.
„ 100. ar. 8. & 2. 2. q. 66. ar. 2. ad 1. & q. 104.
„ ar. 4. ad 2. ex Auguſt. l. 83. quæſt. q. 53. & lib.
„ de vera relig. c. 31. & l. 1. de lib. arb. c. 6. *Tum:*
„ *Hoc Jus naturale vel conſideratur in Deo,*
„ *vel in homine: prout eſt in homine mutari non*
„ *poteſt, quia eſt intrinſeca proprietas neceſſariò*
„ *fluens ex tali natura, qua talis eſt, vel [ut*
„ *alii volunt] eſt ipſa rationalis natura. Ergo*
„ *repugnat, manente tali naturà aptà ad uten-*
„ *dum ratione, auferri legem naturalem. Si ve-*
„ *rò conſideretur hæc lex, ut eſt in Deo; ſupra*
„ *oſtenſum eſt, non poſſe auferri neque a judicio*
„ *divini Intellectùs, neque a Voluntate, qua ve-*
„ *lit vel talia bona præcipere, vel talia vitare:*
„ *habita nimirum ratione ad Gubernatorem na-*
„ *turæ rationalis.* „ De leg. l. 2. c. 13. n. 2.

LEGIS NATURALIS IMMUTABILITAS.

I. AD pleniorem Legis naturalis cognitionem nonnullæ ſuperſunt explicandæ legis ipſius proprietates. Has inter potiſſima eſt ejus firmitas & immutabilitas. Poſſet autem in lege fieri mutatio vel ex

eo, quòd ipsa de se deficeret quasi ab intrinseco: si scilicet ex utili fieret noxia, aut ex rationabili fieret irrationabilis; vel virtute alicujus agentis habentis potestatem. Jam posita propositio de primi generis mutatione procedit. Tota autem rationis vis in eo innititur, quòd nimirum lumen intellectùs, quod naturaliter est in homine, in præsenti Providentia repræsentet necessariò rem *honestam*, non modò ut convenientem naturæ rationali, sed etiam ut præceptam; & *inhonestam* non modo ut dissonam, sed etiam ut vetitam a Supremo Legislatore, seu Gubernatore naturæ rationalis. Ergo ubi semel immotum manet lumen Intellectùs, & immotæ manent objectorum naturæ (prout nimirum debent); in isto casu, quemadmodum lex æterna Dei manebit immota vel præcipiens, vel vetans; ita lumen intellectùs repræsentabit constanter vel præceptum, vel prohibitionem. Præceptum, pro circumstantiis determinatis, prohibitionem verò pro quacunque circumstantia juxta naturam rei ipsius, & objecti.

De Honestate mutabili, vel immutabili rei.

II. Atque ex postremis hisce verbis patet, quomodo procedat obligatio legis naturalis circa rem aliquam positivè honestam. Si enim rei honestas est *omnino immutabilis*, ut est puta *Obsequium erga Deum*; in hoc casu nunquam erit circumstantia, oppositum permittens ex lege naturali: licèt erit circumstantia vel præscindens, vel præcipiens, ut infra dicemus. Si verò rei honestas *mutari potest*, quòd alligata sit circumstantiis mutabilibus; in hoc casu lex naturalis respicit rem illam uno modo, quando est honesta, alio modo quando est inhonesta: primo modo, ut præcipiens; secundo modo, ut prohibens. Quare lex naturalis eadem manet præcipiens honesta, vetans autem turpia. Quænam autem hæc sint, dictamen rationis ostendit.

III. Con-

QUID ALII OPINENTUR DE HAC LEGIS IMMUTABILITATE?

III. Constantiam hujus legis habemus a Lactantio assertam *lib.6. de vero cultu c. 6.* ubi etiam Cicer. sententiam *lib. 3. de Rep.* citat. „ Est quidem „ vera Lex, recta ratio naturæ congruens, diffusa in „ omnes, constans, sempiterna, quæ vocet ad officium, „ jubendo; vetando, a fraude deterreat: quæ tamen „ neque probos frustra jubet, aut vetat; nec impro- „ bos jubendo, aut vetando movet. Huic legi nec pro- „ pagari fas est, neque derogari ex hac aliquid licet, „ neque tota abrogari potest. Nec verò aut per Sena- „ tum, aut per Populum solvi hac lege possumus. „ Nec erit alia lex Romæ, alia Athenis, alia nunc, „ alia posthac: sed & omnes Gentes, & omni tem- „ pore una lex & sempiterna, & immutabilis con- „ tinebit: unusque erit communis quasi magister, & „ imperator omnium Deus: ille legis hujus inventor, „ disceptator, lator, cui qui non parebit, ipse se fu- „ giet, ac naturam hominis aspernabitur: hoc ipso „ luet maximas pænas, etiamsi cetera supplicia, quæ „ putantur, effugerit „ Hanc etiam immutabilitatem heterodoxi etiam Juris naturalis Scriptores affirmant. Pufendorfius de J. N. & G. *l. 2. c. 3. §. 5.* ait „ Posi- „ tà rerum, & humanæ naturæ constantiâ, etsi ex be- „ neplacito divino illa ab initio sic formata fuerit; „ lex naturæ firma, & immota persistit „ Quomodo autem firmitas hæc concipiatur, si nulla sit intrinseca rebus honestas, aut turpitudo, est non levis utique contra Pufendorfium difficultas: quam fortasse meliùs infra explicabimus.

DE LEGIS NATURALIS FIRMITATE

XIV.

„ NOn potest Deus dispensare in aliquo præ- „ cepto naturali, sed mutare materiam

„ ejus

„ ejus, vel circumſtantias, ſine quibus præce-
„ ptum ipſum naturale non obligat ex ſe, &
„ abſque diſpenſatione. *Suar. De leg. l. 2. c. 15.*

„ *Si præceptum eſt naturale, ut tale eſt, ſe-*
„ *quitur per conſequentiam neceſſariam ex prin-*
„ *cipiis naturalibus. Ergo non poteſt magìs di-*
„ *ſpenſari in illo, quàm in ipſis principiis. Con-*
„ *ſequentia patet, quia omnis falſitas, vel de-*
„ *fectus in concluſione redundat in falſitatem,*
„ *vel defectum, aut mutationem principii. An-*
„ *tecedens verò patet, quia ſi non ſequitur ne-*
„ *ceſſariò ex principiis naturalibus: ergo non*
„ *obligat ex vi ſolius rationis, & diſcurſus: er-*
„ *go non eſt merè naturalis obligatio. Declara-*
„ *tur tam in affirmativo, quàm in negativo præ-*
„ *cepto: Quia ſi præceptum affirmativum non*
„ *ſequitur neceſſariò ex principiis naturalibus:*
„ *ergo actus, quem præcipit, non eſt ſimpliciter*
„ *neceſſarius ad honeſtatem morum ex vi ſolius*
„ *rationis: ergo nec eſt præceptus, nec ſub obli-*
„ *gatione naturali, niſi accedat aliqua Volun-*
„ *tas, quæ inducat neceſſitatem. Unde e contra-*
„ *rio nec omiſſio talis actùs erit per ſe, & in-*
„ *trinſecè mala in aliqua opportunitate, vel cum*
„ *aliquibus circumſtantijs. Nam ſi pro aliquo*
„ *tempore, vel occaſione habet illam intrinſecam*
„ *malitiam, non verò pro aliis; certe pro illa erit*
„ *præceptum naturale obligans ad talem actum,*
„ *& non pro aliis; & ita ſtante illa occaſione*
„ *cum omnibus circumſtantijs, non poterit præ-*
„ *ceptum non obligare: quòd ſi mutetur occaſio,*
„ *& circumſtantiæ: tunc deſinere poterit obliga-*

„ *tio, non tamen per dispensationem, sed quia*
„ *hæc est natura præcepti affirmativi, ut obliget*
„ *semper, & non pro semper. Si verò præceptum*
„ *est negativum; ut sit naturale, oportet, ut pro-*
„ *hibeat rem, quia mala est: atque adeo ut per*
„ *se, & intrinsecè est mala; alioqui non erit*
„ *præceptum naturale, quod non facit, sed osten-*
„ *dit malitiam actus prohibiti. Nam si actio ex*
„ *se talis non est, necessaria erit aliqua Volun-*
„ *tas, per quam fiat mala* „ Ibid.

De multiplici Præceptorum J. N. genere.

I. NE in æquivocatione versemur, status propositionis est, non posse Deum efficere, ut actiones illæ, puta, quæ per legem Decalogi prohibentur, malæ non sint ullo modo, ita ut nec per legem ostensivam naturalis rationis vetentur ut malæ. Dantur siquidem tria Præceptorum naturalium genera: aliud præceptorum universalium, quemadmodum, *Malum non est faciendum*, *Bonum est prosequendum*: & de his præceptis nemo sanæ mentis dubitat, non posse dispensationem suscipere. Aliud continet conclusiones quasdam immediatas, & dictis principiis intrinsecas, ut *Præcepta Decalogi*. At de hoc præceptorum genere sustinent nonnulli fieri posse, atque adeo factam a Deo dispensationem. In tertio genere sunt alia præcepta multo magìs remota a primis principiis, & a præceptis Decalogi. De quibus etiam propositio Suarezii procedit.

De multiplici in divinis attributis ratione.

II. UT probè intelligatur, quid sit *Dispensatio* in hoc loco, oportet distinguere in Deo varias ratio-

tiones. Est enim Deus *Supremus Legislator*: unde habet, ut possit nova, & varia præcepta imponere: est etiam *Supremus Dominus*, qui potest dominia mutare, vel concedere: est item *Supremus Judex*, qui potest punire, vel unicuique reddere, quod ei debetur. Jamvero *Dispensatio* propriè ad Deum sub prima consideratione pertinet, quia ejusdem est potestatis tollere, & condere legem. Itaque ut intelligatur Deus dispensare, oportet, ut, utendo sola illà jurisdictione, & non adjungendo potestatem dominativam, per quam res ipsas immutet, licere faciat, quod antea non licebat. Nam si per dominium suum mutet humanum, hoc non erit dispensare, sed mutare, & tollere materiam legis. Quoties ergo Deus facit licitum actum, qui jure naturæ videbatur prohibitus, nunquam id facit ut purus Legislator, sed utendo alià potestate; & ideò non dispensat.

An Deus unquam in Lege naturæ dispensaverit?

III. Quare in exemplis, quæ de hac divina dispensatione producuntur, posito usu divini dominii in materiam illam legis, factum est, ut non permanerent illæ eædem res, ac erant antea, seu quæ intrinsecam habebant vel honestatem, vel inhonestatem. Et idcirco illas sic immutatas lex naturalis non, ut antea, respiciebat. Voluntas itaque divina non intrinsecam immutavit rei ipsius honestatem (quæ quidem independens ab illa est) sed, circumstantias rei immutando, aliam loco illius rem substituit, cum alio scilicet honestatis respectu. Nobis autem, rei circumstantias a divino dominio immutatas non introspicientibus, visa est eadem res, ac erat antea: adeoque sub eadem honestatis ratione. Sed mentis nostræ infirmitati vertendum hoc: & juxta traditam doctrinam reformandæ sunt putatæ hujus dispensationis Ideæ.

De Pufendorfii in suis Principiis inconstantia.

IV. Atque hæc quidem optimè descendunt ex positis intrinsecæ rerum honestatis principiis. At non video, cur Pufendorfius de J. N. & G. *l.* 2. *c.* 3. §. 5. ad nostra hæc principia confugerit, exempla illa divinæ dispensationis explicaturus „ Facilè responsio patet ad illa exempla, ex quibus aliqui colligere „ volunt, quasi Deus de lege naturæ dispensaverit, dum „ Abrahamum jussit mactare Filium: Israelitas subducere „ re Ægyptiis vasa aurea, & argentea. Deo quippe „ tanquam supremo omnium Domino longè eminentius „ est Jus in suas Creaturas, quàm homini in hominem „ naturà sibi æqualem. Igitur propriè non est dispensatio „ de lege naturæ quando homo per expressum „ Dei mandatum exsequitur Jus Dei in homines, tanquam „ nudum ipsius instrumentum Conf. Grotius *l.* „ 1. *c.* 1. §. 10. Ubi arbitror, neminem fore tam simplicem „, qui crediderit, quando objectum fuerit mutatum „, aut circumstantiis variatum, in lege accidisse „ aliquam mutationem. Nam quod creditum Creditor „ Debitori acceptum retulit, non amplius comprehenditur „ sub illa lege: Creditum est restituendum „, quia creditum esse desiit. In illo autem exemplo „, quando deponentis bona Fisco addicuntur, neque „ lex, neque objectum legis mutatur. Lex enim „ ita propriè se habet: Depositarius rem acceptam „ debet restituere ei, qui rem suam deposuit, aut qui „ in ejus successit. Sic igitur hæc lex non pertinet ad „ furem, quia res deposita non est ipsius: neque ad „ deportatum, quia in dominium ejus Fiscus successit „ Non video inquam cur principiis Suarezii, & fermè iisdem verbis, ac Suarez *de leg. l.* 2. *c.* 15. *n.* 20. explicuerit proposita exempla? Citat ipse Grotium, qui sanè ibi sustinet, „ Jus naturale esse etiam per divinam „ potentiam immutabile. Sicuti impossibile est ipsi Deo „ efficere, ut *bis duo* non sint *quatuor*: ita nec est ipsi

„ pos-

„ possibile efficere, ut quæ actio in se, & naturâ suâ „ mala sit, talis non sit „ Et num. sequente explicat „ „ deceptionem illam aliquorum minus acutè cernen- „ tium in Jure naturali, ubi aliquid putant in lege ipsa „ immutatum, cùm non nisi in objecto, mutationi ce- „ teroqui obnoxio accidit „ Affert exemplum Credi- toris respectu Debitoris, quem usurpavit Pufendorfius: & resolvit per supremum Dei Dominium in res ipsas exempla illa dispensationis. Utique bene etiam proce- dit hæc explicatio in Grotii sententia, admittentis sci- licet intrinsecam rebus ipsis honestatem.

At Pufendorfius, qui de J. N. & G. *l*. 1. *c*. 2. §. 6. re- prehendit Grotium de hac eadem sententia in eodem lo- co, scilicet *l*. 1. *c*. 1. §. 10. his verbis „ Unde apparet, „ non satis expendisse hanc rem Grotium de J.B. & P. „ *l*. 1. *c*. 1. §. 10. dum inter illa, ad quæ divina se poten- „ tia non extendit, eo quòd contradictionem invol- „ vant: refert malitiam quorumdem actuum huma- „ norum. Equidem non possunt non bis duo esse „ quatuor, quia bis duo & quatuor, sunt unum, „ & idem, vocabulis tantum differunt, aut mo- „ do concipiendi: manifestissima autem contradictio „ est, idem simul esse idem, & non esse idem. At talis „ sanè contradictio non adparet in actibus juri naturæ „ adversantibus „ Et quidem suis principiis cohærenter Pufendorfius hìc ratiocinatur: Siquidem ex ipso hìc „ Honestas moralis, & turpitudo oritur a convenien- „ tia, vel disconvenientia cum lege; lex verò est jus- „ sum Superioris, seu Dei: (*& quidem ut habet l*. 1. *c*. 1. „ §. 4.) penes quem tanquam Creatorem fuit, liberta- „ tem voluntatis certis limitibus circumscribere, & „ reluctantem, intentato aliquo malo, versus eam, *quam* „ *ipse vult*, partem flectere. (*Hinc sequitur consequenter* „ *quemadmodum, habet l*. 1. *c*. 1. §. 23.) Entia moralia „ uti impositioni (*scilicet ex placito Dei*) suam debent „ originem; ita ab eadem stabilitatem quoque, aut mu- „ tationes sortiuntur: & ubi ista velut cessaverit, ipsa „ simul evanescunt: non secus atque extincto lumine

 „ um-

„ umbra ſimul diſparet. Et quidem *quæ divina ex im-* „ *poſitione orta ſunt*, *non niſi divino arbitrio iterum* „ *tolluntur* „ Quæ quidem verba clariſſima ſunt, & clariſſimè oſtendunt, *non dari contradictionem* in eo, quod Potentia divina ſe extendat ad honeſtatem actuum humanorum. Sed hìc adverſus Pufendorfium ſubſumo: Si honeſtas quælibet actuum humanorum ex divina libera voluntate exiſtit, & ab ipſa liberè poteſt auferri, & quidem ut ait *cit.* §. 23. „ ipsà rerum ſubſtantia phyſicà „ haud quidquam immutatà „ jam eo ipſo poterit *actus honeſtus ex divino placito reddi inhoneſtus*, & *contrà*, ſaltem pro aliquo caſu: ſicuti etiam poſſet pro aliquo caſu *ab actu honeſto tolli ex divino arbitrio honeſtas*. Ergo in exemplis illis juxta principia modò dicta cenſeri poſſet, ita factum a Deo. Atqui ipſemet Pufend. aſſerit *l.* 2. *c.* 3. §. 5. hoc fieri a Deo minimè poſſe: ait enim „ Poſtquam a Deo creatus eſt homo, animal quod „ citra obſervationem legis naturalis ſalvum eſſe ne- „ quit; inde haud quidquam fas eſt credere, eumdem „ velle legem naturæ tollere, aut immutare, quam- „ diu naturæ humanæ nullam mutationem infert. A- „ deoque poſità rerum, & humanæ naturæ conſtantià, „ etſi ex beneplacito divino illa ab initio ſic formata „ fuerit, lex naturæ firma, & immota perſiſtit. „ Et idcirco exempla illa juxta noſtra principia explicat. Poſſet igitur Deus mutare, & non poſſet. Hæc autem quì ſecum cohærent? Illud hìc repetendum eſt, quod ajebat Leibnitius in Epiſt. illa contra ipſum Pufendorfium ad Molan. Abatem „ Mirum eſſet, virum acutum ſe- „ cum adeò pugnare potuiſſe; niſi ſciremus, facilè e- „ venire paradoxa tuentibus, ut, prævalente ſenſu com- „ muni, ſui dogmatis obliviſcantur.

DE

DE PRINCIPIIS COGNOSCITIVIS LEGIS NATURALIS.

XV.

PRincipium cognoscitivum legis naturalis habens rationem finis seu regulæ actuum humanorum est hoc: „ Quod est necessarium ad felicitatem, seu beatitudinem naturalem homini sive in particulari, sive in communi assequendam, illud est Legis naturalis præceptum: quod verò est minus necessarium, est levius præceptum. *Suar.* 1.2. *disp.* 16.

„ *Naturà suà homo tendit ad naturalem beatitudinem sive in particulari, quæ dicit suarum facultatum perfectionem; sive in communi, quæ importat aggregationem omnium bonorum. Ergo omne id, quod necessarium est ad prædictam beatitudinem naturalem consequendam, est legis naturæ præceptum; quod est minus necessarium, est levius præceptum* „ Ibid. sect. 1. n. 1. & 5.

XVI.

PRincipium proximè cognoscitivum honestatis moralis est „ actuale judicium mentis dictans objecti convenientiam cum natura rationali, vel disconvenientiam modo dicto.

XVII.

PRincipium proximè cognoscitivum legis naturalis est „ actuale Judicium mentis repræ-

„ sentans objectum vel ut præceptum, vel ut
„ vetitum a Supremo auctore, & Gubernatore
„ naturæ rationalis. *Suar.* 1. 2. *tr.* 3. *disp.* 12.
Sect. 3.

„ *Ratio* D. Th. 1. 2. q. 19. ar. 3. *est optima:*
„ *Voluntas pendet ex ratione ut ostendente ob-*
„ *jectum, & ideo necessaria est ratio, quæ os-*
„ *tendat: objectum honestum, ut Voluntas sit ho-*
„ *nesta. Item Voluntas est potentia cæca; indi-*
„ *get ergo dirigente, & gubernante, ut rectà*
„ *tendat: hoc autem non est nisi recta ratio, quæ*
„ *hoc præstat per judicium conscientiæ: Quo circa*
„ *si hoc judicium certum sit; non est dubium,*
„ *quin in suo genere sufficiat ad honestatem vo-*
„ *luntatis: neque enim aliquid amplius ab ho-*
„ *mine requiri potest, cum & objectum proposi-*
„ *tum sufficiens sit, ut supponitur, & modus*
„ *etiam proponendi sit perfectus, quantum ab ho-*
„ *mine præstari potest* „ Ibid. n. 1.

„ *Ut Conscientia obliget, necessarium est,*
„ *ut in objecto obligationem proponat ita, ut non*
„ *solum indicet, aliquid esse bonum; sed etiam*
„ *necessarium ad honestatem. Potest enim obliga-*
„ *re vel ad omittendum, vel ad faciendum: &*
„ *ad hoc ex parte objecti satis est, ut contrarium*
„ *proponat tanquam malum: quia omne malum*
„ *cavendum est naturà suà, & vitandum. Vel*
„ *potest obligare ad aliquid faciendum, idque*
„ *dupliciter: scilicet vel quoad exercitium actus,*
„ *& necesse est, ut judicem me teneri hic, &*
„ *nunc ad hoc faciendum; vel quoad specificatio-*

„ *nem*

„ *nem tantum, ut si judicem, quamvis non te-*
„ *near orare v. g.; tamen si orare velim, debere*
„ *orare attentè, vel alio modo. Et tunc etiam*
„ *necesse est, ut illam conditionem proponat tan-*
„ *quam necessariam ad honestatem. Ratio gene-*
„ *ralis est, quia conscientia [seu Judicium hoc*
„ *mentis] non obligat, nisi ut applicans legem*
„ *[nimirum ut repræsentans legem] seu obli-*
„ *gationem, quæ ex objecto nascitur. Ergo ne-*
„ *cesse est, ut proponat objectum, ut inducens*
„ *obligationem, vel ex se, vel ex Superioris man-*
„ *dato* „ Ib. sect. 4. n. 2.

DE VARIA ACCEPTIONE PRINCIPII COGNOSCITIVI J. N.

I. NIhil adeò frequenter apud Juris naturalis Scriptores invenire licet, quàm *Principia cognoscitiva* Juris naturalis. Quid autem eo nomine intelligant, si Aliquos consulas, puta Thomasium *Instit. Jur. div. l.* 1. *c.* 4. Ludovici *Dub. circa Jus nat.*; audies, eos intelligere *Propositionem sub qua, & ex qua reliqua præcepta comprehendantur, & inferantur*: si Alios apud Genuens. de *Princip. Jur. nat. Præf. & cap.* 8. interroges; accipies, ea esse a *naturæ propensionibus, quæ tamen non insint illi a qualitatibus, & vitiis naturæ humanæ adventitiis, sed a proprietatibus insitis, & essentialibus*, seu a vi quadam innata. At, si attentè ab Auctoribus ipsis statuta Principia cognoscitiva expenderis, utrumque noveris ab ipsis intelligi; & naturalem veluti quemdam actum, & eam naturalem inclinationem, ut inde cetera naturalia præcepta deduci possint. Hinc illud Pufendorfii De J. N. & G. *l.* 2. *c.* 3. §. 14. „ Nobis nulla via propior videtur, & ma-
„ gis adposita ad investigandum Jus naturale, (seu, ut
„ ex loco ipso apparet, *Principium cognoscitivum Ju-*

„ *ris*

„ *ris naturalis*); quàm ipsam hominis naturam, con-
„ ditionemque, & inclinationes accuratiùs contem-
„ plari: „ Postquam verò §. 15. sequenti statuit fundamentalem legem naturalem, scilicet *Socialitatem*: statim, ut ostendat inde erui præcepta omnia naturalia, subdit: „ omnia, quæ ad istam socialitatem necessariò
„ faciunt, jure naturali præcepta, quæ eamdem tur-
„ bant, aut abrumpunt, vetita intelligi „ Eodem fermè modo ratiocinantur Grotius, Heineccius, Cumberlandus, aliique. Quamobrem illud erit optimum *Juris naturæ cognoscitivum principium*, ad quod consequendum omnia dirigantur naturalia præcepta, & a quo certo quodam modo dependeant.

De Principio proxime' cognoscitivo.

II. HÆc igitur cùm ita sint, non unum tantùm placuit cognoscitivum Principium statuere, sed duplex pro duplici quidem acceptione;&proximum principium cognoscitivum alterum dedimus pro *Honestate morali*,alterum pro *Lege ipsa naturali*,& quidem juxta posita superiùs a Suarez.Illud hìc præ oculis habuimus, ut nimirum tale esset utrumque,& ex quo omnia possent deduci particularia honestatis moralis principia, & particularia etiam legis naturalis præcepta. Sanè ut de *proximo Principio* loquamur: nullum dari potest aliquod magìs proximum ad cognoscendam honestatem moralem Criterium, vel nulla clarior ad dignoscenda legis naturalis præcepta regula, magìsq: intima, ac ubique præsens, quàm actuale prudens Judicium, sive repræsentans convenientiam cum natura rationali, sive exhibens Voluntatem supremi Conditoris, ac Moderatoris naturæ rationalis? Quæcunque enim ab hoc judicio præscindunt, etsi revera coram Deo ad legem naturalem,vel ad moralem spectent honestatem;nunquam ad principium ipsorum cognoscitivum referentur: & contrà, ubi semel sub hoc judicio repræsentantur, vim suam exerunt. Sive ergo præcepta naturalia velimus di-

distinguere communi illa ex parte Personarum distinctione, scilicèt circa Deum, circa Proximum, circa Seipsum; sive per Virtutes, ut Justitiæ, Caritatis, seu amoris naturalis &c. sive in ordine ad Intellectum, nam quædam sunt per se notæ, & in se, & respectu omnium hominum, ut sunt universalissima præcepta; alia in se per se nota, ac immediatè, non tamen quoad nos, quamvis respectu Sapientum possint esse talia, ut sunt aliqua Præcepta singularum virtutum, & præcepta decalogi: alia verò sunt, quæ indigent discursu, ubi aliqua facilè, alia difficile cognoscuntur: In omnibus hisce divisionibus locum habet criterium a Suarezio statutum, quo scilicet in particulari dignoscam, quinam actus sint hìc, & nunc ex lege naturali præcepta, vel vetita. Idem pariter aptari potest ad aliam divisionem præceptorum naturalium, quam innuit Suarez *De leg. l.* 2. *c.* 8. *n.* 4. juxta varias hominis inclinationes naturales cum D. Thoma: aitque „ Est „ homo individuum quoddam ens, & ut sic inclinatur „ ad conservandum suum esse, & ad suam commoditatem: Est etiam ens corruptibile, seu mortale, & „ ut sic inclinatur ad conservationem speciei, & ad actiones propter illam necessarias: tandem rationalis „ est, & ut sic capax immortalitatis, & spiritualium „ perfectionum, & communicationis cum Deo, ac Societatis cum rationalibus Creaturis. Lex ergo naturalis perficit hominem secundùm omnem inclinationem suam, & ut sic continet varia præcepta, temperantię, vel fortitudinis secundùm primam inclinationem; castitatis, & prudentię quoad secundam; „ religionis, Justitię &c. quoad tertiam. Nam hæ „ omnes propensiones in homine spectandę sunt, quatenus aliquo modo determinatę, & elevatę per gradum rationalem. Nam si considerentur ut merè sunt „ naturales, vel animales; potiùs frænandę sunt ad „ virtutem assequendam, ut dixit. *Aristot.* 2. *Ethic. c.* 9. & Chrysost. hom. 13. ad Populum versus finem: „ tamen ut regulabiles per rectam rationem singulis

„ re-

„ respondent propria, & accommodata prçcepta „ Jam quemadmodum, universaliter loquendo, legis naturalis prçcepta dantur homini, ut naturales propensiones dirigat, perficiatque; ita ad statutam regulam ipsi est confugiendum, ut modum, & rationem illarum perficiendarum in particulari dignoscat. Idem de aliorum systematis dici debet, quod patet, illa referendo.

De Grotii, et Pufendorfii Principiis cognoscitivis J. N.

III. Grotius De J. B. & P. in disc. prçlim in Prolegomenis a §. 8. proponit pro cognoscitivo principio Juris naturæ *appetitum societatis pacatæ, & tranquillæ*: statuit enim Jus ipsum naturale *in quadam convenientia, aut disconvenientia cum natura rationali, & sociabili l.* 1. *c.* 1. §. 12. *n.* 1. Jam in eodem disc. §. 8. ait „ Hanc societatis custodiam humanç „ menti conformem esse fontem Juris propriè dicti „ Et confirmat hoc auctoritate Senecç *de Benef. l.* 4. *c.* 18. quem locum refert Barbeyracius in notis ad caput hoc Grotii. Tale autem principium non alio auctore quàm Deo in nobis existit: & idcirco ait Grotius *ib.* §. 3. „ tale Jus meritò Deo adscribi potest.

IV. Non absimile huic statuit Principium suum Pufendorfius, & conformitatem hanc inter hos auctores agnoscit, & fatetur Barbeyrac. in notis ad *Grot. edit. not.* 1. *ad* §. 8. ubi lectorem remittit ad ea, quç ipse ad idem Principium Socialitatis a Pufendorfio statutum in notis ad Pufendorfium dixerat. Pufendorfius verò Grotiani principii, a quo suum hauserat revera, non meminit, prout debebat: nec Grotium ipsum nominat, nisi ad aliud principium inferiùs commemorandum, & impugnandum. Quin & Mascovius egregiam Pufendorfio laudem ex hoc principio conciliare studet, nec aliquid Grotio tribuit. Jam Pufendorfius *De J. N. & G. l.* 2. *c.* 3. §. 15. Et *De offic. hom. & Civ. l.* 2. *c.* 3. §. 9. ait „ Fundamentalis lex naturç isthçc erit:

„ cui-

„ cuilibet homini, quantum in ſe, colendam, & con-
„ ſervandam eſſe pacificam adverſus alios Socialita-
„ tem, indoli, & ſcopo generis humani in univerſum
„ congruentem „ Tum explicat, quid nomine *Sociali-
tatis* intelligat „ Per Socialitatem innuimus ejuſmodi
„ diſpoſitionem hominis erga quemvis hominem, per
„ quam ipſi benevolentià, pace, & caritate, mutuàq:
„ adeo obligatione conjunctus intelligitur. Ut adeò
„ falſiſſimum ſit, eam, quam nos inſinuamus Socia-
„ litatem indifferenter ſe ad bonam, & malam ſocie-
„ tatem habere.

IMPROBATUR SOCIALITATIS PRÆDICTÆ SYSTEMA.

V. QUamvis principium hoc Socialitatis ſit a natu-
ra inditum homini, quem *animal ſociabile*
conſtituit: Unde Tullius *l.* 1. *de off. n.* 11. poſtquam
hominem ut animantium unum, & ut rationalem cum
ſuis officiis conſideravit, ſubdit „ Eademque Natura vi
„ rationis hominem conciliat homini & ad orationis,
„ & ad vitę ſocietatem: ingeneratque in primis prę-
„ cipuum quemdam amorem in eos, qui procreati
„ ſunt, impellitque, ut hominum cœtus, ac celebri-
„ tates eſſe, & a ſe obiri velit; ob eaſque cauſas ſtu-
„ deat parare ea, quę ſuppetant ad cultum, & ad vi-
„ ctum; nec ſibi ſoli, ſed conjugi, liberis, ceteriſque;
„ quos caros habeat, tuerique debeat „ quamquam, ut
dixi, hoc ſit a natura nobis conſtitutum; adhuc in eo prin-
cipio plura ſuperſunt obſcura, plura etiam deſideran-
tur. Deſiderantur ſane *officia erga Deum*, quę totius
Ethices pręcipuum eſt fundamentum, ac firmiſſimum.
Ob id Auctor reprehenſus, ſufficientem ſibi viſus eſt
attuliſſe excuſationem in *Specim. Controv. c.* 5. §. 25. &
Spicil. Controv. c. 1. §. 14. ubi ait, *hoc ſibi conſtitutum præ-
cipuè eſſe, ut officia hominum mutua, ſive erga alios
explicet*. Quàm quidem excuſationem planè futilem
homini Chriſtiano de J. N. & G. ſcribenti ipſe advertit,
atque in *lib. de off. hom. & Civ.* emendavit, addiditque
of-

officia erga Deum. Verùm egrè ex ſuo principio poſſunt ea deduci. Rurſus non videtur, hoc principium aptari commodè poſſe *actibus internis*, quos in primis dirigere debet morum Philoſophus. Inſuper hoc principium Adę non congruiſſet, ſi diutiùs ſine ſocio vixiſſet. Quid? quod aliquando videntur officia erga nos cum iis, quæ aliis debemus, collidi? Certè ea erga nos præponi debent; licèt hic Hertius queratur, *de ſocialit. J. N. princ. ſect.* 2. §. 8. multis ambagibus rem obvolvi. Quid rurſus: ſi collidantur officia majoris, & minoris ſocietatis; utrius commoda ſunt præferenda? Hoc idem advertit Maſcovius, & arbitratu ſuo litem diremit: *primum minoris Civitatis commoda, tum majoris*. Quàm magna tandem ſequentur abſurda, ſi in hac Socialitate non alia ſpectanda ſunt bona, niſi quæ Vitæ hujus curſum poſſunt perficere? Ita verò *Socialitatem* hanc ſtatuit ipſe Pufend. *J. N. Principium*; nam habet §. 6. *vel* 8. *Præf. ad lib. de Off. hom. & Civ.* „ Finem ſcientiæ Juris naturæ tantùm ambitu hujus „ vitæ includi, adeoque ea hominem formet, prout „ hanc vitam cum aliis ſociabilem exigere debeat. „ *Et in fin.* §. „ Inde J. N. ſcita ad forum dumtaxat humanum adaptantur, quod ultra hance vitam ſeſe „ non extendit „ At quàm hoc ſit Philoſopho morali Chriſtiano indignum, patet ex iis, quæ contra Pufendorfium objecit Leibnitius in Epiſt. ad Nolanum.

De Cumberlandi principio J. N. cognoscitivo.

VI. Richardus Cumberland aliam revera iniit viam ad legem hanc naturæ dignoſcendam; licèt Pufendorfius *loc. cit.* afferat „ Ceterùm a noſtra lege „ fundamentali non abit illa Rich. Cumberland *de leg.* „ *nat.* c. 1. §. 4. „ Itaque Cumberlandus legem hanc naturæ ex creaturarum rationalium fine eruendam cenſet. Tum ſubdit, Finem hominis eſſe beatitudinem, cujus naturà capax eſt. Beatitudo verò, cujus homo hic capax eſt, duo complectitur, ut animus ſine ægri-

tudine, Corpus sine dolore sit. Media autem ad hunc finem conducentia a Deo, a quo finis processit ille, præcipiuntur: & illi fini contraria item a Deo, Auctore naturalis illius finis vetantur. Præcipuum verò fundamentum ad nostram felicitatem obtinendam, quo posito, felicitas datur; quo ablato, aufertur, est mutua erga omnes benevolentia, quantum fieri potest, maxima, & communis boni studium. Ita *c.* 1. §.4. Tandem ex hac mutua benevolentia omnia Juris naturalis præcepta deducit. Sanè hoc principium non ea claudit absurda, quæ Pufendorfianum Socialitatis jam dictum complectitur.

De principio J. N. cognoscitivo Heineccii.

VII. Heineccius de J. N. & G. *l.* 1. *c.* 3. postquam §. 67. & 68. explicuit, principium cognoscendi J. N. esse debere *verum*, *evidens*, atque *adæquatum*, ac rursus plures Philosophorum sententias impugnavit, eodem ferme modo, ac Cumberlandus ratiocinari cepit, „ de eo, quod Deus velit homines fe-„ licissimos, & vera felicitas in fruitione boni, malique „ absentia consistit: vero autem bono frui non possimus, „ nisi per amorem. Inde infertur, Deum nos obliga-„ re ad amorem, eumque & principium Juris naturæ „ & ejusdem veluti compendium esse „ Sic §. 77. 79. Quoad objecta hujus amoris asserit §. 90. „ Non nisi „ tria reperimus, quibus amoris quædam officia præ-„ stare possimus, *Deum*, rerum omnium Conditorem, „ *Nos ipsos*, qui nobis sanè sumus proximi, ac deni-„ que *alios Homines*, quos nobis naturà æquales esse, „ animadvertimus „ Capite deinde 4. applicare conatur ad humanas actiones hanc normam. Utriusque hujus Auctoris Cumberlandi scilicet, atque Heineccii principium cognoscitivum videtur ad finem ipsum hominis naturalem refundi, & cum illo Suarezii, de quo infra, in pluribus convenire.

De Wolfii principio cognoscitivo J. N.

VIII. Volfius in *Phil. pract.* tradit principium universale ad Legis naturalis dignoscenda præcepta. Vult autem, naturà nos duci ad status nostri perfectionem, tum quoad ea quæ Corpus, tum quoad ea quæ animum spectant. Idcirco §. 340. hanc statuit generalem regulam „ Quæ te, statumq; tuum perfectio„ rem efficiunt, facito: ea autem, quæ te, statumq; tuum „ reddunt imperfectiorem, caveto „ Hęc autem lex naturà ipsà suadetur: siquidem ut ait *Psych. Empir.* §. 554. „ Bo„ num est, quidquid nos, ac statum nostrum inter„ num, & externum perfectiores reddit „ *Et* §. 565. „ Quidquid nos, statumq; nostrum, sive internum, si„ ve externum imperfectiores reddit, malum est „ Asserit proinde in *Phil. pract.* §. 153. „ Lex naturæ „ nos obligat ad actiones intrinsecè bonas commit„ tendas, intrinsecè verò malas omittendas „ Sunt autem, quas modò dixerat, actiones intrinsecè bonæ, aut malæ. Dignoscuntur autem ex naturali dolore, qui sequitur ea, quæ nos statumq; nostrum reddunt imperfectiores; & ex voluptate, qua afficitur qui ea curat, quæ se suumque statum reddunt perfectiores. Quare in *Phil. pract.* illud statuit principium legis naturalis cognoscitivum §. 179. „ Determinatio actionum libe„ rarum per easdem rationes finales, per quas determi„ nantur naturales, non verò per diversas, est prin„ cipium cognoscendi legum naturalium, omnisque „ Juris naturalis „

Rejicitur. Wolfii principium J. N. cognoscitivum.

IX. De hujusmodi Wolfii propositionibus jam ostendimus, quę mala sequuntur consectaria. Quoad hoc verò principium legis naturalis, fundatum videlicet in *Bono perficiente naturam* illud adnoto: optimè impugnari a Suarezio nostro *l.2.de leg. c.* 5. ubi nimi-

mirum ostendit, fusèque probat: Naturam rationalem, ut talis essentia est, non posse *nec præcipere*, *nec ostendere honestatem*, *aut malitiam*, *nec dirigere*, *aut illuminare*, *nec alium proprium effectum legis habere*. Unum profero argumentum ex *n*.8.ubi assumens, quod si ex natura ipsa, seu ex naturæ bono, aut perfectione, ut vis, (nam in idem recidunt omnia) lex naturalis esset haurienda; sequeretur „ legem naturalem non esse legem divinam, neq; esse ex Deo. Quia juxta il„ lam sententiam præcepta hujus legis non sunt ex „ Deo, quatenus necessariam honestatem habent: & „ illa conditio, quæ est in natura rationali, ratione „ cujus est mensura illius honestatis, non pendet a „ Deo in ratione, licèt pendeat in existentia. Nam „ quod mendacium *v. g.* sit disconveniens tali naturæ „ non est ex Deo, nec pendet ex ejus voluntate; imò „ ordine rationis est prius, quàm judicium Dei. Er„ go lex naturalis præcedit judicium, & Voluntatem „ Dei. Ergo non habet Auctorem Deum, sed per se „ inest tali naturæ eo modo, quo de se habet ut sit „ talis essentiæ, & non alterius „ Hoc autem non est admittendum: Nam lex naturæ verè dependet a Voluntate Dei. Unde sequitur, respectum ad bonum naturæ humanæ non honestare rem, multoque minus fundare legem.

Confirmatur nostrum J. N. proximum Principium cognoscitivum.

X. UT autem alios omittam, qui ad aliquod hujusmodi referunt Principium cognoscendi Legem naturalem, illud unum ex dictis colligo: Omnes propositionem aliquam innuere, universalem quidem, & cum natura ipsa conformem, &, si vis, a natura ipsa inditam. Sed, ut Genuensis verbis utar *de Princ. leg. nat. c.* 14. §. 13. „ Illud potius diligentiorem ope„ ram postulat: quæ sint ea, (scilicet in particulari „ dignoscenda) quæ nos perficiunt, quæ naturà ipsa „ sunt sectanda; quæ verò imperfectiores reddunt „

Atque hoc ipſum de quocunque, ſtatuto ab aliis Principio quæri poteſt. Quod ſi humanas actiones in claſſes alias genericas conferas; peto rurſum principium cognoſcitivum harum generalium claſſium? Niſi enim hoc tradas, quod cuique proximum ſit, & *immediatum*; non erit, ex definitione ipſa Heineccii, *principium cognoſcitivum utiliſſimum cuique Perſonarum generi*, quod AA. iſti jactitant. Erit autem noſtrum proximum cognoſcitivum Principium verum, evidens, adæquatum; & tale, ut ἀναλόγητοι (inexcuſabiles) ſint omnes etiam indocti, & ſubtiliori philoſophiæ non adſueti, ſi contra Jus naturæ peccaverint: quod requirit Heinec. *loc. cit.* §. 68. Rurſus eſt ab omnibus admittendum, ut patet: quod quidem de aliorum principiis cognoſcitivis non comprobatur, & patet ex Samuele Coccejo *Diſſert.*XI.*Proem.ad Grot.c.*4.§.20. ajente „ tot „ ferè extant cognoſcendi Principia, ſeu Regulæ, quot „ ſcribentium capita „ quod manifeſto ſatis indicio eſt, non tradi ab eis verum, evidens, adæquatum Principium.

Statuitur Principium J. N. cognoscitivum, habens rationem finis.

XI. SCio, omnes ferme Juris Naturalis Scriptores non negare proximam hanc, & immediatam morum regulam, quam *D. Th.* 1.2. *q.* 71. *ar.* 6. vocat *regulam homogeneam*; & præterea *aliud* ſtatuere *Juris naturalis cognoſcitivum principium*, quod potiùs habeat *rationem finis*, ad quod dirigantur omnia J. N. principia, quinimò & actiones omnes. At ſi velis hujuſmodi principium, quod *cognoſcitivum* pro libito appelles, illudque univerſaliſſimum, ad quod omnia humana in actu ſecundo referantur, & a quo deducantur omnes concluſiones J. N. ad mentem Suarez; En illud *Felicitas naturalis ſive in particulari, ſive in communi obtinenda*. Sanè Omnes felicitate trahuntur: & quandoquidem inter homines vivunt, quærunt viam ad propriam feli-

licitatem simul cum aliorum felicitate, vel citra aliorum damnum. Quare autem Omnes non sunt felices? Quia non ubi versatur *Felicitas* ab omnibus quæritur. Juvat hìc rem paulò amplius explicare. Qui ductu rationis vivunt, *in bono honesto* Felicitatem quærunt : qui sensu duce reguntur, *in bono delectabili* : qui ductu utriusque, *in bono utili*. Jam homines felicitatem naturalem in se experiri debent, nequicquam contrà inclamantibus aliis; non enim in Intellectu meo sita est aliorum felicitas, sed Unusquisque sibi felix. Hoc autem esset quærendum lumine naturali ; An *Sensus* eodem modo faciant ad nostram felicitatem, ac *Ratio*? Profectò a Sensibus orta Voluptas non semper æquè sentitur, & brevi perit, & sæpè invitis nobis mærorem ingerit. Ergo non hìc *Felicitas* reponenda, quæ sit Finis totius naturæ moralis. Si Voluptarius Epicureus posset *semper* in illo versari suæ Voluptatis momento; vix equidem naturale argumentum, spectato vitæ præsentis cursu, posset inveniri ad illius animum expugnandum. Possemus illum hortari ad Virtutis partes amplectendas argumentis ductis a bono honesto moralitatis : responderet tamen, se esse sine Virtute felicem. At experientià teste, Voluptas brevi præterit, ac in dolorem vertitur. Principium verò, ad quod naturà comparati sumus, non est, ut uno momento simus felices, sed ut majore vitæ parte simus felices, & cum majore felicitatis sensu. Non est ergo a sensibus haurienda felicitas. Hìc adhibenda est ratio, & conferenda sunt præteritæ, præsentis, ac futuræ felicitatis tempora. Videbitur sanè non Sensus, sed Ratio debere eligi. Sed quoniam plerique in suis actibus præsenti Voluptate trahuntur, nec futurum prævidentes, nec preteritum recolentes; idcirco veræ felicitati nuntium remittunt. Unde igitur in præsenti practicè dignoscam, hoc, aut illud esse necessarium ad prædictam felicitatem consequendam? Duplici vià ; alterà a posteriori ex iis, quę post aliquos nostrę facultatis actus, vel post consequutionem alicujus boni nobis obveniunt, scilicet vel

ex interno mærore, vel ex interno gaudio: alterà veluti a priori, ſcilicet, *ex auctoritate, & rectæ rationis dictamine*. Hoc itaque ſtatuto pro univerſali, primo, certo evidenti, atque adæquato J. N. principio, omnia mirum in modum congruent.

De proprietatibus Principii J. N. proxime cognoscitivi.

VII. INterea tamen nonnulla ſubdamus de proximo J.N.principio, quod eſt totius moralitatis judicium. Et quidem, quod ad rem præſentem maximè facit, Judicium hoc eſſe poteſt *certum*, ſi omnem excludat formidinem de honeſtate objecti, vel de legis præcepto: & hoc Judicium denominat conſcientiam certam. Conſcientia verò dubia dici poteſt vel *intrinſecè*, quando nimirum non habetur judicium poſitivum de honeſtate, vel obligatione objecti; vel *extrinſecè*, quando habetur quidem judicium poſitivum de honeſtate objecti, ſed adhuc datur aliqua formido de oppoſito: hæc conſcientia dici debet practicè certa; extrinſecè, & ſpeculativè dubia: ut quando quis dubitans an emiſerit votum nec ne, judicat poſitivè eſſe licitum non implere. Hoc idem contingit in Conſcientia *probabili* vel intrinſecè, vel extrinſecè. Jam, certum eſt, ſemper debere nos operari ex judicio proximo certo de honeſtate objecti: neque contra hoc judicium licet ullo modo operari. Sed hìc opportunè quærit Suarezius *l.2. tr.3. diſp.* 12. *ſect.2. n.7.* in fin. „ quomodo in re dubia, „ vel probabili poteſt fundari certitudo? Reſpondetur, „ quia non ſundatur in illo tamquam in principio, „ ſed ſolum tanquam in ſolo ſimplici termino, ſeu „ extremitate ſyllogiſmi, ex quo conficitur certum „ aliquod principium practicum in hunc, vel ſimilem „ modum: In tali dubio vel probabilitate licitum eſt, „ ſic operari: Sed hìc intercedit tale dubium, vel pro„ babilitas; Ergo licitum eſt &c. Illæ præmiſſæ non „ ſunt dubię, vel probabiles, ſed evidentes, & certę:

aut

,, aut assumunt dubium, vel probabile tanquam me-
,, dium, vel extremitatem Syllogismi ,, Sunt autem premissę illæ certę ex principiis certissimis Probabilistarum: siquidem ut fusè ostendit Gravina *Tratten. apolog. su'l Probabil. P. 1. dial. sulla conclus. 2. n. marg.* 32. qui operatur cum conscientia practicè, ac verè probabili, certus est de honestate suę operationis, licèt de ipsamet opinionis ipsius veritate non sit certus. Argumenta hìc recensere, longum esset, nec planè hujus loci; sed quandoquidem Scriptores J. N. de probabili conscientia verba faciunt; idcirco & nos summa capita argumentorum pro sententia probabili hìc proferimus. Ea autem capita ad hęc reducuntur. 1. Quia Ecclesia Probabilismum sciens, & prudens permittit, atque ideo approbat permissivè. 2. Quia Doctores antiqui licitum asseruerunt, & exemplo ad praxim licitè reduci posse demonstràrunt. 3. Quia qui illum sequitur, prudenter operatur. 4. Quia illius usus est securus in conscientia. 5. Quia ex pręcepti incertitudine, cujusmodi Probabilismo continetur, non oritur obligatio. 6. Quia consequenter deficit existentia pręcepti. 7. Quia saltem deficit sufficiens pręcepti promulgatio. 8. Quia in eo adest ignorantia invincibilis excusans a formali peccato. 9. Quia nullum existit pręceptum de sequendo Probabiliorismo. 10. Quia etiamsi existit, tamen non est sufficienter promulgatum. 11. quia in illo libertas humana in certa suę licitę operationis possessione est. 12. Quia illius usus est licitus in speculativis, unde & in practicis. 13. Quia licitus est in quęstionibus pertinentibus ad Fidem; unde & in rebus morum. 14. Quia in moralibus sufficit quęcumq: ostensio suasiva, cujuscemodi in Probabilismo reperitur. 15. Quia in incertis proprium judicium alieno submittere prudens, ac laudabile est. 16. Quia a Probabilioristis, ad quos id spectat, certo illicitus non demonstratur. 17. Denique quia ex usu Probabiliorismi multa sequuntur absurda. Horum argumentorum vim ulteriore explicatione apud AA. digno-

ex interno mærore, vel ex interno gaudio: alterà veluti a priori, scilicet, *ex auctoritate, & rectæ rationis dictamine*. Hoc itaque statuto pro universali, primo, certo evidenti, atque adæquato J. N. principio, omnia mirum in modum congruent.

De proprietatibus Principii J. N. proxime cognoscitivi.

VII. INterea tamen nonnulla subdamus de proximo J.N. principio, quod est totius moralitatis judicium. Et quidem, quod ad rem præsentem maximè facit, Judicium hoc esse potest *certum*, si omnem excludat formidinem de honestate objecti, vel de legis præcepto: & hoc Judicium denominat conscientiam certam. Conscientia verò dubia dici potest vel *intrinsecè*, quando nimirum non habetur judicium positivum de honestate, vel obligatione objecti; vel *extrinsecè*, quando habetur quidem judicium positivum de honestate objecti, sed adhuc datur aliqua formido de opposito: hæc conscientia dici debet practicè certa; extrinsecè, & speculativè dubia: ut quando quis dubitans an emiserit votum nec ne, judicat positivè esse licitum non implere. Hoc idem contingit in Conscientia *probabili* vel intrinsecè, vel extrinsecè. Jam, certum est, semper debere nos operari ex judicio proximo certo de honestate objecti: neque contra hoc judicium licet ullo modo operari. Sed hìc opportunè quærit Suarezius *l*. 2. *tr*. 3. *disp*. 12. *sect*. 2. *n*. 7. in fin. „ quomodo in re dubia, „ vel probabili potest fundari certitudo? Respondetur, „ quia non fundatur in illo tamquam in principio, „ sed solum tanquam in solo simplici termino, seu „ extremitate syllogismi, ex quo conficitur certum „ aliquod principium practicum in hunc, vel similem „ modum: In tali dubio vel probabilitate licitum est, „ sic operari: Sed hìc intercedit tale dubium, vel pro- „ babilitas; Ergo licitum est &c. Illæ præmissæ non „ sunt dubiæ, vel probabiles, sed evidentes, & certæ:

aut

„ aut assumunt dubium, vel probabile tanquam me-
„ dium, vel extremitatem Syllogismi „ Sunt autem
premisse illæ certe ex principiis certissimis Probabilista-
rum: siquidem ut fusè ostendit Gravina *Tratten. apo-
log. su'l Probabil. P. 1. dial. sulla conclus. 2. n. marg.*
32. qui operatur cum conscientia practicè, ac verè
probabili, certus est de honestate sue operationis, li-
cèt de ipsamet opinionis ipsius veritate non sit certus.
Argumenta hìc recensere, longum esset, nec planè
hujus loci; sed quandoquidem Scriptores J. N. de pro-
babili conscientia verba faciunt; idcirco & nos sum-
ma capita argumentorum pro sententia probabili hìc
proferimus. Ea autem capita ad hec reducuntur. 1.
Quia Ecclesia Probabilismum sciens, & prudens permit-
tit, atque ideo approbat permissivè. 2. Quia Docto-
res antiqui licitum asseruerunt, & exemplo ad pra-
xim licitè reduci posse demonstràrunt. 3. Quia qui il-
lum sequitur, prudenter operatur. 4. Quia illius usus
est securus in conscientia. 5. Quia ex precepti incer-
titudine, cujusmodi Probabilismo continetur, non ori-
tur obligatio. 6. Quia consequenter deficit existentia
precepti. 7. Quia saltem deficit sufficiens precepti pro-
mulgatio. 8. Quia in eo adest ignorantia invincibilis ex-
cusans a formali peccato. 9. Quia nullum existit pre-
ceptum de sequendo Probabiliorismo. 10. Quia etiamsi
existit, tamen non est sufficienter promulgatum. 11.
quia in illo libertas humana in certa sue licite ope-
rationis possessione est. 12. Quia illius usus est lici-
tus in speculativis, unde & in practicis. 13. Quia
licitus est in questionibus pertinentibus ad Fidem; unde
& in rebus morum. 14. Quia in moralibus sufficit que-
cumq: ostensio suasiva, cujuscemodi in Probabilismo
reperitur. 15. Quia in incertis proprium judicium alie-
no submittere prudens, ac laudabile est. 16. Quia a
Probabilioristis, ad quos id spectat, certo illicitus
non demonstratur. 17. Denique quia ex usu Proba-
biliorismi multa sequuntur absurda. Horum argumen-
torum vim ulteriore explicatione apud AA. digno-

ſcere licet, quam nobis in præſenti fas ſit ſupponere. Neque enim impudentiſſimam Budæi in hiſt. §. 13. calumniam hìc refellere eſt animus, ubi aſſerit „ Recentio„ res Honoratum Fabri, Terillum, Guimenium ſecu„ tos aſſerere, & publicè contendere, fas eſſe: eligere „ ſententiam vel unius viri doctrinà incliti auctori„ tate munitam, ut ut ceteroqui legi repugnantem „ neque Concinæ temeritatem in ſuo J. N. libro, ubi Budæum impugnat, aſſeritque „ Prima Probabiliſmi ca„ pita Eccleſia romana damnavit, univerſumque ſy„ ſtema communis quoque Doctorum Catholicorum „ ſententia improbat „ Utrumque fusè impugnare, eſ„ ſet Philoſophi limites excedere.

VIII. Non eodem tamen modo ratiocinandum eſt de turpitudine actus, ac de honeſtate: pro hac requiritur judicium certum, ut diximus; pro illa ſufficit hujus judicii defectus. Et licèt judicium repræſentans objectum ſit omnino falſum; ſi nihilominus invincibiliter errat, unde videatur certum; eo ipſo actus honeſtè ponitur, ſi repræſentatur ſub idea honeſti; ſi ſub idea præcepti, debet poni. Obligatio autem oritur a lege non verè exiſtente, ſed invincibiliter putata. Diverſimodè loquendum, ſi error eſt voluntarius, & vincibilis, ut ſupra diximus. In omnibus autem adverti debet, quod licèt detur aliquando judicium de turpitudine actus; adhuc ſi ex ſufficienti aliqua ratione, vel auctoritate, vel per ſufficientia principia practica, homo ſibi rationabiliter perſuadet, hìc & nunc licitè poſſe non operari juxta tale judicium ſpeculativum; in tali caſu judicium prius contemnit, aliudque in ſe efformat, & benè operabitur. *V. Suar. loc. cit. ſect. 4. &c.*

DE

DE JURE GENTIUM.

XVIII.

„ Ius Gentium non præcipit aliquid tanquam „ ex se necessarium ad honestatem: nec pro- „ hibet aliquid, quod per se, & intrinsecè ma- „ lum est vel absolutè, vel supposito tali statu, „ & conditione rerum: sed hæc omnia perti- „ nent ad Jus naturale, ac subinde in hoc sen- „ su Jus Gentium non comprehenditur sub Ju- „ re naturali „ *Suar. de Leg. l. 2. c. 17.*

„ 1. *Quia multa dicuntur esse de Jure Gen- „ tium, quæ non habent illam intrinsecam ne- „ cessitatem, ut divisio rerum, servitus, & alia, „ quæ infra videbimus. 2. Quia Jus Gentium, „ nec circa prima principia moralia, nec circa „ Conclusiones, quæ ex illis necessariò inferun- „ tur versari potest; quia omnia illa sub proprio „ Jure naturali comprehenduntur. Præcepta na- „ turalia, & quæ inde deducuntur, scripta esse „ dicuntur a Deo in Cordibus hominum, ut su- „ mitur ex Paulo ad* Rom. 2. *Præcepta autem „ Juris Gentium ab hominibus introducta sunt „ per arbitrium, & consensum illorum, sive in „ tota hominum communitate, sive in majori „ parte. Ergo quæ absolutè necessariam honesta- „ tem, & intrinsecam continent, etiamsi per „ plures illationes deducantur, debent ad Jus „ naturale spectare. Neque etiam dici debet Jus „ Gentium, quod comprehendat Conclusiones ne-*

„ *cessarias, factà aliquà suppositione. Nam mul-*
„ *ta sunt de Jure naturali, quæ non obligant,*
„ *nec locum habent, nisi aliquà suppositione fa-*
„ *ctà, ut præceptum non furandi non habet lo-*
„ *cum, nisi facta divisione bonorum, & domi-*
„ *niorum. Præceptum item parendi Dominis non*
„ *habet locum, nisi suppositâ servitute: Justitia*
„ *etiam contractuum non habet locum, nisi ex*
„ *suppositione commercii humani. Et ita sunt*
„ *plura alia, quæ manifestè pertinent ad Jus*
„ *naturale: nam ita sunt per se honesta, ut con-*
„ *traria prohibeantur quia mala, & non e con-*
„ *trario. Licèt igitur Conclusio sequatur ex Sup-*
„ *positione se tenente tantùm ex parte materiæ*
„ *præcepti, si illatio est evidens ex principiis per*
„ *se notis; talis Conclusio ad Jus naturæ perti-*
„ *net, non ad Jus Gentium* „ Ibid. n. 8. 9.

De prima Juris Gentium constitutione.

I. UT æquivocatio omnis tollatur, non est hìc sermo de *Jure Gentium*, quod Bartolus, aliique Juristæ vocant Primarium, sæu Primævum: hoc enim est ex ipso *l. ex hoc jure, ff. de Just. & Jur.* „ illud „ quod fuit eo ipso, quod Gentes esse ceperunt, na- „ turali ratione inductum absque aliqua constitutione „ Gentium „ Siquidem hoc revera est Jus naturale. Sed de Secundario, quod „ est, quo Omnes Gentes „ utuntur ex Constitutione ipsarum „ De hoc autem asseritur, non includere materiam necessariæ honestatis, aut vetare aliquid intrinsecè malum, factà qualibet suppositione, quamvis etiam ejus obligatio ad naturam reducatur longà, & difficili ratiocinatione. Atque

que hìc quidem non est sensus, quod in Jure Gentium naturalis ratio nullum habeat locum : siquidem inde inferri posset, Jus hujusmodi esse omnino irrationabiliter latum, quod est contra essentiam legis. Præterea colligitur ex *l. Omnes populi* 9. *ff. de Just. & Jure*, ubi Cajus ait ,, Quod verò naturalis ratio inter Omnes homines constituit, id apud Omnes peræque custoditur, vocaturque Jus Gentium ,, ubi Jus Gentium a ratione naturali dicitur constitui: quia Omnes homines naturali ratione ducti illud constituerunt. Quare Jus Gentium non dicitur præcisè, quia eo utantur omnes Gentes; sed quia eo utantur tanquam ejus Auctores. Non assentior idcirco Ulrico Hubero in J. N. asserenti: *posse saltem in hypothesi dari in Jure Gentium quod repugnet rationi*: nam Ratio debet quodcunque Jus constituere. Quare si in Jure etiam civili requiritur aliqua ratio, quæ Voluntatem Principis moveat; & quoad modum, specialis etiam ratio quæ considerat particulares circumstantias : multo magis in Jure Gentium, ubi præcepta sunt magìs generalia, & in eis consideratur naturæ totius utilitas, & conformitas ad prima, & universalia principia naturæ. Et idcirco potuit *D.Th. d. q.* 95. *ar.*4. appellare Juris Gentium præcepta Conclusiones aliquo modo deductas ex principiis Juris naturalis : quia ex vi naturalis discursus statim apparet convenientia, & moralis utilitas talium præceptorum, quæ homines induxit ad tales mores introducendos magìs necessitate exigente, quàm Voluntate, ut Justin. dixit.

Juris Gentium existentia contra Pufend. et Barbeyr. asseritur.

II. PRopositionem hanc aversantur, quicunque dari aliquid ex se, & intrinsecè malum, aut necessariæ honestatis ante legem negant. Quare Pufendorfius Jus Gentium definiturus *de J. N. & G. l.* 2. *c.* 3. §. 23. subscribit Hobbesii sententiæ, ajentis *de Ci-*
ve

*ve c.*14. „ Præcepta utriuſque (legis naturalis homi-
„ num, & naturalis Civitatum, quæ vulgo Jus Gen-
„ tium appellatur) eadem ſunt : ſed quia Civitates ſe-
„ mel inſtitutæ induunt proprietates hominum perſo-
„ nales ; lex, quam loquentes de hominum ſingulo-
„ rum officio, naturalem dicimus, adplicata totis Ci-
„ vitatibus, Nationibus ſive Gentibus, vocatur Jus
„ Gentium „ Tum ſubdit Pufendorfius, concedere ſe „
„ Jus Gentium, quod ex ratiociniis indigentiæ noſtræ
„ fluit „ Sed tamen negare „ aliud Jus Gentium vo-
„ luntarium, ſeu poſitivum, quod quidem legis pro-
„ priè dictæ vim habeat, quæ Gentes tanquam a Su-
„ periore profecta ſtringat „ Idem videtur ſentire G. Ludov. Hertzogius *in Præcognitis Jurisprud. Rom. Mathem. ordine expl.* ubi ait „ Si Jus naturæ ad ideam
„ Gentis accommodatur, *Jus Gentium* exoritur. Er-
„ go Jus Gentium eſt Jus naturale in Gentium idea
„ ſpectatum „ Verùm, quoniam ſupra ſtatutum eſt, dari debere intrinſecam hanc honeſtatem, ac turpitudinem rebus ante quamlibet legem; nec rurſus AA. iſti aliam proferunt rationem; idcirco eorum ſententia, collapſo fundamento, ruit. Quod ſi ideo a Pufendorfio *Jus Gentium voluntarium* excluderetur, ſicuti Leibnitio in *ſua Cenſ. Epiſt.* §. 14. viſum eſt, quòd ſcilicet „ pactis mutuis jus efficere gentes non poſſunt
„ quia a nullo Superiore valida redditur obligatio „ in eo caſu reſpondet Leibnitius ipſe, argumentum hoc nimis probare „ ſcilicet nec conſenſu, & pactis ho-
„ mines Superiorem ſibi conſtituere poſſint ; cujus con-
„ trarium ipſe Hobbius agnovit „ Rurſus negari deberent Jura conſuetudine introducta, quæ quidem in Civitatibus plura ſunt. Nec ſanè verum eſt, quod contra Leibn. ſubdit Barbeyracius „ unicuique liberum re-
„ linqui, ut declaret, nolle ſe receptam conſuetudi-
„ nem ſequi „ Non enim in arbitrio ſingulorum relinquitur Juri vel ex uſu, & conſuetudine communi recepto refragari.

IDEM JUS GENTIUM AB HEINECCII OBJECTIONIBUS VINDICATUR.

III. Heineccius etiam, licèt actiones ex se, & ante quamlibet legem dari bonas, aut malas asseruerit; nihilominus *de J. N. & G. l.* 1. §. 21. & 22. non distinguit a Jure Naturali Jus Gentium: sic enim habet §. 21. „ Quum præterea Jus naturæ eas „ complectatur leges, quæ universo generi humano „ per rectam rationem sunt promulgatæ; homines au- „ tem, vel singuli seorsum, vel prout in certas So- „ cietates convaluerunt, considerari possint: Jus, quo „ singulorum actiones reguntur, *Naturale*; quod, „ quid in Societatibus, & inter eas justum, injustum- „ ve sit, præcipit *Jus Gentium* vocamus; adeoque „ eadem Juris utriusque sunt præcepta, eædem leges: „ quinimò *Jus Gentium* est ipsum Jus naturale vitæ „ hominis sociali, negotiisque Societatum, atque in- „ tegrarum gentium adplicatum „ Et §. 22. „ Ex quo „ colligimus, Jus naturæ a Jure Gentium nec princi- „ pio cognoscendi, nec ipsis regulis, sed solo objecto „ differre: adeoque rationem eos fugere, qui nescio „ quod *Jus Gentium*, a jure naturæ diversum sibi fin- „ gunt. *Jus Gentium positivum, vel secundarium*, „ quod Veteres commenti sunt, propriè huc non per- „ tinere, quum nec a Deo constitutum, nec per re- „ ctam rationem promulgatum, nec universo generi „ humano commune, nec denique immutabile sit „

Quod Jus illud dictans leges a Deo constitutas, per rectam rationem promulgatas, omnibus hominibus communes, & immutabiles, velit Heineccius appellare unicè Jus Gentium; quod quidem Veteres appellabant Jus Gentium primarium: & nos diximus etiam esse verissimum Jus naturæ: est quæstio de mero nomine, nec longo digna examine. Verùm quod asserat, nullà ratione duci, qui Jus Gentium a Jure naturæ diversum asserunt, & Jus Gentium positivum esse commentitium,

hoc

hoc imperiti hominis eſt, & nimium ſibi tribuentis : Non enim hujus Auctoris, atque ejuſdem furfuris alterius voces optimum illud a Suarez, aliiſque etiam Proteſtantibus cum Ulrico Hubero deſignatum diſcrimen infringunt: neque ſufficit, ut ipſe autumat, *unicè objectam* ad Juris utriuſque differentiam: cùm idem omnino dici debeat Jus, quo leges traduntur aliquibus, ac quo traduntur omnibus. Siquidem ex eo, quod quis communitatem alloquatur, diverſus dici a ſeipſo non debet, ac quando ſingulos communitatis alloquitur. Deinde falſum omninò eſt, Jus Gentium poſitivum a Deo non proficiſci, modo ſcilicet eo, quo leges poſitivæ oriuntur. Tandem errat etiam Heineccius, dum a Jure Gentium poſitivo rectam rationem ablegat. Unde pluribus capitibus Heineccius fallitur.

Grotii in jure gentium cum Catholicis consensio: et mala Barbeyracii censura.

VI. HAud ita verò ratiocinatur Grotius, qui de *Jure Gentium* conformem ſuis principiis dat notionem. Diſtinguit Jus naturale a Jure Gentium per ea, quæ intrinſecam habent bonitatem, vel malitiam. *Jus* autem *Gentium*, ait *De J.B.& P.l.* 1. *c.*1. §. 14. „ vim habet obligandi a Voluntate Populorum, aut „ ſaltem plerorumque. Dixi *plerorumque*: nam ex„ cepto Jure naturali, quod dicitur etiam Jus Gentium, „ nullum inveniri licet aliud Jus, quod commune ſit „ omnibus omninò Nationibus. Sæpè etiam id, quod „ Jure Gentium eſt in una terræ regione, haud eſt in „ alia; quemadmodum oſtendemus loco ſuo *De capti*„ *vis in bello*, *& de Jure poſtliminii* „ optimè quidem ratiocinatur quoad hoc, & fermè eadem dixerat Suarezius: tum ſubdit „ Jam verò *Jus Gentium* „ eodem modo aſſeritur ac *Jus civile non ſcriptum*, „ ſcilicet a perpetua praxi, & teſtimonio peritorum. „ Siquidem, ut optimè notat Orator Dio Chryſoſto„ mus (*orat.* 76. *de conſuet.*) *Hoc Jus eſt opus tem*-

„*po*-

„ *poris*, *atque usûs*. Atque inde fit, ut *Historiæ* ce-
„ lebriores magno hìc sint emolumento „ Hæc autem cùm benè statuat Grotius, quæ profecto a Catholicis Scriptoribus hausit: quid mirum, quod Barbeyracii censuram subierit, hominis scilicèt perversè bona omnia tuentis. In notis igitur ad Grotium hìc, ait „ Jus hoc
„ Gentium positivum, & distinctum a Jure naturali es-
„ se meram chymæram „ citatque *Pufendorfii locum*, suasque inibi notas. Tum subdit quamdam veluti rationem, quod nimirum „ dentur leges omnibus Gen-
„ tibus communes, seu actiones quas debent exequi
„ Gentes omnes, & invicem servare; verùm cùm &
„ Populorum consensus nequeat esse obligationis fun-
„ damentum, ad illas servandas, nec rursus de ipsis-
„ met legibus id possit esse verum; sequitur conse-
„ quenter, Juris illius præcepta, & leges non differ-
„ re propriè a legibus, & præceptis Juris naturalis,
„ nisi tantum in applicatione, quæ diversa esse potest
„ ex diversa societatum ratione in mutuis erga se of-
„ ficiis „ Sed & Barbeyracii assertio contra Grotium falsa est, ut constat ex dictis, & ejus ratio probabilitate destituitur. Siquidem, quod omnes Gentes, quatenus unam efficiunt communitatem totius humani generis, obligare singulos non possint ad ea, quæ toti humano generi utilia sunt; undenam probat Barbeyracius? Sane in confesso est apud omnes, civitates posse obligare etiam usu & consuetudine singulos ad ea, quæ toti civitati utilia sunt; & regnum ad ea, quæ toti regno conveniunt: quare igitur & idem dici non potest de omnibus respectu singulorum? Ita autem ad aliqua voluisse obligare, traditione compertum est, & suam voluntatem nutibus, verbis, usu, & moribus aliisve signis explicuisse præsertim in mundi exordio, quando propter hominum paucitatem, & amorem mutuum facile erat, omnes, aut majorem hominum partem in ea voluntate sensim, ac paulatim convenire, & aliquo modo eam promulgare, & consuetudine ipsà denuntiare. Quare usu potuit hoc Jus paulatim introduci, & per suc-

ſucceſſionem, & imitationem mutuam populorum ſine ullo ſpeciali conventu, vel conſenſu omnium populorum uno tempore facto potuit obtinere. Eſt enim hoc Jus tam propinquum naturæ, tamque nationibus omnibus conveniens, earumq: expediens ſocietati; ut ferè naturaliter propagatum fuerit cum humano ipſo genere:& ideo ſcriptum non eſt, quia a nullo Legislatore dictatum, ſed uſu convaluit, Quod autem plura dentur ex his legibus, quæ a mera hominum voluntate dependent, patet ex iis, quæ infra dicemus. Sic rerum diviſio, & ſedium occupatio, ædificatio, & munitio, aliaque exempla J.G.quæ refert Iſidorus 6.Etym.*c*.6.Rurſus Jure Gentium dicitur licitus tranſitus innoxius per alienas terras, & maria ad ſua negotia peragenda, ſic enim conceſſa intelligitur J. G. rerum diviſio. De hoc exemplum habemus Numer. *c*. 20. & 21. ubi Iſrael Regi Edon promiſerat, non ſolum ſe non declinaturum neque in vineas, neque in agros, ſed vià regia progreſſurum, verum etiam ſi qua re opus habuiſſet, juſtum pretium eſſe ſoluturum: cùm verò denegatus fuiſſet tranſitus, bellum indictum eſt, quòd injuria intelligebatur illata Iſraeli. Legati etiam J. G. Sancti eſſe ſolent: unde apud Liv. *l*. 2. Senator Cartaginienſis increpat, ab ſociis, & pro ſociis venientes legatos ab Imperatore in caſtra non fuiſſe admiſſos, juſque Gentium ſublatum. Item ut Filii in bonis Parentum ſuccedant ab inteſtato, ubi aliud ſpeciali lege cautum non ſit; atque alia, quæ recenſentur *l. ex hoc ff. de Juſt. & Jure*. Super quæ *vid. Turrecrem. c. Jus Gentium d. l. art.* 6. Sed de hujuſmodi exemplis ad J. G. ſpectantibus infra.

DE

DE CONVENIENTIA, ET DISCONVENIENTIÆ INTER JUS NATURÆ, ET JUS GENTIUM.

XIX.

„ NOn rectè distinguitur Jus Gentium a Na-
„ turali, quia unum concessivum tantùm
„ sit, & aliud præceptivum, Nam vel utrum-
„ que membrum in utroque Jure reperitur, vel
„ si præceptum naturale est, etiam concessio,
„ illi cum proportione respondens ex ipso ju-
„ re naturali nascitur. „ *Suar. De Leg. l. 2. c.* 18.
„ *In Jure naturali multa sunt, quæ hone-*
„ *stè fieri possunt ex vi legis naturalis, quæ non*
„ *præcipiuntur, nec contraria prohibentur: &*
„ *ita etiam dari potest Jus naturale concessivum,*
„ *quale est Jus ducendi Uxorem, Jus retinendi,*
„ *& conservandi propriam libertatem: hoc enim*
„ *honestum est, & illud Jus naturæ concedit,*
„ *non præcipit. Rursus nunquam separatur Jus*
„ *concessivum ab omni jure præcipiente, vel pro-*
„ *hibente: [idest si uni aliquid licet, & conce-*
„ *ditur, alter tenetur non impedire] & in præ-*
„ *senti materia, si unum sit Juris Gentium,*
„ *etiam alterum: vel si unum est Juris naturalis,*
„ *etiam aliud quod patet exemplis* „ Ibid. n. 3.
4. 9.

XX. Jus

XX.

„ JUs Gentium convenit cum Jure naturali in
„ eo, quod utrumque sit aliquo modo com-
„ mune tantùm hominibus „ *Suar. De Leg. l.2.
c.17. 19.*

„ *Nam de Jure Gentium hoc est certum.
„ De Jure autem naturali, licèt a Jurisperitis
„ hoc dicatur esse commune Brutis; adhuc non
„ nisi materialiter hoc illis aptatur quoad ope-
„ rationes merè sensitivas: at Jus Naturale, ut
„ habet propriam rationem legis, non fundatur
„ in ratione naturæ sensitivæ, ut communis est
„ brutis Animalibus, sed in ratione naturæ ele-
„ vatæ per differentiam rationalem. Lex enim
„ naturalis regulatur per convenientiam cum na-
„ tura rationali: & quando respicit conservatio-
„ nem naturæ sensitivæ, semper involvit modum
„ rationalem: unde multa prohibet uno modo,
„ vel absolutè hominibus, quæ non prohibet Bru-
„ tis: ut constat de Matrimonio, de educatione
„ Filiorum, de conservatione propriæ vitæ, de
„ vago concubitu, seu simplici fornicatione, de
„ conjunctione cum Matre, vel Sorore, & simi-
„ libus, quæ quidem Brutis non prohibentur.
„ Rursus multa præcipit, quæ aptari non possunt
„ Brutis, ut præceptum colendi Deum, honoran-
„ di Parentes, & Proximum* „ Ibid.

De Jure Gentium apud Juris consultos.

I. INde profectò accidit, ut inter Scriptores sæpissimè & aliquando apud Jurisconsultos non fiat expressa Juris Gentium a Jure Naturæ distinctio. Hoc advertit Paradulphus Pratejus in *lex. Jur. V. Jus* ubi ait ,, Illud diligentissimè observandum est, quod ignoratum multis erroris causam dedit, Jus Gentium aliàs accipi a Jurisconsultis pro vero naturæ Jure, aliàs pro eo Jure, quod plurima hominum pars ubique recepit. Quod nisi rectè discernas, nunquam pervenies ad veram Juris cognitionem ,, Hinc optimè intelligitur, quod ajebat *Cic.* 1. *Tuscul.* ,, omni in re consensio Gentium jus Naturæ putanda est ,, scilicet ita servari debet, quasi esset Jus naturæ, vel si vis, est argumentum velut a posteriori, licèt non univocum ad inferendum Jus naturæ, Consensio Gentium : dixi *non univocum* etiam penes ipsum Cicer. qui *l.* 2. *de Invent.* ,, Naturæ Jus est, *ait*, quod non opinio genuit, sed quædam innata vis inseruit, ut Religionem, Pietatem, Gratiam, Vindicationem, Observantiam, & Veritatem ,, Unde sequitur, esse quid diversum ab illo Jure, quod non sit insertum a natura sola, sed potissimùm ab opinione, & consensu hominum.

II. Illud autem non est dissimulandum, Jurisperitos communiter distinguere Jus Gentium a Jure Naturali in hoc : quod Jus naturale commune dicant etiam Brutis animantibus, secùs verò Jus Gentium. Sed hanc distinctionem, nisi commoda accedat explicatio, meritò alii reprehendunt cum Laurentio Valla *l.* 4. *elegant. c.* 48. Explicatio autem de Jure naturæ communi Brutis est, vel quia Natura, ut ait *Cic. de fin. l.* 2. etiam Bestiis motum concessit, & cum quodam appetitu accessum ad res salutares, a pestiferis recessum : quemadmodum dedit hominibus, quibus superaddidit rationem : vel ex alio titulo, prout apud Suarezium ipsum habemus. Verùm si accipitur Jus naturale

pro lege rigorosè tali, illud concedi alteri a Rationalibus Creaturis non debet.

DE PROPRIETATIBUS JURIS GENTIUM.

XXI.

„ JUs Gentium, quatenus continet præcepta „ affirmativa, non infert necessitatem rei „ præceptæ ex sola rei natura per evidentem „ illationem ex principiis naturalibus: & in hoc „ differt a Jure Naturali „ *Suar.de Leg.l.2.c.19.*

„ *Quia quidquid est hujusmodi, naturale* „ *est, ut constat ex dictis. Unde necesse est, ut* „ *aliunde oriatur talis necessitas* „ Ibidem n.2.

Causa juris gentium constituendi.

I. HInc optimè Justin. in illo §.*Jus autem Gentium* sic tradit „ Jus autem gentium omni humano „ generi commune est: nam usu exigente, & huma„ nis necessitatibus, Gentes humanæ jura sibi quædam „ constituerunt „ causa enim ad hæc Jura constituenda adnotatur usus legem exigens, & humana necessitas: quare leges positivæ non debent niti principiis merè naturalibus, quia sic aliunde vim suam nanciscerentur.

XXII.

„ JUris Gentium Præcepta negativa non pro„ hibent aliquid, quia per se malum sit: & „ in hoc differt a Jure naturali „ *Suar.de Leg. l. 2. c. 19.*

„ *Id enim est etiam merè naturale, ut con-* „ *stat ex dictis* „ Ibidem.

Fi-

Finis juris gentium.

I. Ex eo, quòd homines ad vitam commodiùs ducendam observàrunt, quædam noxia esse, quędam verò maximè utilia ad commune bonum promovendum; censuerunt non minus hæc præcipere, quàm illa vetare. Atque hìc repetere juvat, Naturæ Jus propriè, & directè non respicere quidquid ad humanam conjunctionem, & societatem tuendam conducit. Si enim Adam sine socio vixisset, etiam secundum naturæ Jus vixisset. Et Cicero de offic. putat, hominem a ceteris segregatum non nisi honesta cogitare, & agere oportere. Jus verò Gentium respicit propriè homines inter se societate conjunctos, illosque effectus producit, quos ipsi homines rationabiliter ad communitatem promovendam conducentes adverterunt.

XXIII.

„ Jus Gentium non est tantùm ostensivum malitiæ, sed constitutivum ex parte hu-
„ manæ rationis „ *Suar. de Leg. l. 2. c.19.*
„ *Ex eo quod non prohibet mala, quia ma-*
„ *la sunt, sed prohibendo facit esse mala* „ Ib.

Discrimen juris gentium a jure naturali.

I. Quod revera differat a J. N. Jus Gentium, patet ex eo, quòd Jus Gent. aliqua in se mala permittat, seu non puniat: quando nimirum ipsa permissio putatur adeo necessaria juxta hominum fragilitatem, & negotiorum conditionem; ut in ea servanda omnes ferè Nationes concordent. Hujusmodi esse videtur permissio Meretricum, & permissio alicujus deceptionis in contractu, quæ non sit enormis. Sic in J. Civili, quod per similitudinem, & convenientiam dicitur etiam Jus

Gentium *l. in causæ §. idem Pomponius ff. de minor.* adjunctà Glossà. Nam dicitur in textu, *naturaliter licere contrahentibus se circumvenire in pretio emptionis, & venditionis*. Ubi Glossa exponit: *Naturaliter*, idest de Jure Gentium. Aliqui autem explicant illud *licere* in ordine ad humanum judicium, scilicet impunè fieri: alii verò explicant illud *circumvenire* non per deceptionem ex dolo, & fraude, sed ut significat humanam solertiam, & artem, quæ datur inter Emptorem ut minoris emat, & Venditorem ut pluris vendat, sed intra latitudinem justi pretii: sicut habet Sapiens *Prov.* 20. „ Malum est, malum est, dicit omnis Emptor, & cùm „ recesserit, gloriatur „ Verùm in utraque acceptione semper continet aliquid juxta naturalis Philosophiæ ethicam minus honestum. Sanè Cicero *l. De offic.* 3. *c.* 8. & 9. similes proponit quæstiones „ Si vir bonus „ Alexandria Rhodum magnum frumenti numerum ad„ vexerit in Rhodiorum inopia, & fame, summaque „ annonæ caritate: si idem sciat, complures merca„ tores Alexandria solvisse, navesque in cursu fru„ mento onustas petentes Rhodum viderit; dicturus ne „ sit id Rhodiis, an silentio suum quamplurimo ven„ diturus? Vendat ædes Vir bonus propter aliqua „ vitia, quæ ipse norit, ceteri ignorent. Quæro, si „ hoc Emptoribus Venditor non dixerit, ædesque ven„ diderit pluris multo, quàm se venditurum putàrit; „ num id injustè, atque improbè fecerit? „ Tum in utramque partem rationes expendens subdit „ Non „ igitur videtur nec Frumentarius ille Rhodios, nec hic „ ædium Venditor celare Emptores debuisse. Neq: enim „ id est celare, quidquid reticeas: sed cùm, quod tu „ scias, id ignorare emolumenti tui causà velis eos, „ quorum intersit id scire. Hoc autem celandi genus „ quale sit, & cujus hominis, quis non videt? Certè „ non aperti, non simplicis est, non ingenui, non justi, „ non viri boni; versuti potiùs, obscuri, astuti, falla„ cis, malitiosi, callidi, veteratoris, vafri. Hæc tot, „ & alia plura non utile est vitiorum subire nomina. „

Jus

XXIV.

„ JUs Gentium non est tam immutabile, si-
„ cut Jus Naturale „ *Suar. de Leg. l. 2. c. 19.*
„ *Immutabilitas oritur ex necessitate: ergo*
„ *quod non est æquè necessarium, non potest esse*
„ *æquè immutabile* „ Ibidem.

EXEMPLA MUTATIONIS FACTÆ IN J. G.

I. FUisse in J. G. factam mutationem, asserunt Aragoniensis, Salon, & Bannes apud Salas *De leg. q. 91. tr. 14. disp. 2. sect. 3.* Scilicet, quòd rerum divisio sublata fuerit inter Christianos in primitiva Ecclesia, & modò inter Religiosos. Captivi Christiani, capti ab aliis Christianis, servi non fiunt, ut patet *l. hostes ff.* de *Captivis*. Verùm hæc non facta sunt licita per dispensationem, si rectè advertantur: nam Jure Gentium non prohibetur rerum communitas, sed concessa est divisio, & data facultas omnibus hominibus, ut paulatim res sibi proprias facerent, eligendo agros quos colerent, loca ubi ædificia construerent & similia: non tamen prohibiti sunt omnia ad communitatem reducere, ut in statu Innocentiæ, & initio mundi fuerunt. Similiter licèt Jure gentium concessum fuerit, ut in bello justo capti possent fieri servi; tamen non est prohibitum gerentibus justum bellum se expoliare hoc jure, vel simpliciter, vel etiam erga aliquas Personas bello captas. Quare non est hoc probandum in Jure Gentium, quatenus concessivum est; sed de Jure Gentium quatenus prohibitionem, seu præcepta continet. Ut autem in hoc fiat hujusmodi mutatio, (quæ tamen vi materiæ non repugnat, ubi res prohibitæ jure gentium simpliciter non sunt malæ de se, & intrinsecè; nec præcepta inferuntur per necessariam, & evidentem illationem ex principiis naturalibus; nec o-

bligatio oritur ex ſola ratione ſine aliquo modo obligationis humanæ.) adhuc opus eſt, ut nationes omnes conſentiant, vel ut paulatim introducatur conſuetudo contraria, & prævaleat: quod quidem moraliter vix eſt poſſibile, ſed tamen non repugnat. Poteſt etiam alio modo fieri, ut ſi aliqua communitas præcipiat, ut inter partes ſuas, & membra ſua tale Jus Gentium non ſervetur: & hic modus eſt poſſibilis. Non autem mutari poteſt Jus Gentium ſaltem quoad moralem poteſtatem, & uſum hominum, nec rurſus in toto: ut ſcilicet a toto humano genere auferatur collectio præceptorum J. G. ex hominum conventione: ſed ea, quæ ſunt Juris Gentium poſſunt utique in una, vel altera parte diminui.

XXV.

„ IN iis etiam, in quibus Jus naturale, & Gen„ tium videntur convenire, omnimodam ſi„ militudinem non habent „ *Suar. de Leg. l.* 2. *c.* 19.

„ *Nam in univerſalitate, & communitate* „ *ad omnes Gentes Jus naturale Omnibus eſt* „ *commune, ſolumque* per errorem *poteſt alicu*„ *bi non ſervari: Jus autem Gentium non ſem*„ *per omnibus, ſed regulariter, & ferè omni*„ *bus commune eſt, ut Iſidor. loquitur. Unde* ſine „ ullo errore *poteſt alicubi non ſervari, quod* „ *apud alios de Jure Gentium eſſe cenſetur. Item* „ *licet Jus Gentium regulariter verſetur in ma*„ *teria propria hominum; aliquando poteſt ali*„ *quid diſponere in materia communi brutis ani*„ *malibus: ut in permittendo vago concubitu,* „ *vel in repellenda vi, quatenus aliquo modo fo*„ *veri, vel determinari poteſt. Eſt ergo Jus Gen-*

„ tium

„ *tium ſimpliciter diverſum a naturali, præſer-*
„ *tim ratione primi diſcriminis* „ Ib.

FACILIOR JURIS GENTIUM, QUAM JURIS NATURALIS IGNORANTIA.

I. QUamquam apud Hiſtoricos plura referantur a Populis fieri, quæ contra clariora honeſtatis principia ſunt; ea tamen vel in dubium ab aliis revocantur; vel etiam negantur, vel aliquo modo limitantur. Sic quæ narrat Blekerius de Irlandiæ Populis ſive quæ ad ſortilegia, ſive quæ ad impudicitiam ſpectant, confutat egregiè Argrimus Jonas Irlandus notione, qui floruit ſæc. XVI. & XVII. Alia etiam, quæ memorantur contra Germanos relata a Sexto empirico Hypoth. *l.* 3. *c.* 24. coarguit illico Pufendorfius *De J. N. & G. l.* 2. *c.* 3. §. 8. „ id adeo inficetum mendacium eſt, ut „ mirum ſit, quomodo illud in mentem venire potue- „ rit ulli, qui vel minimam notitiam iſtius nationis „ habuerit „ Negari autem non poteſt, poſt culpæ originalis tenebras humanæ menti offuſas, ex prava, & aſſiduà conſuetudine, & inſtitutione adeò aliquando lumen naturale involvi, ut videantur Gentes obruteſcere. Sic Cicero *Tuſcul. l. V. c.* 27. *ait* „ Ægyptiorum „ imbutæ mentes pravitatis erroribus quamvis car- „ nificinam priùs ſubierint, quàm ibim, aut aſpidem, „ aut felem, aut canem, aut crocodilum violent; quo- „ rum etſi imprudentes quippiam fecerint, pœnam nul- „ lam recuſent „ Et *S. Aug. l.* 3. *de Doctr. Chriſt. c.* 8. „ Fit plerumque, ut quiſque hominum ea tantùm „ culpanda arbitretur, quæ ſuæ regionis, ac temporis „ homines vituperare, atque damnare conſueverunt: „ & ea tantùm probanda, atq: laudanda, quæ con- „ ſuetudo eorum, cum quibus vivit, admittit „ Hęc autem diverſimode reprobantur a ſanæ mentis hominibus, ſi contra Jus naturale patrata fiunt, ac ſi contra Jus Gentium tantum: nam nemo dicet de aliqua Juris gentium lege ob conſuetudinem abrogata id, quod

bene Pufendorfius de consuetudine contra legem naturæ dixit *ib.* §. 9. „ Haudquaquam adsuetudini eas „ vires tribuimus, ut rationis judicium eò usque detorquere, ac depravare queat; quò ipsi impossibile sit, veritatem circa leges naturales perspicere.

XXVI.

„ JUs Gentium simpliciter est humanum, ac „ positivum „ *Suar.l.2.c.19.*

„ *Lex sufficienter dividitur per naturalem, „ & positivam propriè dictam; vel per divinam, „ & humanam ab Auctore utramq; denominan„ do: quia utraq; membra immediatam contra„ dictionem involvunt, ut constat. Sed ostensum „ est, legem Juris Gentium non esse naturalem „ propriè, & in rigore, & consequenter non „ esse divinam; Ergo necesse est, ut sit positiva, „ & humana. Rursus Lex naturalis est, quam „ non opinio genuit, sed naturalis evidentia, ut „ Cicero dixit. Ergo omnis Lex, quæ non hoc „ modo generatur, positiva est, & humana. Ta„ le autem est Jus Gentium: quia non per evi„ dentiam, sed probabilitatem, & communem „ estimationem hominum introducitur. Ergo* „ „ Ibid. n. 3. 4.

I. EST veluti corollarium, quod ex statutis propositionibus optimè descendit.

DE DIFFERENTIA INTER JUS GENTIUM, ET CIVILE.

XXVII.

„ JUs Gentium non differt a Jure Civili per „ hoc, quod hoc sit Jus unius Civitatis, aut „ Regni: Jus autem Gentium sit omnibus Gen-„ tibus commune „ *Suar. de Leg. l. 2. c. 19.*

„ *Licèt omne Jus positivum ab hominibus* „ *positum in ordine ad gubernationem purè po-* „ *liticam vocet Aristotiles* Legitimum 5. Ethic. „ c. 7. *& illudmet videatur posse vocari civile,* „ *ut sumitur* ex Isid. 5. Etymol. c. 1. & sentit „ D. Th. 1. 2. q. 95. *adhuc nihilominus dicendum* „ *est, utrumque differre: non verò per traditam* „ *differentiam. Nam* 1. *hæc differentia solum* „ *videtur secundum magìs, & minùs, & valde* „ *accidentalis.* 2. *Et difficiliùs, quia impossibile* „ *videtur, Jus Gentium esse commune omnibus* „ *Gentibus introductum voluntate, & opinione* „ *humanà, quemadmodum dicitur de Jure unius* „ *Civitatis, aut Regni. Quia in his, quæ ab* „ *opinione, & arbitrio hominum pendent, im-* „ *possibile videtur, omnes Nationes convenire.* „ *Nam hoc est hominum ingenium, ut quot sunt* „ *capita, tot ferè sint placita, & opiniones. Er-* „ *go vel Jus Gentium non est humanum, vel non* „ *potest in eo a Civili differre* „ Ibid. n. 5.

I. JUs Civile dici etiam solet aliquando Jus Gentium, latè scilicèt sumpto vocabulo: & viceversa ob aliquam convenientiam Jus Gentium dici etiam potest Jus Civile.

DE VERA JURIS GENTIUM NOTIONE.

XXVIII.

„ PRæcepta Juris Gentium in hoc differunt „ a præceptis Juris Civilis, quia non scri- „ pto, sed moribus non unius vel alterius Ci- „ vitatis, aut Provinciæ, sed omnium vel ferè „ omnium nationum constant „ *Suar. de Leg. l. 2. c. 19.*

„ *Jus humanum duplex est, scilicet scriptum, „ & non scriptum, ut tradunt Jura. Constat au- „ tem, Jus Gentium scriptum non esse: & ita „ in hoc differre ab omni Jure civili scripto, „ etiam imperiali, & communi. Jus autem non „ scriptum moribus constat: quod si sit unius Gen- „ tis moribus introductum, & illam tantùm obli- „ get, dicitur etiam Civile; Si verò introductum „ sit moribus omnium Gentium, & omnes obli- „ get; hoc credimus esse Jus Gentium proprium: „ quod & differt a naturali, quia non naturæ, „ sed moribus innititur, & a Civili etiam distin- „ guitur in origine, fundamento, & universa- „ litate, modo explicato* „ Ibid. n. 6.

EXEM

EXEMPLA JURIS GENTIUM AB HOMINIBUS CONSTITUTI.

I. JUs Gentium fuisse ab hominibus constitutum, colligitur ex Justin. in §. *Jus autem*, de quo supra: ubi ait, Gentes humanas sibi constituisse Jus Gentium *usu exigente*. Unde infertur non scripto, sed usu illud homines constituisse. Deinde id optimè fieri potuit: siquidem in hoc modo constituendi Juris Gentium nulla est repugnantia, & est planè possibile; & declaratur exemplis. Nam 1. consuetùdo recipiendi legatos sub lege immunitatis, & securitatis absolutè spectata non est de necessitate Juris naturalis: quia potuisset unaquæque communitas hominum non habere apud se legatos alterius, nec velle illos admittere: nunc tamen admittere est de J. G. & illos repudiare esset signum inimicitiæ, & esset violatio Juris Gentium, ut citavimus ex Livio: esto non esset *injustitia* contra rationem naturalem. Quare, licèt suppositâ admissione legatorum sub pacto subintellecto; contra Jus naturale sit, non servare illis immunitatem: quia est contra Justitiam, & debitam fidelitatem; tamen illa suppositio, & pactum illud sub tali conditione Jure Gentium est introductum. 2. Patet in omni contractu & commercio cum quolibet hominum genere, ubi tria debent distingui: unum est particularis modus contrahendi, & spectat ad Jus civile; alterum est observatio contractùs jam consummati, & hoc est Juris naturalis; tertium est libertas contrahendi cum hominibus non inimicis, vel hostibus, & hoc est de J. G. Quia Jus naturæ per se ad hoc non obligat, & una Respub. potuisset nolle commercium cum alia etiam non inimica: Jure Gentium sunt introducta commercia libera, violareturque Jus Gentium, si sine rationabili causa prohiberentur. 3. Cognoscitur in Jure belli, fundato scilicet in potestate, quam una Respub. vel Monarchia suprema habet ad puniendam, vel vindicandam, aut reparandam injuriam sibi ab altera illatam. Ex vi enim solius rationis

na-

naturalis non erat neceſſarium, ut hæc poteſtas eſſet in Repub. offenſa: potuiſſent enim homines inſtituere modum alium vindictæ, vel committere illam poteſtatem alteri Principi, & quaſi arbitro cum poteſtate coactiva. Verùm quia hic modus, qui nunc ſervatur, facilior eſt, magìſque naturæ conſentaneus; uſu introductus eſt, & ita juſtus, ut non poſſit illi Jure reſiſti. In hoc etiam Jure conſtituit Suarezius ſervitutes: nam illo jure utuntur Populi, & Gentes inter ſe, & non erat neceſſarium ex pura naturali ratione; poſſet enim alius introduci pænæ modus: nunc autem tale eſt hoc Jus, ut & Rei teneantur hanc pœnam ſuſtinere eo modo, quo introducta eſt, & Victores non poſſint juſtè graviùs punire hoſtes jam victos, finito bello, niſi alius ſpecialis titulus interveniat. Item fædera pacis, & induciarum poſſunt ſub hoc capite collocari, non quatenus ſervanda ſunt, poſtquam ſunt facta: hoc enim potius pertinet ad Jus naturale; ſed quatenus admittenda ſunt, & non neganda, quando debito modo, & rationabiliter petuntur: hoc enim licèt ſit rationi naturali valde conſentaneum; tamen uſu ipſo, & jure Gentium videtur magìs firmatum, & ſub majori eſſe obligatione.

Satisfit Heineccii oppositionibus.

II. HÆc autem exempla, quæ Suarezius noſter modo dicto ad Jus Gentium revocat, ab Heineccio ad Jus Naturale revocantur. *Sic J. N. & G. l.* 2. §. 222. Jus mittendi *Legatos*, eorumque immunitatem, ait, ſpectare ad ſummos Imperantes, & eſſe quid conſequens ad Jus pangendi fædera. Verùm licèt videatur hoc rationi naturali conforme; non video neceſſitatem inferendi illud ex Jure Naturali: quo quidem res potuiſſet diverſimodè conſtitui. Quemadmodum ipſe Heineccius a Jure Naturali abſtrahit alia legatorum Jura circa familiam ſuam, circa ſacra domeſtica, ædes, aſylum, & alia. Rurſus licèt ex Jure ſocietatis inferatur

tur aliquod genus *commercii* seu communicationis rerum, operarumve necessariarum, atq. utilium cum aliis earum indigis, ut ponit *Heinec. loc. cit. l.* 1. §. 327. adhuc libertas contrahendi cum externis non inimicis, quæ ab ipso ad Jus refertur Imperantium *l.* 2. §. 169. & 189. revera debet ad J. G. referri. Nam si sine rationabili causa prohiberetur, violaretur Jus Gentium. *Jus belli* ex Heineccio *l.* 2. §. 192. etiam ad Jura Imperantium refertur. Quod, quidem si de modo agendi sermo sit, verum est; si verò de ipsa potestate, quę in Repub. residet, cùm inferatur necessariò ex J. N., ad J. G. commodiùs refertur. *Servitutes* multo melius ad J. G. prout Suarezius, quàm ad mutuum contractum, ut vult *Heinec. l.* 1. §. 80., reducuntur. Fieret enim contra J. N. si alio pænæ genere hostes hujusmodi plecterentur. Fædera etiam sine rationabili causa denegare, videtur esse contra J. G., quo nimirum decretæ sunt conditiones, & tempora. *Vid. Heinec. l.* 2. §. 210. & *Pufend. De J. N. & G. l.8. c.8. §. 7.*

SUAREZII RATIO PRO JURE GENTIUM ADMITTENDO.

III. DAt etiam Suarezius rationem, seu præcipuum fundamentum huic Juri instituendo „ Quia „ humanum genus quantumvis in varios Populos, & „ regna divisum, semper habet aliquam unitatem non „ solùm specificam, sed etiam quasi politicam, & mo- „ ralem, quam indicat naturale præceptum mutui a- „ moris, & misericordiæ, quod ad omnes extenditur, „ etiam extraneos, & cujuscunque nationis. Quapro- „ pter licèt unaquæq: Civitas perfecta, Respublica, „ aut Regnum sit in se communitas perfecta, & suis „ membris constans; nihilominus quælibet illarum est „ etiam membrum aliquo modo hujus Universi, prout „ ad genus humanum spectat. Nunquam enim illæ com- „ munitates adeò sunt sibi sufficientes singillatim, quin „ indigeant aliquo mutuo juvamine, & societate, ac „ communicatione, interdum ad melius esse, majo-

„ remq: utilitatem; interdum verò etiam ob moralem „ neceſſitatem, & indigentiam, ut ex ipſo uſu con- „ ſtat. Hac ergo ratione indigent aliquo Jure, quo „ dirigantur, & rectè ordinentur in hoc genere com- „ municationis, & ſocietatis. Et quamvis magna ex „ parte hoc fiat per rationem naturalem; non tamen „ ſufficienter, & immediatè quoad omnia: ideoque „ aliqua ſpecialia jura potuerunt uſu earumdem Gen- „ tium introduci. Nam ſicut in una Civitate, vel Pro- „ vincia conſuetudo introducit Jus; ita in univerſo hu- „ mano genere potuerunt Jura Gentium moribus in- „ troduci: eo vel maximè, quod ea, quæ ad hoc Jus „ pertinent, & pauca ſunt, & Juri Naturali valde pro- „ pinqua, & quæ facillimam habent ab illo deductio- „ nem, adeoque utilem, & conſentaneam ipſi naturæ: „ ut licèt non ſit evidens deductio, tanquam de ſe „ omnino neceſſaria ad honeſtatem morum; ſit tamen „ valde conveniens naturæ, & de ſe acceptabilis ab „ omnibus „ Atque hæc de Principiis Juris Naturæ, & Gentium.

PARS

PARS POSTERIOR

DE OFFICIIS

JURIS NATURÆ, ET GENTIUM.

I.

„ JUris naturæ officia quædam versantur circa Deum, „ quædam circa Proximum, quædam circa Ipsummet hominem „ *Suar. De Leg. l. 2. c.* 8.

Scholion.

Ne in molem ingentis voluminis liber excrescat, ac nobis illud *Leibn. Præf. cod. J. G. displ.* objiciatur „ Juris Doctrina certis a natura inclusa limiti- „ bus, humano ingenio in immensum diffusa est „ Rursus ut continenti quadam serie percurrantur officia J. N. & G. idcirco utemur alià ratione, ac in explicandis Principiis usi sumus. Proinde ea ex Suarezio nostro paucis indicare sufficiat, brevissimis in loco additis commentariis. Usurpatam a Suarezio partitionem, quam sequuti sunt complures etiam ex Protestantibus, in Apostoli quidem verbis fundatam, *ut Sobriè, Justè, & Piè vivamus*, in officiis proponendis servare juvat.

DE OFFICIIS ERGA DEUM

DE FIDE.

II.

1. „ LEx naturalis obligat hominem ex solo natu- „ rali lumine ad habendam, & procurandam „ veram Dei cognitionem. Suar. De Fide *p. 2. disp.* „ 13. *sect.* 1. *n.* 4.

2. Rur-

II.

„ RUrsus obligat hominem, prout nunc est ad fi-
„ nem supernaturalem elevatus, ad habendam
„ veram interiorem Fidem in Deum. „ *Suar. Ib. n.* 5.

Scholion.

Officia erga Deum a Protestantibus J. N. Scriptoribus, vel omnino omissa, vel jejunè satis pertractata, suo quæque loco disposita hìc exhibemus. Ad Fidem quod spectat, obligatio hæc non tantum est in statu naturæ lapsæ, sed etiam in statu Innocentiæ, imò fuit in ipsis Angelis pro statu viæ.

III.

„ OBligat etiam ad non repugnandum Fidei, se-
„ mel sufficienter propositæ, nec ad recedendum
„ a Fide semel suscepta neque ad dubitandum, aut for-
„ midinem admittendam:„ *Ib. n.* 6 & 7.

Scholion.

Qui nolit mandatum Regis, illi sufficienter propositum, suscipere tanquam præceptum regium, injuriam facit Regi. Eadem injuria, naturali rationi contraria, irrogaretur Deo, si secus fieret. Idem de certitudine fundata in Deo, qui prima, & infallibilis veritas est, etiam ex lumine naturali.

IV.

„ OBligat ad credendum ea, quæ sufficienter ut cre-
„ denda, & credibilia proponuntur. „ *Ib. n.* 8.

V.

„ OBligat infidelem, ubi incipiet animi stimulos sen-
„ tire, ad veritatem inquirendam. „ *Ib. n.* 9.

Scholion.

In lege nova addidit Christus specialem necessitatem Fidei, quæ quidem, spectatà institutione, dici potest *positiva*: positâ autem institutione divini Legislatoris, dici potest *connaturalis* huic statui.

DE SPE

III.

I. „ Sicut obligatur homo ad inquirendam, & tenendam veram cognitionem Dei ex naturali ratione; ita ad ſperandum ab illo aliquod bonum, & timendum aliquod malum „ *Suar. De ſpe diſp.* 2. *ſect.* I. *n.* 6.

II.

„ Tenentur omnes lege naturæ benè ſentire de divina Providentia, cujus eſt reddere virtuti præmium, & vitiis pænam. „ *Ib.*

Scholion.

Ex *Clem. Alexandr. l.* 4. *ſtrom. in fin. & l.* 5. *in prin.* habemus, antiquos Philoſophos cognoviſſe, & commendàſſe ſpem præmiorum poſt *mortem*. Rurſus ex tali ſpe moventur homines ad cultum præſtandum Deo auctori naturæ; ad virtutes exercendas, ad vitia fugienda, quæ omnia ſpectant ad legem naturæ.

III.

„ Denique tenetur homo lege naturæ tendere in Deum, ut ultimum finem, in eoq: ponere ſuam beatitudinem, illamq. intendere per debita media. „ *Ib.*

Scholion.

Perfectior multò eſt uſus Spei in lege Evangelii tum quoad modum ſperandi gloriam, tum quoad media ſupernaturalia, ſcilicet Sacramenta. Hæc autem perfectio, & obligatio ſequitur naturaliter, poſità perfectione Fidei circa Chriſtum, & Redemptionem ejus, & tali inſtitutione Sacramentorum.

DE CARITATE

IV.

I. „ Præceptum diligendi ſuper omnia Deum ut finem Naturæ, naturale eſt: nam ad hunc

 „ amo-

„ amorem homo naturà suà inclinatur, quem, ut ha-
„ bet *D. Th.* 1. 2. *q.* 94. dictat lex naturæ . „ *Suar. De char. disp.* 1. *sect.* 5. *n.* 3. & *disp.* 5. *sect.* 1. *n.* 2.

II.

„ SIcut tenetur lege naturæ cognoscere Deum; „ ita tenetur illum amare, aut supra se, aut infra „ se, aut æquè : non his duobus modis, cùm nihil inor- „ dinatum dicat lex naturæ ; ergo super omnia. „ *Ib. Disp.* 5. *sect.* 1. *n.* 2.

Scholion.

Unde sequitur, in lege naturæ dari potuisse peccatum grave, contrarium videlicet dilectioni Dei super omnia.

V.

„ PRæceptum diligendi Deum, ut Finem supernatu- „ ralem Gratiæ, est simpliciter supernaturale, etsi „ connaturale sit ipsi Gratiæ. „ *Ib.*

Scholion.

In lege Evangelii tenemur ad modum perfectiorem caritatis erga Deum, sub Fide explicita Trinitatis, & Mediatoris : hic autem modus consequitur naturaliter, positâ tali cognitione Dei.

DE PŒNITENTIA.

V.

I. „ MAlum culpæ, ut aliquo modo destruendum, „ est id, quod respicit Pœnitentia : quoniam „ verò dari nequit, quin dicat respectum ad Deum ; „ hinc dicitur Pœnitentia tendere in Deum. „ *Suar. De Pœn. in* 3. *p. q.* 85. *disp.* 2. *sect.* 1. *n.* 3. & *sect.* 2. *n.* 3.

II.

„ PRæceptum satisfaciendi Deo pro injuria illata „ per peccatum, naturale est. „ *Suar. De Pœn. in* 3. *p. q.* 90. *disp.* 15. *art.* 4. *sect.* 3. *n.* 4.

Scholion.

Quantum scilicet homini possibile est. *D. Th.* 3. *p. q.* 84.

q.84. ar. 7. ad. 1.,, De Jure naturali (ait) esse,
,, quod aliquis pœniteat de malis, quæ fecit,, Actus autem detestationis cum respectu ad Deum est ex se, & naturaliter valde proportionatus ad hanc satisfactionem: nam nullus dari potest aptior ad veniam impetrandam.

III.

,, SAtisfactio Deo condigna dari nequit in pura
,, natura; excitatus verò homo, & adjutus divi-
,, nà Gratià potest de congruo, seu imperfectè Deo satis-
,, facere: qua positâ possibilitate, obligatur homo ex
,, lege connaturali ipsimet Gratiæ.,, *Ib. sect. 3. n. 6.*

IV.

,, MOdus satisfaciendi Deo habetur ex ordinatione
,, ipsa Dei, positâ tamen eà ordinatione, modus
,, ille connaturaliter obligat.,, *Ib. n. 7.*

Scholion.

In statu puræ naturæ pertineret ad divinam Providentiam determinare modum pœnitentiæ: quo homini significato, homo teneretur illum adhibere naturaliter.

DE RELIGIONE

VI.

I. ,, EX vi solius legis naturalis non tenetur homo
,, colere, vel adorare Deum alio cultu purè in-
,, terno, præter illum, qui in actibus Fidei, Spei, Ca-
,, ritatis, & Pœnitentiæ (si mortaliter peccavit) repe-
,, ritur.,, *Suar. tom. 1. de Relig. tr. 2. l. 1. c. 2.*

Scholion.

His actibus implet homo obligationem colendi Deum purà mente, & spiritu.

II.

,, EX vi solius legis naturalis non est determinatus
,, modus particularis adorandi Deum cultu exter-
,, no.,, *Ib. n. 6.*

Scholion.

Circa modum in genere obligat lex naturalis, ut fiat modo decenti, & proportionato, & sine su-

perſtitione. *Suar. ib. & in 3. tom. diſp.* 73. per totam ; præſertim *ſect.* 8.

III.

„ COlere Deum per viſibile ſacrificium, & exter-
„ nam oblationem licèt in rigore non ſit de J.N.;
„ eſt tamen adeo conſentaneum illi; ut ſemper fuerit
„ De J. G. „ *Suar. tom.* 1. *de Rel. tr.* 2. *l.* 1. *c.* 3. *n.* 3. Ex uſu hominum a principio mundi de Abel, & Cain, & apud Gentes etiam; ut notat *Ariſt.* 7. *Polit. c.*8.

Scholion 1.

Hic modus eſt honeſtus, & ſenſibilis, unde legi naturali conformis. In lege autem nova cultus Dei per verum Sacrificium, præceptum eſt Jure divino a Christo Domino. Determinatio hujus præcepti relicta eſt Paſtoribus Eccleſiæ.

Scholion 2.

De Præcepto *Orationis* ex J. N. *vid. Suar. l.* 1.*de Orat. c.* 29. *De Timore, & honore Dei. Vid. Suar. tom.*3.*P.*3.*diſp.*73.*ſect.*8.

IV.

„ JUramentum de ſe non eſt ex L. N. prohibitum, ſi
„ nimirum detur neceſſitas, & ſerventur conditio-
„ nes. „ *Suar. De. Jur. lib.* 1. *c.* 2.

Scholion.

Neceſſitas datur in aliqua morali utilitate ad finem honeſtum; & conſurgit ex incredulitate Audientium, & ex defectu veritatis in natura corrupta. Conditiones ſunt tres, ſcilicet, Veritas, Juſtitia, & Judicium. *Vid. Suar. De Jur. l.* 1. *c.* 3.

V.

„ PErjurium eſt contra L. N. Atque ita prohibetur
„ *Levit.* 19. *Zachar.* 5. *Exod.* 20. In Juramen-
„ to enim adducitur Deus, tanquam prima, & infallibi-
„ lis veritas, in teſtem veritatis. Ergo, eâ deficiente,
„ fit Deo gravis injuria. „ *Suar. ib. et lib.* 3. *c.* 2.

Scholion.

Hinc nunquam poteſt fieri licitum perjurium; & ſemper eſt grave peccatum. *Suar. De Jur. l.* 3. *c.* 4.

VI.

„ JUramentum promiſſorium per vim, & metum „ cum injuria extortum, ſi eſt de materia honeſta, „ obligat ex L. N. Urget ſiquidem obligatio, ut ſiat „ verum, quod ſub divino teſtimonio dictum eſt, & „ fieri poteſt ſine peccato. „ *Suar. De Jur. l. 2. c. 9. & 10.*

Scholion.

PLura, quæ in materia Jurisjurandi occurrunt, videri poſſunt apud *Suar. tribus libris de Juram.*

DE OFFICIIS ERGA SEIPSUM

VII.

I. „ DUobus tantùm indigemus, quoad vitæ con- „ ſervationem, & modum tranſigendi illam, „ ſcilicet victu, & veſtitu: juxta illud Pauli „ *1. Tim. 6.* „ Habentes alimenta, & quibus tegamur, his con- „ tenti ſimus „ *Suar. de op. ſex. dier. l. 5. c. 6. n. 1.*

II.

„ EX lege naturali non indigent homines veſtimen- „ tis, nec ea tenentur adhibere. „ *Ib.*

Scholion.

In ſtatu enim Innocentiæ cum tota lege naturali ſufficienter tegerentur homines Juſtitià originali.

III.

„ NAturaliter tamen indigent alimentis, & tenentur „ iis uti. Patet ex corpore petente nutritionem, „ augmentum &c. „ *Ib.*

IV.

„ MAteria alimentorum non ſunt ex L.N. neceſſa- „ riò Carneſ; quod docet *D. Th. 1. p. q. 96. ar 1. ad 3. Ib. n. 4. & n. 12.*

Scholion. 1.

In ſtatu Integritatis fuiſſet inordinatus uſus carnium, non ex ſpeciali prohibitione Dei, neque ex ipſa natura rei; ſed ratione optimorum alimentorum loci illius. *Ib. n. 14.*

Scholion 2.

Eadem ratio excluderet ab illo ſtatu uſum alterius cibi arte confecti, vini &c. non quia lege naturæ prohiberentur; ſed quia nec neceſſaria ea eſſent, nec ſine cura pararentur. Unde ſequitur: Ex lege naturali revera non definiri Ciborum qualitatem.

V.

„ EX lege naturali Facultates hominis dirigendæ
„ ſunt ad finem ordinatum. Finis autem ordinatus
„ eſt Finis honeſtus.„ *Suar.* 1. 2. *tr.* 3. *diſp.* 9. *ſect.* 3. *n.* 6.

VI.

„ DElectabilitas ipſa, ipſum levamen naturæ, vel
„ quælibet corporis commoditas, ſi fiant conſide-
„ rando ſolùm naturam animalem; non ſunt bona, &
„ honeſta. *Ib.* *n.* 9.

VII.

„ UT ſint bona, & honeſta, debent dirigi ab hu-
„ mana naturà, ut rationali. Hoc fit, quan-
„ do ad operandum propter commoditatem naturæ
„ adhibet homo rationis regulam, & judicat illam
„ commoditatem eſſe ſibi convenientem, etiam ut ra-
„ tione regulatam.„ *Ib.*

Scholion 1.

Ex eo, quod homo ſemper tenetur operari ut homo, & conſequenter regulam rationis adhibere, infertur obligatio prædicta ex J. N. Modus autem ille operandi ſatis eſt ad honeſtatem actionis, ut diximus. Loquimur autem de operatione verè morali.

Scholion 2.

Quàm ſit fæcundiſſimum principium hoc in J. N. quoad dirigenda officia hominis erga ſeipſum, patet conſideranti. Quinimò & multò fæcundius eſſe illo Wolfiano, & in regula morum multo laudabilius, & a periculo remotius, ex iis, quæ in 1. *p.* dicta ſunt, colligitur.

DE

DE OFFICIIS ERGA PROXIMUM

DE HOMINUM SOCIETATIBUS.

VIII.

I. „ NOn ratione naturæ lapſæ, ſed ex lege natu-
„ rali genus humanum propagatur per natura-
„ lem generationem. Patet ex ſexuum diſtinctione cum
„ ſimilitudine naturæ. „ *Suar. De opif. lib. 5. c. 2. n. 6.*

Scholion.

Inde tamen non infertur, præceptum matrimonii obligare ſingulos etiam in ſtatu Innocentiæ: & dari poſſet etiam tunc ratio majoris boni in continentia.

II.

„ EX Filiorum procreatione oritur naturaliter So-
„ cietas domeſtica, ſeu Familiæ. Quod docuit etiam
„ *Ariſt. l. 1. Polit. c. 2.* „ *Suar. Ib. c. 7. n. 1.*

III.

„ HÆc Societas trahit cohabitationem neceſſariam
„ Viri, & Uxoris ad Filiorum generationem, &
„ educationem. „ *Ib. n. 2.*

Scholion.

Recta inſtitutio Filiorum eſt de J. N. reſpectu Parentum.

IV.

„ MAtrimonii inſolubilitas eſt de Jure Nat. „ *Suar.*
„ *De Leg. l. 10. c. 2. n. 13.*

V.

„ POlygamia videtur Jure Nat. prohibita. Lex au-
„ tem prohibens illam fundatur maximè in natu-
„ rali Juſtitia, & Æqualitate inter virum, & uxorem,
„ quoad mutuam corporis traditionem. „ *Suar. de opif.*
l. 5. c. 3. n. 17.

Scholion.

Quid dicendum de polygamia in principio generis humani, vel uſque ad Evangelium, habetur ubi de *Princip. Legis natur.* Polygamia etiam contraria eſt

paci, tranquillæ habitationi, & convenienti familiæ gubernationi: quæ ſunt finis ſecundarius matrimonii.

VI.

„ SOcietas plurium domorum, unde Pagus exur-
„ git, præſcindens a morali unitate, vel commu-
„ nitate, eſt de J. N. Ex generatione ſcilicet plurium
„ filiorum, & ex ſucceſſione natorum ex natis, ſeu ne-
„ potum ex Filiis.„ *Ib. n.* 2. 3.

VII.

„ SOcietas etiam politica, qualis in Civitate, vel
„ Regno conſpicitur, videtur eſſe de J. N. non qui-
„ dem propter indigentiam mutui auxilii tantùm, ſed
„ etiam propter majorem vitæ jucunditatem, & ho-
„ neſtam communicationem, quam homo naturaliter
„ amat.„ *Ib. n.* 6.

Scholion.

Mutua corporum indigentia, & defenſio eſt in natura corrupta, adeoque non de J. N. in ſe. Sed adhuc differentia naturalis hominum in ſcientia, & virtute eſt caput ſufficiens ad prædictam ſocietatem: ut minus docti, & minus ferventes a doctioribus, & ferventioribus adjuventur, & qui peccant, ab aliis poſſint corrigi.

DE HOMINVM DOMINIO IN HOMINES.

I.

„ HAbet Homo de J. N. dominium in omnia bru-
„ ta animalia.„ *Suar. de Opif. l.* 5. *c.* 6. *n.* 8.

II.

„ IN J. N. non datur dominium proprietatis unius
„ hominis in alium ad uſus convenientes propter
„ utilitatem Domini. Nam libertas eſt homini naturalis:
„ & utrumque ſimul dari nequit. *Ib. l.* 5. *c.* 7. *n.* 10.

Scholion.

Unde ſervitus non eſt de J. N. Aliunde verò introduci potuit, ſcilicet in pœnam: & idcirco non eſt contra J. N. Aliter eſt ratiocinandum de ſubjectione fa-

famulatùs, quæ non in pœnam, sed in subsidium est introducta.

III.

„ DOminium directivum, seu potestas imperandi „ aliis in eorum commodum, & commune bo- „ num, est de J. N. *Ib. n.*11.*Et de Leg. l.*3. *c.*1.

Scholion.

Sic potestas Viri in Uxorem, Patris in Filios, & in totam Familiam: quæ quidem potestas ad bonum ordinem, & pacem inter ipsos necessaria est, & resultat, posito contractu Matrimonii, & Filii generatione.

IV.

„ POliticus Principatus, debito modo introductus, „ est de J. N. cùm spectet ad conservationem hu- „ manæ, ac civilis Reipub. „ *Ib. n.* 12. *Et Defens. contr. Reg. Angl. l.*3. *c.*1. *n.*3.

Scholion.

Sine Justitia, & Pace nequit Communitas hominum conservari: Justitia, & Pax requirunt Gubernatorem cum potestate præcipiendi, & puniendi. Ergo si communitas seu civilis Societas est de J. N., media ad illius conservationem sunt de J. N.

V.

„ AD regimen, & conservationem civilis Socie- „ tatis humanæ non est de J. N. necessarius unus „ Monarcha (sunt enim alii modi regiminum suffi- „ cientes, licèt fortasse non ita perfecti); & ideò no- „ mine unius Principatùs politici unum Tribunal, seu „ Potestatem unam intelligimus, sive illa in una Na- „ turali Persona, sive in uno Consilio, seu Congrega- „ tione plurium, tanquam in una Persona ficta, ut in „ uno capite existat. „ *Suar. Defens. præd. c.* 3. *n.* 5. *De Leg. l.*3. *c.*2.

VI.

„ PRinceps politicus potestatem suam a Deo reci- „ pit. *Ib. n.* 6. Tum quia principatus est de J. N. „ & Jus Nat. est a Deo: tum etiam quia innuit Scri- „ ptura „ Quare Suarez ibi putat, hoc esse de Fide.

Scho-

Scholion.

Licèt poteſtas civilis ſuprema immediatè dicatur a Deo collata hominum perfectæ Communitati (*Suar. de Leg. l. 3. c. 2. n. 3.*) per naturalem conſequutionem ex vi primæ Creationis: & hominum communitas ex J. N. non teneatur ad unum regimen potiùs, quàm ad aliud; (ex n. 5.) adhuc tamen poſtquam in unam Perſonam poteſtatem tranſtulit, nequit citra injuſtitiam ab illius dominio recedere, vel illi poteſtatem imminuere. *Suar. Defenſ. præd. c. 3. n. 2. &* 4.

VII.

„ POteſtas hæc reſultat naturaliter in humana Na-
„ tura, (ubi homines liberè in unam communita-
„ tem perfectam congregantur, & politicè uniuntur)
„ ab Auctore Naturæ ratione ſuæ Providentiæ: & id-
„ circo dicitur collata immediatè a Deo. *De Leg. l.
3. c. 3. n. 6.*

Scholion.

Poteſtas eſt de J. N., at determinatio ad certum modum regiminis eſt ex arbitrio hominum. *Vid. Suar. loc. cit. c. 4. n. 1.* ubi de variis regiminum generibus, & de variis titulis obtinendæ regiæ poteſtatis: ſcilicèt 1. immediatè a Deo: 2. per hæreditariam ſucceſſionem: 3. ex bello juſto, quod quidem debet ſupponere regiam poteſtatem in Eo, qui illud indicit, & delictum in Republica, contra quam indicitur.

VIII.

„ POteſtas ſuprema Civilis non poteſt ferre leges
„ de actibus purè internis. Quia illa poteſtas ad
„ exteriorem pacem, & honeſtatem Societatis huma-
„ næ ordinatur, ad quam nihil referunt actus purè in-
„ terni. „ *Suar. de Leg. l. 3. c. 13. n. 2. 3.* Poteſt tamen
„ quatenus ſunt connexi cum actibus externis. *Ib. n. 9.*

IX.

„ POteſtas hæc ferre poteſt leges obligantes in Con-
„ ſcientia. *Suar. ib. c. 21. n. 5.*

Scholion.

Poteſtas ferendi leges debet habere vim cogen-

di,

di, ut patet: coactio autem sine potestate obligandi in Conscientia vel est moraliter impossibilis: quia coactio justa supponit culpam; vel est insufficiens: quia non posset in multis casibus necessariis sufficienter Reipub. subvenire. Quinimo leges etiam pœnales resolvuntur in aliquam Conscientiæ obligationem: quia secus Superior non posset habere jus ad puniendum Transgressorem, vel daretur bellum utrinque justum. *Suar. de Leg. l.3. c.22.*

X.

„ SUpremus Princeps, qui Superiorem in tempo-
„ ralibus non habet, vel Respublica, quæ simi-
„ lem jurisdictionem apud se retinuit, habet Jure natu-
„ ræ potestatem legitimam indicendi bellum. *Suar. de Char. disp.13. Sect. 2.*

Scholion.

Siquidem tale bellum sæpè est Reipub. necessarium ad propulsandas injurias, & coërcendos hostes, ut conservetur pax Reip. Unde bellum est de J. N. licitum; atque adeo post legem Evangelicam, quæ in nulla re derogat Juri Nat. Idcirco oportet potestatem, illud indicendi, esse apud aliquem, ad quem spectat tueri Remp., & inferioribus Principibus imperare.

XI.

„ JUsta belli causa, sine qua bellum inhonestè fit,
„ est, ut qui injuriam intulit, justè puniatur, si re-
„ cuset absque bello justam satisfactionem præbere.
„ *Ib. Sect.4.*

Scholion.

Qui sine justa causa bellum aggreditur, non solùm contra Caritatem, sed & contra Justitiam peccat; unde tenetur omnia damna restituere.

XII.

„ JUsta belli causa etiam de J. N. esse potest defensio
„ Innocentum „ *Ib. Sect.5.*

Scholion.

Hoc peculiari modo ad Principes Christianos spectat, pro defensione eorum, qui velint vel le-

gem

gem Christianam promulgare, (de qua re datur in Ecclesia speciale Jus, rationi naturali maximè congruum *Suar. de Fide disp.* 18. *sect.* 1.) & prohibentur cum injuria; vel suscipere illam, & a Rege infideli injustè vetantur. Atque hoc habet fundamentum in lege naturali, cui conformis est tota lex Christi.

DE HOMINUM DOMINIO IN BONA.

I.

„ DIvisio rerum, & privata dominia non sunt ex
„ Jure natur. „ *Suar. de opiff. l.* 5. *c.* 7. *n.* 17.

II.

„ NUllum est præceptum J. N. prohibens hanc re-
„ rum divisionem. „ *Suar. ib. n.* 18.

Scholion.

Non enim est contra Justitiam, nec contra aliam Virtutem: quinimo potest esse utilis. *Les. l.* 2. *de Just. c.* 2. *dub.* 2.

III.

„ DIvisio rerum mobilium, & consumptibilium vide-
„ tur necessaria ex J. N. neque enim possent, invi-
„ to possidente, auferri sine injustitia. „ *Suar. ib.*

IV.

„ DE J. N. videtur etiam esse, ut qui particulam
„ terræ etiam ante statutam divisionem, sibi su-
„ meret excolendam, non posset citra injustitiam ab
„ alio privari. „ *Suar. ib.*

Scholion.

Hinc factum est, ut usus obtinuerit de rerum proprietate, quamdiu illas quis retineret, & de terræ particula vel ad excolendum, vel ad habitandum accepta.

DE MUTUA HOMINUM CARITATE.

I.

„ TEnemur legis naturalis præcepto diligere Pro-
„ ximum sicut nos ipsos: quia id dictat ratio na-

„ tu-

„ turalis, & quia nihil eſt magis neceſſarium ad gene-
„ ris humani conſervationem, pacem, & juſtitiam
„ tuendam.„ *Suar. De char. diſp.* 5. *ſect.* 4.

Scholion.

Si tenemur diligere, tenemur conſequenter a fortiori Proximum non lædere. Et quidem non lædere Proximum in re aliqua, ipſo invito, quod ſpectat ad Juſtitiam: ſed neque ipſo volente, ut in ſpiritualibus, quod pertinet ad caritatem.

II.

„ PRæceptum naturale diligendi Proximum obligat
„ ad actus internos, quando iſti neceſſarii ſunt; vel
„ ad opus externum, & beneficium Proximo præſtan-
„ dum; vel etiam ad vitandum odium, & offenſionem
„ Proximi.„ *Suar. ib.*

Scholion.

Quare præceptum hoc obligabit, quando occurret neceſſitas *Miſericordiæ*, ad quam ſpectat tum affectu, tum etiam effectu pro viribus ſublevare Proximi miſeriam, ſeu malum ipſius involuntarium, ſive in ordine ad animam, ſive in ordine ad corpus. Ad *Animam* pertinet *Fraterna correctio*, quam cognovit *Ariſt.* 9. *Ethic. c.* 3. Ubi tamen & de delicto *ſufficienter* conſtet; & ſpes ſit *fructûs, & emendationis*; ne ſcilicet correctio ſit temeraria, & rurſus actus ſit otioſus. Obligamur autem, quando Proximus indiget noſtrà correctione, & ſit opportunitas illum corrigendi. Ad *Corpus* ſpectat præceptum naturale eleemoſynæ, quod reſpicit præcipua pars caritatis Proximi. Hoc verò obligat tempore neceſſitatis Proximi. (*Suar. ib. diſp.* 7. *&* 8.) Atque huc refertur, ſepelire Mortuos, licèt cadaver non ſit capax miſeriæ; ſed tamen homo, cujus eſt corpus illud, manet in memoriis hominum: & corpus habet ordinem ad animam, cui gratum eſt illud officium, quod ipſi etiam prodeſſe poteſt propter ſuffragia, que in locis ſacris fiunt. *Suar. De char. diſp.* 4. *ſect.* 1.

III.

„ EX lege naturali jubemur non odisse homines etiam „ improbos. Isti enim Proximi sunt: & Proxi„ morum odium est intrinsecè malum, utpote odium rei „ bonæ, & per se amabilis. „ *Suar. De char. disp. 5. sect. 5.*

Scholion.

Non est contra L. N. optare Proximo malum temporale propter bonum finem, ad resipiscentiam ejus, vel ad vitandum majus malum; si nimirum aliâ viâ provideri non possit.

IV.

„ EX L. N. tenemur diligere Inimicos. Tum quia „ Inimicus est Proximus, respectu cujus præva„ let illud: *quod tibi non vis, alteri ne facias*; tum „ quia vindictam sumere ab inimicis propriâ auctori„ tate, est contra rationem naturalem: ergo & appe„ titus vindictæ, cui contrarius est hic amor. Tandem „ hic amor est maximè necessarius ad conservandam „ Justitiam, & Pacem inter homines. „ *Suar. ib.*

Scholion.

Patet etiam ex præcepto expresso in L. Evangelica, ubi nulla de novo fuere imposita præcepta moralia positiva præter ea, quæ sunt Sacramentorum: (*Suar. De Leg. l. 10. c. 2.*). Vocat autem Christus *suum* hoc præceptum, ut explicet maximam necessitatem, & obligationem: & ut ostendat falsò Pharisæos addidisse Legi veteri, (dicenti tantùm Levit. 19. *Diliges amicum tuum sicut teipsum*); illa verba „ odio habebis inimicum „ tuum „ quam sententiam ex Pharisæis in Vulgus promanatam Christus Dominus rejecit.

V.

„ TEnemur ex L. N. amare Inimicos, eisque exhi„ bere amicitiæ signa eo tempore, ac modo, quo „ circa alios homines. „ *Suar. ib.*

Scholion.

Ceterùm habenda in his officiis est ratio circumstantiarum, unde indicari possit internum odium, ex quo aliorum offensio oriatur.

„ Re-

VI.

„ RESpectu omnium tenemur L. N. non mentiri. Men-
„ dacium enim est valdè dissonum naturæ rationa-
„ li : quia evertit ordinem ejus, & est contra finem, &
„ necessitatem verborum, seu loquutionis rationalis. „
Suar. De Fide p. disp. 3. sect. 5.

Scholion.

Ad hoc est a natura institutum verbum externum, ut per illud significemus internum, & ita possit esse inter rationales naturas societas, & Fidelitas, seu Fiducia. Quare sequitur, nunquam posse honestari propter bonum finem, si retineat rationem mendacii: nec licet fieri malum, ut inde eveniat bonum, teste Paulo *Rom.* 3.

VII.

„ SIne rationabili causa uti amphibologià, est contra
„ virtutem Veritatis. Quoties enim necessitas non
„ requirit amphibologiam, debita est nostro sermoni
„ simplicitas in sensu usitato, & concepto ab audiente:
„ & tunc defectus simplicitatis in illo sensu est vitiosus
„ & contrarius veritati. Si datur necessitas; tunc ille
„ defectus simplicis, & claræ expressionis suppleri po-
„ test ex adjunctis & circumstantiis, loquutionem com-
„ plentibus: & sic non est vitiosus, nec mendacium,
„ cùm detur verus sensus accommodatus loquutioni. „
Suar. De Jur. l. 3. c. 11.

VIII.

„ ASsertio alicujus de re facienda, vel de beneficio
„ præstando includit intrinsecè ex vi veritatis ta-
„ le propositum, quale requirit illud opus, quod præ-
„ standum, seu efficiendum asseritur: respectu verò fu-
„ turi operis non requirit Veritas hujusmodi assertio-
„ nis, ut postea illud opus omnino exequutioni mande-
„ tur. „ *Suar. Relect. De libert. Volunt. div. disp. 2. sect. 2. n. 18.*

Scholion.

Veritas enim assertionis non exigit perseverantiam in tali proposito, ut patet: quia hæc non asseritur.

IX.

„ SI assertioni adjungitur Promissio ex Voluntate se „ obligandi; nascitur naturale debitum efficiendi „ veram assertionem de futuro, scilicet præstandi id, „ quod promittitur. „ *Suar. ib.*

Scholion.

Obligatio hæc oritur ex Fidelitate. Infidelitas autem maximè repugnat rationi, & convictui humano: & pro Materiæ, & Personarum gravitate potest moraliter reputari sufficiens ad violandam caritatem.

X.

„ SI Promissio inducit obligationem Justitiæ, donan„ do alteri Jus; tenetur homo ratione Justitiæ natu„ ralis complere promissum. „ *Suar. ib. n.* 19. 20.

Scholion 1.

Hæc utique intervenit in commerciis, contractibus &c. ubi voluntas hominum non sistit in mera obligatione efficiendi verum, sed præterea transit in debitum Justitiæ.

Scholion 2.

Obligatio ex Justitia inducit debitum restitutionis, si violari contingat: Rursus fundat Jus in conscientia vindicandi sibi propria auctoritate rem, si aliunde in judicio repetere non possit: Ac præterea Jus transit etiam ad hæredes.

IN OFFICIORUM CONCURSU, ET MUTUA COLLISIONE.

I.

„ IN omnibus officiis Deus est semper super omnia „ diligendus. „ *Suar. De char. disp.* 9.

Idem dicas de Christo Domino, qui est Deus homo, & ideo magìs, quàm ceteri, diligendus. Christus verò *ut Homo* (idest vita hominis in Deo) minùs quàm ipse Deus secundùm se, magìs tamen quàm nos ipsi: cùm sit bonum infinitæ excellentiæ ratione Unionis, & jure redemptionis sit bonum universale. (*Suar ib. in fin.*)

Scho-

Scholion 1.

Quare in concursu officiorum ex L.N. debitorum Deo, cum aliis officiis, his illa præferenda sunt ex recto ordine rationis: quod patet in qualibet culpa etiam veniali. Rursus officia majoris obligationis erga Deum ex eodem ordine præferri debent officiis minoris obligationis. Eadem est ratio de Præceptis J. N. respectu præceptorum positivorum Ecclesiæ.

Scholion 2.

Jam concurrere possunt, & veluti invicem collidi officia hominis erga seipsum cum officiis erga Proximum: quoniam verò officia hæc respicere possunt sive *Bona spiritualia*, sive *Bona temporalia*; idcirco in triplici concursu considerari potest homo: 1. quando concurrunt officia de Bono spirituali sui ipsius cum officiis de Bono spirituali Proximi: 2. de Bono temporali proprio cum Bono spirituali Proximi: 3. de Bono temporali proprio cum Bono temporali Proximi. Possunt etiam concurrere officia erga unum Proximum cum officiis erga alium: & hìc sui pro singulis dantur canones juxta legem naturæ.

II.

„ IN bonis *spiritualibus* simpliciter tenetur homo „ se magìs diligere, & propriis ejusmodi necessitati„ bus subvenire, quàm aliorum „ *Suar. ib.*

Quia potiùs debet homo sibi velle beatitudinem æternam, quàm aliis: & potiùs debet velle a se Deum amari, quàm ab aliis, juxta rectum ordinem caritatis.

III.

„ NEmo tenetur, nec potest aliis subvenire cum „ eo proprio *spirituali* detrimento, quod culpam „ includit. „ *Suar. ib.*

Quia culpa includit offensam Dei, quæ vitanda est plusquam omnia mala creaturarum.

IV.

„ NEmo tenetur, nec potest aliis subvenire cum „ eo detrimento proprio *spirituali*, quod mi„ nuat substantiam caritatis, seu impediat augmentum

M „ ipsius

„ ipsius, & meritorum. „ *Suar. ib.*

Quia Charitas maximè inclinat ad sui perfectionem. Ergo non ad id, quod hanc perfectionem impedit.

V.

„ SI concurrit detrimentum *spirituale* proprium
„ merè extrinsecum, & accidentale cum salu-
„ te aliorum, solet eligi illud potiùs propter hanc. „
Suar. ib.

Sic se habet expressio illa moysis *Exod.* 32. „ Di-
„ mitte eis hanc noxam, aut dele me de libro tûo,
„ quem scripsisti „ Et Pauli ad Rom. 9. „ optabam ego
„ esse anathema a Christo pro Fratribus meis „ juxta explicationem SS. PP. maximè Chrissost. hom. 2. & 3. *de laudibus Pauli*.

VI.

„ SImpliciter loquendo tenetur homo magìs diligere
„ Proximum in *spiritualibus*, quàm se in *corpo-*
„ *ralibus*. „ *Suar. ib.*

Quia secundùm rectam rationem est amabilior anima Proximi, quàm corpus proprium.

VII.

„ TEnetur homo subvenire Proximo existenti in
„ extrema necessitate *spirituali*, etiam cum *evi-*
„ *denti periculo mortis*. „ *Suar. ib.*

Quia hic ordo cadit sub præceptum: ergo maximè in extrema necessitate. Sic esset in parvulo moriente baptizando; &c.

VIII.

„ EXtra casum extremæ necessitatis *spiritualis* non
„ obligat caritas per se ad subveniendum privato
„ Proximo cum *periculo morali mortis corporis*. „
„ *Suar. ib.*

Quia tunc non est maxima necessitas: unde nec obligatio perdendi summum bonum corporale. De Bono tamen communi sufficit gravis necessitas spiritualis: quia tunc dari posset grave periculum religionis christianæ. Ut si sciam ab aliquibus hæresim esse prædicandam, teneor me illis opponere ratione caritatis:

Epi-

Episcopus verò, & Parochus ratione officii, & Justitiæ ex tacita conventione, tenetur etiam in gravi necessitate cujuslibet de suo grege.

IX.

„ IN gravi necessitate *spirituali* Proximi obligat ca-
„ ritas cum aliquo etiam *damno temporali proprio* :
„ extra casum verò talis necessitatis non est gravis ob-
„ ligatio. „ *Suar. ib.*

Quia gravis necessitas spiritualis Proximi est gravis momenti, & præferenda ex ordine caritatis alicui damno proprio temporali. Deinde præcepta affirmativa solum obligant in casu necessitatis. Hinc licèt sit laudabile subvenire Proximo in talibus circumstantiis; non est grave præceptum extra necessitatem. Gravis autem necessitas prudenter est, & cum proportione judicanda.

X.

„ IN *temporalibus* tenetur homo potiùs communi bo-
„ no, quàm sibi subvenire. „ *Suar. ib.*

Commune bonum præferendum est privato, cùm sit universalius : & quilibet est pars boni communis : pars autem debet præferre bonum totius bono proprio.

XI.

„ IN quacunque *corporali* necessitate potest quilibet
„ licitè sibi potiùs, quàm alteri privato subvenire. „
Suar. ib.

In pari necessitate nemo tenetur diligere Proximum plusquam se. Contrà verò si Proximus sit in necessitate vitæ, ego verò in minori necessitate; vel si proximus sit in gravi necessitate, non item ego. Multò magìs si comparatur gravis necessitas vitæ Proximi cum bonis superfluis, vel etiam necessariis ad statum. Hęc enim omnia minùs sunt diligenda, quàm vita Proximi.

XII.

„ NOn tenetur homo in *necessitate Vitæ* etiam
„ *extrema* sibi potiùs semper subvenire, quàm
„ Proximo alicui, puta Amico. „ *Suar. ib.*

Quia licèt nemo possit se occidere, tamen non te-

netur semper omni medio, & ratione servare vitam; etiam in concursu alicujus sibi carissimi. Multo magis in concursu Patris.

XIII.

„ Potest quis sine gravi culpa in *necessitate extrema* „ postponere se, ut alteri etiam extraneo in simili „ necessitate subveniat „ *Suar. ib.*

Hoc autem spectatà tantùm caritate; si alia verò adsit obligatio Justitiæ, vel Pietatis, ut in Patrefamilias; tunc non potest. Generaliter autem potest quis amittere vitam ob bonum finem: & conservatio vitæ Proximi est bonus finis, vel honestas fortitudinis, caritatis &c.

XIV.

„ Ceteris paribus non est dubium, quin secundum or„ dinem caritatis sit melius in extrema necessita„ te subvenire sibi, quàm aliis. *Suar. ib.*

Sic melius est, non dare alteri extremè indigenti id, quo ego etiam extremè indigeo: omittendo enim hoc medium necessarium, censeor meipsum occidere. Sic e duobus naufragis posset alter licitè sinere, ut socius tabulam acciperet; non posset autem dare illam socio, si jam ipse tabulæ insedisset: hoc verò si cetera sint paria.

XV.

„ Præceptum etiam naturale caritatis, & miseri„ cordiæ obbligat ad servandum *ordinem* in dile„ ctione, vel in subventione Proximorum. „ *Suar. ib.*

Sicuti diversi dantur gradus conditionum, & conjunctionum in Proximis; ita rectus ordo poscit servandam legem in caritate, & misericordia.

XVI.

„ Ceteris paribus tenemur præferre eos, qui nobis, „ *conjuncti* sunt, alienis. „ *Suar. ib.*

Hæc est enim ordinis ratio: intelligendo in eodem genere bonorum.

XVII.

„ Inter sanguine conjunctos servandus idem ordo: in„ ter consanguineos *Pater*, inter amicos *fidelior*, & „ *antiquior*. „ *Suar. ib.*

Hic

Hic etiam ordo eſt inter amicos, & inimicos; quia eſt rationi caritatis conformior. In concurſu *Patris*, & *Filii* in extrema neceſſitate, præferendus eſt Pater (*Suar. ib. ſect.* 4. *n.* 6.): gravior eſt enim impietas Patrem interficere, quàm Filium. In concurſu *Patris*, & *Matris*, præferendus eſt Pater, cui debetur major honor, quàm matri. Fortaſſe tamen hic ordo non obligat ſub gravi. (*Suar. ib. n.* 8.) Rurſus præferendus eſt *Pater Conjugi* (*Suar. ib. n.* 16. *cum D. Th.*) Item præferendus Pater improbus cuilibet alteri Sanctiori tum quoad temporalem neceſſitatem, tum quoad ſpiritualem. (*Suar. ib. n.* 19. 20.). In concurſu *Benefactoris*, & *Beneficiati*, ſeu cujus ſumus Benefactores, præferendus Benefactor; quia eſt amor magìs debitus.

XVIII.

„ IN diverſis Conjunctionum, ſeu Societatum gene-
„ ribus præferendi ſunt addicti illi Societati. „
Suar. ib.

Sic in rebus civilibus cives, in militaribus milites: nam reſpectu hujuſmodi ſocietatum conſurgit quædam obligatio ad particularia officia, ut patet.

EPILOGVS

ATque hæc *de Officiis* pertinentibus ad Hominem, quà *Homo* eſt, qua *Chriſtianus* eſt. Neque enim Officia J. N. diverſa urgent hominem, diverſa urgent Chriſtianum: quando eadem a Deo Auctore Naturæ habent originem, eoſdemque homines, quicunque ii ſint, cujuſcunque ordinis, religionis, ſtatùs, modò homines ſint, obligant. Fides utique detexit plura *Naturalia*, & *Moralia*, ut ait Ambroſius (*Præf. in Luc. n.* 4.) *Et apertè docuit etiam Rationalia*. Atque hoc Fidei beneficium non magis Chriſtianos, quàm ceteros homines reſpicit, atque obligat: *Omnes* enim Fides *illuminat*. Quare Jus Naturæ ratione cognitum, & cognitum etiam Fide unum omnino eſt: Ratio etiam, & Fides quoad hæc Officia, cùm ab uno divino Auctore proce-

cedant, non pugnant inter se: sed . . . *alterius sic Altera poscit opem res, & conjurat amicè. Hor. de Ar.* Poscit autem opem Ratio a Fide, ut ex dictis hactenus constat apertissimè. Quare cuilibet plenissimam cupienti Juris naturalis scientiam maximè erit enitendum, ut Sacrarum Facultatum studio, Sanctorum Patrum sedulà lectione, & Scripturarum humili meditatione, quæ sint ulteriora nostrum omnium officia, queat dignoscere. Quanti autem Fides ex Scripturis hausta ad omne genus officiorum conferat, colligi potest ex Verbis Greg. XIII. in litt. Apost. ad Regem Catholicum datis, quæ Waltonius Anglus editor Bibl. Polygl. in Præfat. appellat *Aurea, ac Verissima*, quibus Operi finem facio ,, Scripturarum beneficium permagnum ,, esse. Nam quod ad Theologiam attinet, quæ est ,, summa Philosophia, his libris Omnia nostræ Religio- ,, nis, & Divinitatis mysteria explicantur: quod verò ad ,, eam partem attinet, quæ *Moralis* nominatur, hinc ,, quoque omnia ad omnes virtutes præcepta colli- ,, guntur: quibus quidem duabus partibus omnis no- ,, stræ salutis, & felicitatis ratio continetur, ut nihil ,, esse possit horum librorum lectione dignius, nihil ,, fructuosius, nihil omni hominum generi accommo- ,, datius, nihil majori doctrinà, & Sapientià refer- ,, tius.,,

FINIS.

Pag.	*lin.*	*Errata*	*Corrige.*
III.	35.	Tulli	Tullii
V.	13.	De Criſtianis	De Chriſtianis
V.	33.	Ex Ethice	Ex Ethicæ
XXI.	29.	Drimo	Primo
4.	16.	Mortalitatis	Moralitatis
6.	38.	*S.Th.*2. 2. *9.*	*S.Th.* 2.2.*q.*
23.	29.	Ab oculos	Ob oculos
45.	10.	Convenientian	Convenientiam
48.	2.	Relactionis	Relationis
55.	16.	Ne	Nec
55.	17.	Alicquando	Aliquando
65.	32.	Exempio	Exemplo
71.	7.	Idque	Iſque
74.	26.	Diverſæ	Diversà
79.	23.	Privaricationem	Prævaricationem
86.	4.		*Ex Suar.de leg.l.2. c. 13.*
92.	27.	In ejus ſucceſſit	In ejus jus ſucceſſit,
84.	18.	Cuidem	Cuidam
127.	11.	notione	natione

MARCELLUS TIPA

Præpositus Provincialis Soc. Jesu in Regno Siciliæ.

Cùm Librum, cui titulus: *Juris Naturæ, & Gentium &c.* a P. Joanne Baptista Guarini nostræ Societatis compositum, aliquot ejusdem Societatis Theologi recognoverint, & in lucem edi posse probaverint; facultate nobis facta ab Adm. Rev. P. Laurentio Ricci Præposito Generali Soc. Jesu, concedimus, ut typis mandetur; si ita iis, ad quos pertinet, videbitur. Cujus rei gratia has literas manu nostra subscriptas, & sigillo nostro munitas dedimus. Romæ die 6. Junii 1758.

Marcellus Tipa.